Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT　　פרייז 35 גראשען　　היינט 16 זייטען.

# נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

| Nr. 243 | Łódź Piątek 18 października 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז פרייטאג, יד תשרי תר״צ | № 243 |
|---|---|---|---|---|

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקויער 21, טעל. 24-71

## ווארנונג.

מיר זענען העפליך מודיע אונזערע געעהרטע אפנעהמער און קאנסומענטען, אז אין פערקויף האבען זיך בעוויזען מינדער-ווערטיגע טוך- און קאמגארן-אויסארבייטונגען, וועלכע ווערען אויסגעארבייט דורך לאדזער און זגערזשער פאבר קאנטען מיט א קענטעל (ליסטעל), וואס איז נאכגעמאכט לויט אונזערע.

מיר בעטען דעריבער אלע אונזערע געעהרטע אפנעהמער און קאנסומענטען גענוי אכטונג צו געבען ביים איינקויפען אונזערע סחורות סיי אויפ'ן פאטענטירטען קענטעל, סיי אויפ'ן שטעמפעל מיט דער פלאמבע אויף דער לינקער זייט און דער אויפשריפט וואס ענטהאלט דעם נאמען פון דער פירמע, וועלכער דארף זיך געפינען ביי דער זייט.

גלייכצייטיג ווארענען מיר, אז פאר נאכמאכען אונזערע סחורות וועלען מיר פערפאלגען אויפ'ן גערירכטליכען וועג.

STARZYCKA FABRYKA WYROBÓW SUKIENNYCH

**„Z. Bornstein" Sp. Akc.**

**Tomaszów Mazowiecki**

8 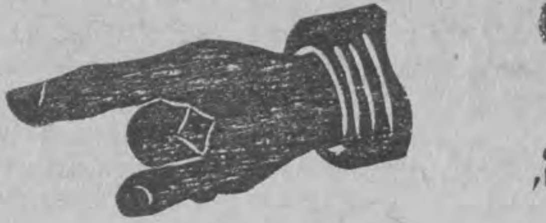 מענער-היטען

אין די נייעסטע פאסאנען און קאלירען,

בעסטע קוואליטעט

עמפפעהלט

מ. קאפעלושניק, נור קאנסטאנטינער

## צאהלט נישט איבער קיין געלד!

פערגעסט נישט אז געלד = שפארען איז א טייערע זאך און דאס קענט איהר נאר, אויב איהר וועט איינקויפען אעייר קאסמעטיק

אין דער 1-טער קאנקורענץ-פערפומעריע אין לאדז

**S. BUCHWAJC, Piotrkowska 22**

**Telefon 31-43**

פון היינט אן אלעס צו שפאט ביליגע פרייזען!

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט 1 פלאקאן פערפום און 1 **Gratis** שטיקעל זייף

## בעקאנטמאכונג

דער אליין פערקויף פון אלע סארטען

בראק, סעקונדא און רעשטען

זומער- אוז ווינטער-סחורות

פון דער פאבריק

אקצ. געז. נ. עטינגאן און קאמפ. לאדז

געפינט זיך ביי

ס. רוסינאוו, לאדז, צעגעלניאנא 24.

## אתרוגים

מובחרים

לולבים והדסים

במקח השוה על הורט ועגצעל

אגראדאווא 2 אין הויף

„פאנטופליס".

## 8-טע, בעקער-ארגאניזאציעס

פון דער לאדזער וואיעוואדזטווע.

די פערוואלטונג פון יודישען בעקער-צעך אין לאדז רופט

## א בעקער-ראיאן-קאנפערענץ

פון אלע שטעדט און שטעדטלאך פון לאדזער וואיעוואדזטווע אויף מיטוואך, חול המועד סוכות, דעם 23/10, 10 א זייגער פריה, אין אייגענעם לאקאל וסכאדניא 57.

יעדעס קליינע שטעדטעל, אין וועלכען עס געפינט זיך וועניגער ווי 10 בעקרייען שיקען 1 דעלעגאט, גרעסערע שטעדט שיקען 1 דעלעגאט אויף 10 בעקערייען. צוליב דער וויכטיגקייט פון טאג-ארדנונג איז וויכטיג, אז ס'זאל קומען א גרעסערע צאהל דעלעגאטען:

די פערוואלטונג פון בעקער-צעך אין לאדז

די בעוואוסטע יודישע
שאקאלאדע=פאבריק אין לאדז „ZŁOTY RAJ"
עמפפעהלט אויף די יום-טובים א רייכען אויסוואהל פון
שאקאלאד, קאַרמעלען=שאקאלאד
און אוואַנצאַווע.
אינהאבער: ש. האלפערן. פערקויפס-שטעלען: ווסכאדניא 50, צעגעלניאַנא 26 און זאַוואַדזקאַ 11.

## בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דעם געעהרטען פובליקום, אַז צום איצטיגען ווינטער-סעזאָן, אָנהויבענדיג פון 20-טען ד. ח. ווערט אין מיין

### קאפע-רעסטאראַן „Piccadilly"

### זאַוואַדזקאַ 1, טעל. 3-40

איינגעאָרדענט יעדען שבת, זונטאָג און יום=טובים FIVE O'CLOCKI (5 אוהר=טעה) מיט'ן אָנטייל פון ערשטקלאַסיגען קוואַרטעט.
ביים קלאַוויר: פר' לובא שווארצבערג. אויך יעדען אָווענד קאָנצערט.
בעמערקונג: ס'ווערען אָנגענומען בעשטעלונגען אויף חתונות, בעלער און באַנקעטען.
CAFE RESTAURANT מיט אַכטונג
„PICCADILLY" „Zawadzka 1, tel. 3-40.

## אַכטונג, חברים פון צענטר. ראד-פּעוקעה-פעראיין

### זאַוואַדזקאַ 5.

זונטאָג, דעם 2-טען טאָג סוכות, קומט פאָר אין אונזער פעראיינס-לאָקאַל

## א גראַנדיעזע 5-יעהריגע יובילוי=פייערונג

פעראבונדען מיט אַן ערשטקלאַסיגען פּראָגראַם, מיט'ן אָנטייל פון די בעסטע אַרטיסטישע קרעפטען. בעגריסען וועלען פאָרשטעהער פון פערשידענע לאָדזער אינסטיטוציעס.
צום סוף פון דער פייערונג ווערט איינגעאָרדענט א באנקעט לכבוד די געסט.
אָנהויב פון דער פייערונג 6 אַ זייגער אָווענד.
די פערוואַלטונג.
טענץ, מוזיק און פערשידענע איבעראשונגען.
אייגענער בופעט.
די פערוויילונג וועט דויערן ביז'ן ווייסען טאָג אריין.

## DETALICZNIE

| | | |
|---|---|---|
| **KALOSZE** | damskie, na ciepłej malin. podsz. . . zł. | **10.** 40 |
| | męskie, „ „ „ „ . . . zł. | **11.** 70 |
| **ŚNIEGOWCE** | damskie, na podsz. ciępł. wierzch jersey czarny z aks. wyłog. i klamrą . . . . zł | **15.** 50 |
| | damskie, wierzch z gabard. czarnej lub bronz. z aks. wyłog. i klamrą . . . . zł. | **18.** — |
| | damskie, całe z gumy, szare, czarne lub beige, z przesuw. guzikiem zatrz. . . . zł. | **20.** — |
| **BUTY** | czarne, szare lub beige z błysk. zamknięcie . . . . . . . . . . zł. | **38.** — |

ŻĄDAJCIE WSZĘDZIE TYLKO MARKI „PEPEGE" z PODKOWĄ!

## „הזמיר", אַלעע קאשציושקי 21.

זונטאָג, דעם צווייטען טאָג סוכות (ד. 20/X 1929), פונקט 8.45 אַ זייגער אין אָווענד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל

## א גרויסער ערעפנונגס-אווענד

### מיט א רייכען מוזיקאַליש-ליטעראַרישען פּראָגראַם.

עס נעהמען אָנטייל: 1) דער געמישטער דאַמען-און מענער-כאָר אונטער דער לייטונג פון דיר. פיוווישים, 2) פידעל-סאָליסטין: פרוי מאַר-קאָוויטש=זעמעל, 3) שטרייך-קוואַרטעט, 4) טעאַטער שטודיע אונטער דער לייטונג פון ה' י. מ. מאשקאוויטש.
איינטריטס-בילעטען צו בעקומען אין לאָקאַל פון פעראיין.
בעמערקונג: דאָס פּראָגראַם וועט זיך אָנהויבען פינקטליך; נאָך 9 אַ זייגער, וועט דער זאַל זיין געשלאָסען.— 11080

## שניי - שיך און קאלאשען

TOW. AKC.
1865
F. W. SCHWEIKERT
ŁÓDŹ

## עלעגאַנטע און דויערהאַפטיגע

### פאַדערט איבעראַל

הורט:

Towarzystwo Akcyjne Wyrobów Wełnianych i Gumowych
F. W. SCHWEIKERTA w Łodzi ul. Piotrkowska 147.
B BOY i S-ka Łódź Piotrkowska 154.
Tow. Handl. „Guma" Sp. z ogr. odp. Piotrkowska 149.
M. FANTULIS Łódź, Ogrodowa 2.
J. ROSENBLUM Łódź, Piotrkowska 19.
CH. MĘDROWSKI Łódź, Nowomiejska 32 i Zgierska 34.

## שניידער-צעך אין לאדז

דינסטאָג, דעם 22-טען ד. ח. 8 אַ זייגער אין אָווענד צום ערשטען טערמין און 9 אָווענד צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאָהל אָנוועזענדע וועט אין אייגענעם לאָקאַל, פיעטריקאָווער 20 פאָרקומען

### אלגעמיינע בעריכטס=פערזאמלונג

מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג: 1) עפנונג, 2) פאָרלעזען דעם פּראָטאָקאָל פון דער פריהערדיגער פערזאַמלונג, 3) בעריכט פון דער טעטיגקייט, 4) בעריכט פון דער קאַסע, 5) בודושעט פאַר'ן יאָהר 1929–30, 6) ענדערן דעם 14 § פון סטאַטוט, 7) פרייע פאָרשלאָגען.
די פערוואלטונג

לענא סילווער
י. יוסטין=קאלמוס
צו אייער חתונה
אַ הערציגען מזל-טוב
ברידער 11003
משה און בער פולאַווער

אַ הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר צו דער חתונה פון אונזער פריינד
יוסף יוסטין=קאלמוס (לאָדז)
מיט פרל. לענא סילווער (ניו יאָרק)
סאַלאַ שוואַרץ, פנחס ווישעגראַד.

אַ הערציגען מזל-טוב דיר אונזער פריינד 11013
יוסף יוסטין=קאלמוס (לאָדז)
צו דיין חתונה מיט פרל.
לענא סילווער (ניו-יאָרק)
ווינשען מיר גליק, ליבע און טרייהייט.
לאַניאַ רינדהאָרן, דוד אבראמענט.

צו דער חתונה פון אונזער חבר
יוסף יוסטין=קאלמוס (לאָדז)
מיט פרל. לענא סילווער (ניו יאָרק)
ווינשען מיר הערציגען מזל-טוב און אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
לובא ראַפּאַפּאָרט, מאַקס באָרנשטיין, רוזשאַ שייבאָוויטש, משה שייבאָוויטש

צו דער חתונה פון אונזער פריינד
יוסף יוסטין=קאלמוס (לאָדז)
מיט פרל. לענא סילווער (ניו-יאָרק)
ווינשען מיר אַ הערציגען מזל-טוב.
מאַניאַ שעראַצקאַ, יוסף שייבאָוויטש, הערשיל בלאַכמאַן.

צו דער חתונה פון אונזער פריינד
ה' יוסף יוסטין=קאלמוס (לאָדז)
מיט פרל. לענא סילווער (ניו-יאָרק)
ווינשען מיר אַ הערציגען מזל-טוב.
רענע ראָזענבלום, פייוול שייבאָוויטש

## PEPEGE

### קאַלאשעז און שניעגאָוועצעס

צו פאַבריקס-פרייזען
צו בעקומען ביי דער פירמע

## בערגער און פלאטא

לאָדז נאָוואָמיעסקאַ 3, אין הויף, געוועלב 32.

## ביַרגער!

### די פרעמיע פון דער 5 קלאַס 19 לאָטעריע

## 400,000 זל. אויף № 110562

איז געפאַלען אין דער בעריהמטער קאָלעקטור

## E. Lichtenstein

לאָדז, פּיעטריקאָווער 72 (געביידע פון גראַנד-האָטעל)
פּיעטריקאָווער 11
צענטראַלע פון דער קאָלעקטור:
וואַרשאַ, מאַרשאַלקאָווסקאַ 146.

### שטרעבענדע רייך צו ווערן קויפען לאָסען צו דער 1 קלאַס פון דער 20 מלוכה-לאָטעריע

פרייזען פון די לאָסען נישט געענדערט.
$\frac{1}{4}$–10 זל. $\frac{1}{2}$–20 זל. $\frac{3}{4}$–30 זל. $\frac{1}{1}$–40 זל.
בעשטעלונגען ווערען תיכף ערלעדיגט.
קאָנטאָ P. K. O. 64.209 די פירמע עקז. פון 1835

## געז. אוונט קורסן, אפט. לאדזש

### זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטש 20

שבת, דעם 19-טען אָקטאָבער 10 אינדערפרי א שול=אקאדעמיע
— אונטער דער לאָזונג —

## צום שוץ פון יידיש-וועלטלעכן שול-וועזן

(אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ציוניסט. העצע קעגן די ייד. שולן)
ס'טרעטן אַרויס די חברים:
נ. בוקסבוים (ראַטמ. פון וואַרשע) עקזעקוטיוו פון י. ש. א.
עדעלמאַן, בראַנד, סטאלאַרסקי אין נאָמען פון ייד. אַרבעטערשאַפט
דיכטער מ. בראָדערזאָן וועט ליינען אייגענע געדיכטן געווידמעט די ייד. שול
א. סאַגאַן (סעקרעטאַר פון דער אָרטיגער אָפּטיילונג פון י. ש. א.) אין נאָמען דער יידישער לערערשאַפט
פאָרשטייער פון עלטערן און פון געוועזענע שילער פון די באָראָכאָוו-שולן.
סטרעטט אויך אַרויס דער שילער-כאָר פון די באָראָכאָוו-שולן מיט דעם הימן „אונזער שול"
בילעטן צום פרייז פון 30—50 און 75 גר. צו באַקומען אין אַלע פּראָפ. פאַראייניגן, פרייטאָג נאָכמ. און שבת פרי—אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

נייער פאלקסבלאט

# דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט



18 פרייטאג

יד תשרי ת״צ

אקטאבער

זון-אויפגאנג 5.53

זון-אונטערגאנג 4.52

ליכט-צינדען: 4.25


## מעמאריאל צום פינאנץ-מיניסטעריום

### וועגן פארלאנגערן דעם טערמין פון צאהלען דעם אומזאץ-שטייער

(2) נעכטען האט דער צענטראל'ער סוחרים-פעראיין זיך געווענדעט מיט א מעמאריאל צום פינאנץ-מיניסטעריום וועגן פארלאנגערן דעם צאהלונגס-טערמין פון די קווארטאל-זאליטשקעס אויף אומזאץ-שטייער פאר'ן דריטען קווארטאל 1929, וואס איז פעליג געווארען דעם 15. אקטאבער.

אין מעמאריאל ווערט אנגעוויזען אז ביז דעם 1. נאוועמבער מוז מען צאהלען דעם הכנסה-שטייער פאר'ן יאהר 1928, און דאס וועט שטארק בעשווערען די שטייער-צאהלער. דער קריזיס אין האנדעל איז א קאטאסטראפאלער, די שטייער-צאהלער האבען נאך צו צאהלען פיל אנדערע שטייערען; דעריבער בעט דער צענטראל'ער סוחרים-פעראיין: 1) צו פארלענגערן דעם טערמין פון דער דריטער „זאליטשקע" פון אומזאץ-שטייער ביז דעם 1. דעצעמבער. 2) אויב דאס איז נישט מעגליך, זאל מען די „זאליטשקע" פונאנדערלעגען אויף קליינע און לאנג-טערמיניגע ראטעס.

## צאהלונג-פראלאנגאציעס

### בעשטימט דורך'ן האנדעלס-געריכט

(—) דאס האנדעלס-געריכט האט פראלאנגירט די צאהלונגען דער פירמע לוי שמעון ווראנסקי, נאזדריק פון האלב-וואלענע אויסארבייטונגען, (פיעטריקאווער 18).

* * *

די פירמע „עלעקטראן" (שענקעוויטשא 39), האט בעקומען דעם 9. יולי א פראלאנגאציע פון די צאהלונגען.

צוליב דעם, וואס די פירמע זעהט פאר, אז צוליב דעם נישט גינסטיגען בייסעזאן וועט זי נישט קענען ערלעדיגען די קרעדיטארען, האט די פירמע פארגעשלאגען א דורכקומען מיט די קרעדיטארען, בעצאהלענדיג זיי 70 פראצ. אויסגעצאהלט אין 2 יאהר. דאס געריכט האט ערלויבט דער פירמע אנצוהויבען די פערהאנדלונגען מיט די קרעדיטארען, און אויב ס'וועט זיך געלונגען א גענוגענדע צאהל קרעדיטארען, וואס וועלען דורכקומען, וועט געשלאסען ווערען דער אפמאך, וועלכער וועט געשטעטיגט ווערען דורכ'ן האנדעלס-געריכט.

## געכאפט א באהן-באנדיט

(—) נאטאליא לוקאשעוויטש איז געפאהרען אין צוג לאדז—ווארשא. ווען דער צוג איז געווען ביי סקערניעוויצע, ... און ס'איז א הוין איהר קיינער נישט געווען ארויסגעבראכען עפעס אנגעבקלאפטער און אויסגערופען: „די הענד ארויף"!

דער באנדיט האט ביי איהר צוגענומען דאס געלד, א זייגערל, די וואליזקע און איז ארויסגעשפרונגען פון צוג.

לוקאשעוויטש איז געקומען צו זיך און א ציה געטון פאר דער נויט-ברעמזע און אפגעשטעלט דעם צוג. מ'האט זיך געלאזט נאכיאגען דעם באנדיט, ער האט זיך אפגעשאסען, מ'האט איהם אבער געכאפט. דאס איז דער 24-יעהריגער באלעסלאוו וואיטשעק, ער האט שוין אויסגעפיהרט 12 באנדיטען-אנפאלען אין צוגען אויף דער ווארשאווער ליניע, בעת דער אויספארשונג האט ער ארויסגעגעבען זיינע מיטהעלפער, וועלכע זיינען ארעסטירט געווארען. די וואליזקע און דאס געלד האט מען אפגענומען און אפגעגעבען לוקאשעוויטש'ן.


## רעסטאראן שאקאלאד

רעקלאמע-פרייז

נאר 10 זל.

PISCHINGER

NARUTOWICZA 2

PIOTRKOWSKA 92


## א פערסם'ט קינד

(—) מיטוואך ביינאכט, ווען א לאקאטארקע פון פיעטריקאווער 163 איז ארויף אויפ'ן בוידעם פון איהר הויז, האט זי דערהערט עפעס קרעכצען פון א קעמערעל, וואס געפינט זיך דערביי. די פרוי איז צוגעגאנגען צום קעמערעל און האט דארט דערזעהען אויף דער פארלאגע עפעס א מיידעל, וואס האט זיך געקארטשעט פון ווערטאג. מ'האט ארויסגערופען די פאגאטאוויע, וועלכע האט איהר ערטיילט הילף. איהר צושטאנד איז זעהר א שווערער. פון עפעס א צוריבענעם פאפירעל איז מען דערגאנגען, אז זי איז אלט 13 יאהר, און הייסט יוזעפא אראמסקא, קיינער פון די לאקאטארען קען זי נישט, און מ'ווייסט נישט פון וואנען זי האט זיך דארט גענומען. אין א זעהר שווערען צושטאנד איז זי אפגעפיהרט געווארען אין האראנאשעווער שפיטאל.

## טאקע יא גע'גנב'עט,

### אבער מען מיינט, אז ער אליין איז דער בעל-דבר...

(2) ווינצענט שימאנסקי, א סעקוועסטראטאר אין פינאנץ-אמט, האט געמאלדען ביים אויספארשונגס-ריכטער, אז מ'האט ביי איהם ארויסגע'גנב'עט 2800 זל. פון די געלדער, וואס ער, אלס סעקוועסטראטאר אין פאביאניצער מאגיסטראט האט צונויפגעזאמעלט פון די שטייער-צאהלער. בעת דער אויספארשונג, וועלכע איז פערפיהרט געווארען, איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז שימאנסקי איז געווען א סעקוועסטראטאר זייט מערץ 1923 און איז בעגאנגען א רייה מיסברויכען.

נעכטען איז פארגעקומען שימאנסקיס פראצעס אין היגען קרייז-געריכט. דער פאביאניצער מאגיסטראט איז ארויסגעטרעטען מיט א ציוויל-קלאגע אויף 3,713 זל. שימאנסקי האט זיך נישט מודה געווען אין קיין מיסברויכען און האט גע'טענה'ט, אז דאס געלד האט מען ביי איהם גע'גנב'עט. א רייה עדות האבען געגעבען ערקלערונגען נעגען שימאנסקין. דאס געריכט האט אנערקענט שימאנסקי פאר שולדיג אין בעגעהען מיסברויכען און האט איהם פאר סימולאציע פון א גנבה פערמשפט אויף 1 יאהר אויסבעסערונגס-הויז.


## אכטונג, עלטערן און ראיאן פון גייערס מארק!

ס'ווערען געעפענט

# נאכמיטאג-קורסען

פאר העברעאיש און תנ״ך

פאר יונגלעך און מעדלעך, וואס לערנען אין די פאוושעכנע שולען.

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען טעגליך פון 9-7 אוו. אין „בני-ציון" רזגאווסקא 7.


## רשימות פון יאהרגאנג 1907, 1908 און 1909

(—) היינט, פרייטאג, דארפען זיך מעלדען אין לאקאל פון מיליטעריש-פאליציייאישען ביורא ביים מאגיסטראט (פיעטריקאווער 212) פון 8 פריה ביז 3 נאכמיטאג די יונגעלייט, וואס זעגען געבוירען געווארען אין 1909 י. וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 4 פאליציי קאמיסאריאט און וואס זייערע נעמען הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען

H Ch I J K L Ł

## קאנטראל-פערזאמלונגען פון יאהרגאנג 1904 און 1889

היינט דארפען זיך צו די קאנטראל-פערזאמלונגען צושטעלען

אין פ.ק.או. I (נאוואטארגאווא 18) פערזאנען פון רעזערוו און לאנד-שטורם מיט אהן געוועהר (קאטעגאריע A C1 C2 און D) וואס זענען געבוירען געווארען אין 1904, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11. פאליציי-קאמיסאריאטען און זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן אויף

F Ga—Go

G Ch — מארגען

אין פ.ק.או. לאדז II (נייע ציגעלגאס 51) די געבוירענע אין 1889 י., וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4. פאליציי-קאמיסאריאט און זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן אויף

K L Ł M N O

מארגען — פון 4. קאמיסאריאט

P R S T

פ.ק.או. פאוויאט (פעטריקאווער 87) געבוירענע אין 1904, 1889 און 1902 י., וואס וואוינען אין דער גמינע באלוצע.

## פאגאטאוויע-טעלעפאנען

(ם) מ'בעט אויפמערקזאם צו מאכען, אז די שטעטישע פאגאטאוויע האט איצט 2 טעלעפאנען: 2-90 אויף אויסצורופען אין דרינגענדע פאלען און 90-28 אויף געשפרעכען וועגען אנד. ענינים.

## זעלבסטמארדען צוליב נויט

(2) די פאגאטאוויע איז נעכטען ארויסגערופען געווארען אין צוויי פאלען פון זעלבסטמארדען צוליב נויט.

אויף פיעטריקאווער 153 האט זיך פערסמ'ט די ארבייטסלאזע ואפיא אראמסקא און אויף סאלנע 12 דער ארבייטסלאזער 19-יעהריגער לעאן מאשקעוויטש.

## צי דארף מען שפילען אויף דער לאטעריע און אין וועלכער קאלעקטור?

מען הערט אמאל ווי נישט ערפאהרענע מענשען זאגען, אז עס איז נישט ווערט צו שפילען אויף דער לאטעריע. מיר לאדזער שפילער ווייסען דוקא ווי נישט ריכטיג די דאזיגע מענשען דענקען. ווער פון אונז ווייסט דען נישט, אז אין אונזער שטאדט זענען שוין געפאלען צועלכע סומען ווי די פרעמיעס 415.000, 303.000, 285.000, געווינסען צו 75.000, 50.000 א. א. וו. אין דער אמת'ן האם די יעצטיגע פרעמיע אויסגעמיטען אונזער שטאדט — זי איז ליידער דאס מאל געפאלען אין ווארשא — דאך האבען מיר ווייטער בייגעוואוינט פיל גרעסערע און מיטעלע געווינסען פון אונזער בעריהמטער קאלעקטור ס. יאטקא אין לאדז, דעריבער דארפען מיר לאדזער האלטען זיך אונזער גליקליכער קאלעקטור ס. יאטקא און איילען צו קויפען איהרע גליקליכע לאסען צו דער 1-טער קל. 20-טע מלוכה לאטעריע.

Kalosze i Śniegowce

Tretorn

NAJLEPSZY WYRÓB

דער גרעסטער אויסוואהל ביי דער פירמע

B. BOY i S-ka

Łódź, Piotrkowska 154, tel. 80 22



# Cyrk Staniewskich

Al. Kościuszki 75

היינט 8.30. מארגען און זונטאג 2 פארשטעלונגען 4 און 8.30 אוו.

גרויסער פראגראם פון וועלט-אטראקציעס.


## ס'זאל ווערען ליכטיגער

(מ) ביז איצט זענען אין פערלויף פון היינטיגען יאהר בעלויכטען געווארען מיט עלעקטריע די פאלגענדע גאסען: שפיטאלנא, טעאטרא, קיליגצער, שוו. קאזשמיער, שוו. יוזעף, ניציארנע, לאנטשנא, וואיטאווסקא, לעלעוועל, וויסאצקא און ווילא. צוזאמען — 40 קילאמעטער; פון דעם 5 קילאמעטער אין צענטער שטאט.

איצט וועלען בעלויכטען ווערען 9 קילאמעטער אין באלוט. די גאסען מיט א גרויסער בעוועגונג אין חידוועו, 7 און כאיני און 17 קילאמעטער גאסען וועלען בעלויכטען ווערען מיט לאמפען פון 500 וואט, ווי אויף דער פיעטריקאווער גאס.

## מ'זוכט זיך פרנסות,

### איז דאך שווינדעל אויך א „פרנסה"

(מ) די שטייער-אפטיילונג ביים מאגיסטראט פערטיילט איצט צווישען די הויז-בעזיצער דעקלאראציעס אויף הכנסה-שטייער אויפ'ן יאהר 1930.

די ראיגע דעקלאראציעס ווערען פערטיילט אומזיסט. דערווייל האבען זיך געפונען עפעס שווינדלער, וועלכע טראגען ארום דרוק-זאכען א. ג. „רשימות פון דירה-געלד און הוצאות-אפצאהלען" און אנגעבענדיג זיך אלס מאגיסטראט-בעאמטע, פארערען זיי פאר די דרוק-זאכען אן אפצאהל.

דער מאגיסטראט האט אזעלכע אפעריסטען איבערגעגעבען אין די הענט פון פאליציי.

## אונטער די רעדער פון א אויטא

(2) אויף שענקעוויטש-גאס, נעבען נומער 59 איז אן אויטא איבערגעפאהרען די דורכגעהענדע קאטאושינא גראוליאק.

דער שאפער האט דערוועהענדיג דעם אומגליק פערגרעסערט די שנעלקייט פון פאהרען און איז אנטלאפען, פאליציי זוכט איהם.

צו דער שווער-פערוואונדעטער גושעליאק האט מען ארויסגערופען די פאגאטאוויע.

## א שרפה אין סינאגאגע

(מ) אין דער סינאגאגע אויף קאשטשושקא-גאס האט אויסגעבראכען א שרפה. עס האט זיך אנגעצינדען די פארוע און קוימען. די ארויסגערופענע פייערלעשער האבען אין משך פון א האלבע שעה דאס פייער ליקווידירט.

## אפטייקען

### היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) מ. עפשטיין, פיעטריקאווער 225; פארטאשעווסקי (פיעטריקאווער 25); י. ראזענבלום (צעגעל-גאס 12); גארפין, (ווסכאדניא 54); א. קאזער ראווסקי (נאוואמיעסקא 15).


Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

פעטריקאווער 10, טעל. 31-86

נעמט אן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאכמ.



צאהן-ארצט

St. Gelberg

וואוינט יעצט

14 Zawadzka 14

נעמט אן פון 2 - 10 און

# נעכטיגע זיצונג פון שטאט-ראט

## געוועהלט מיטגלידער אין די שאצונגס-קאמיסיעס פאר הכנסה-שטייער

די נעכטיגע זיצונג פון שטאט-ראט איז געווען א זעהר קורצע, ס'איז נאר ערלעדיגט געווארען די פראגע פון וועהלען 72 מיטגלידער און 72 פערטרעטער אין די שאצונגס-קאמיסיעס פאר הכנסה-שטייער, די ליסטע פון די מיטגלידער איז שוין פריהער אויסגעארבייט געווארען דורכ'ן סעניארען-קאנווענט און איז אויף דער פלענאר-זיצונג אנגענומען געווארען אהן דיסקוסיע.

צום סוף פון דער זיצונג איז אנגענומען געווארען דער דרינגענדער פארשלאג פון דער פ.פ.ס.-ישער פראקציע, וועגען אויפצופאדערען דעם מאגיסטראט זיך היכף צו ווענדען צו דער רעגירונג, אז ס'זאל בעשטימט ווערען קרעדיטען אויף אונטערשטיצונגען פאר לאדזער ארבייטסלאזע און געלד, לעבענס-מיטעל און בעהייצונגס-מיטלען.

אין די שאצונגס-קאמיסיעס זענען געוועהלט געווארען פאלגענדע יודען:

1-טער פינאנץ-אמט: ציטרין אברהם, בושעווינסקי סאמועל; פערטרעטער: נירענבערג אברהם הערש, מינץ יחיאל, גרינשפאן זיגמונט.

2-טער פינאנץ-אמט: בורשטין בערנארד, איצקאוויטש בעריש, ראזענבערג לייב; פערטרעטער: רושאלאווסקי אבע, ראזענמוטער ישעיהו, גאטליב חיים, פייערשטיין משה.

3-טער פינאנץ-אמט: ראזענזאן סאמא, מארגוליס יוסף פריינד אברהם יצחק; פערטרעטער: נריאק בער, ראזענבערג עמנואל, בלומענפעלד וויקטאר, און העלפאנט שלמה.

4-טער פינאנץ-אמט: סינא לייזער, ד"ר יודעף זאקס, ביאלער אהרן; פערטרעטער: ליקערמאן משה, גאלדבערג לייב, קראסאווסקי נחמיה.

5-טער פינאנץ-אמט: ראפיגאוויטש אברהם, פערטרעטער: וואריסלאווסקי יוסף, ראזענטאל יוסף, רעכטמאן הענריק.

6-טער פינאנץ-אמט: טוסק הערצקע; פערטרעטער: פלאצקער מאקס, קרול מרדכי, קליין זעליג.

7-טער פינאנץ-אמט: בענקעל וואלף, פטאשניק שמואל, ניצקי חיים; פערטרעטער: בארנשטיין חיים, ליס שמואל, קושעפיצקי יעקב דוד, שיפער יצחק מענדעל.

8-טער פינאנץ-אמט: בענדעל משה, שטיינשניידער אברהם, פיאסקאווסקי ערהארד, וויינרייך יעקב; פערטרעטער: פינקע ישראל, אייזנער גרשון, קאץ יעקב און זאושעווסקי ישראל.

9-טער פינאנץ-אמט: וואלמאן גרשון, קראסוצקי מענדעל, האלפערן מאקס, נייצמאן יעקב, פערטרעטער: קאן אברהם, האפמאן ראובן, פאטש דוד, קלעפקארטשיק הערש.

10-טער פינאנץ-אמט: אוליצאווער וואלף, בערגנאל ראמאן, הארמאץ לוי, בערקאוויטש יואל; פערטרעטער: פאלראן אלי, זילבער-שטיין דוד, וויינשטיין אייזיאר, לובאטינאוויטש לעאן, רעילא וואלקאוויטש, קאליגסקי זיגמונט.

11-טער פינאנץ-אמט: פריינד בערנארד; פערטרעטער: ענגלער דניאל, ארענשטיין ארטור, קאץ יחיאל מאיר, הורעס אברהם.

12-טער פינאנץ-אמט: פערלע משה; פערטרעטער: שענזיץ מאקס, ביאלעק דוד שלמה, קאמפעל יקיר.

# א שוידערליכער מארד אין פאביאניץ

(2) נעכטען אין אוונט האט זיך אין פאביאניץ אפגעשפילט א שוידערליכער מארד, וועגען וועלכען מען גיט אונז איבער פאלגענדע פרטים:

ארום 9 אין אוונט האט זיך אין פאביאניץ דערהערט איינצע רעוואלווער-שאסען. באלד דערויף האט מען פון פאליציי-קאמיסאריאט ארויסגעשיקט איבער'ן שטעטעל זיך דערוויסען פון וואנען די שיסעריי שטאמט.

אין א קורצע ווילע ארום האט דער פאליציאנט בערזשאנאווסקי געפונען אויף בארוך נאס ליגען א מאנספערשוין אין א קאלוזשע בלוט מיט שוואכע סמנים פון לעבען. דער פאליציאנט האט באלד זיגנען דעם מוריע געווען אין קאמיסאריאט און מען האט ארויסגערופען א דאקטאר, וועלכער האט פעסטגעשטעלט, אז דער מענש הייסט מאלראסקי, 31 יאהר אלט און אז ער האט דורכגעשאסענע לונגען.

דעם פערוואונדעטען האט מען אפגעפיהרט אין שפיטאל, וואו מען האט איהם נעגעבען הילף און אין 2 שעה ארום האט ער צוריקבעקומען דאס בעוואוסטזיין.

די פאליציי האט דאן אונטערגענומען די אויספארשונג און דער פערוואונדעטער האט דערצעהלט, אז ער וואוינט אין פאביאניץ אויף טושינער גאס און אז ער האט זיך אין אזעגר בעקענט אין גאס מיט א אונבעקאנטען יונגענמאן. שפעטער איז צו זייער נע'על'שאפט צוגעקומען א מיידעל און אט צוליב דעם מיידעל איז ענטשטאנען צווישען איהם און דעם אונבעקאנטען א מחלוקה און אין רעזולטאט האט דער אונבעקאנטער ארויסגעכאפט א רעוואלווער און אויסגעשאסען כדי ואס מאלראסקי איז געפאלען א פערבלוטיגטער אהן בעוואוסטזיין.

דער אונבעקאנטער איז ענטלאפען. אויך דאס מיידעל איז פערשוואונדען. ביים פערוואונדעטען האט אויך צוגע'גנב'עט 1,000 זל.

ווייטער האט דער פערוואונדעטער נישט געקענט נעבען קיין שום ערקלעהרונגען, ווייל זיין צושטאנד האט זיך פערערגערט. שפעט ביינאכט איז זיין לאגע געווארען האפנונגסלאז.

די פאליציי האט אונטערגענומען שריט צו ענטדעקען דעם אונבעקאנטען מערדער.

# פאטענטען

## הויבט מען שוין אן צו פערקויפען

(2) ווי עס אינפארמירט אונז דער פינאנץ-אמט הויבט זיך אן פונ'ם 1-טען נאוועמבער דער פערקויף פון פאטענטען אויפ'ן יאהר 1930. דער לעצטער טערמין אויסצוקויפען די פאטענטען און רעגיסטראציאנס-קארטען איז דער 31. דעצעמבער. די פרייזען פון די פאטענטען וועלען זיין דיזעלבע, וואס פאריאהרען מיט די זעלבע צוגאבען.

# אקאדעמיע פאר די יודישע שולען

אין צוזאמענהאנג מיט דער העצע, וואס ווערט לעצטענס געפיהרט געגען די יודיש-וועלטליכע שולען, ארדענט איין די לינקע פועלי-ציון אן אקאדעמיע אין פילהארמאניע. אויף דער אקאדעמיע וועלכער וועט פארקומען מארגען, שבת, אינדערפריה, וועלען ארויסטרעטען ראטמאן בוקסבוים פון ווארשא, ריכטער משה בראדרזאן, און די ה"ה ערעלמאן, קאנאן, בראנר, סטאארסקי א. אנד.


מאדערנער הערן-שניידער-מייסטער
ר. ראזענשטיין
29 קאנסטאנטינער 29, טעל. 76-80
נעהמט אן בעשטעלונגען פון די נייעסטע מאדערנסטע שטאפען פון אייגענע און אנפארטרויטע סחורות לויט די לעצטע מאדע.
ספעציאליטעט: פעלץ-ארבייט, אויך פערטיגע פעלצען שטענדיג אויף לאגער. געוויסענהאפטע אויספערטיגונג!

CASINO
היינט און פאלגענדע טעג!
ערשטראנגיגער פילם פון דער פוילישער פראדוקציע 1929/30 א.ג.
„שטארקער מענש"
(MOCNY CZŁOWIEK)
לויט דער ערצעהלונג פון St. PRZYBYSZEWSKI — רעזשי: H. Szaro
אין די הויפטראלען:
Marja Majdrowiczówna, Agnes Kuck
Grzegorz Chmara, Artur Socha
ארטיסט פון שטאטישען טעאטער און לאדז — ארטיסט פון סטאניסלאווסקי'ס רוסישען קינסטלער-טעאטער
פראדוקציע: Gloria אנהויב פון די סעאנסען: 4.30, 6, 8 און 10 אוונד
ספעציעלע מוזיק-אילוסטראציע אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאנטאר.



יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.
גאסטראלען פון די בעליבטע ארטיסטען
וויערא קאניעווסקא, פאול ברייטמאן
פרעהליכער יום-טוב-רעפערטואר!
שבת דעם 19-טען, זונטאג דעם 20-טען, מיטוואך דעם 23-טען 9 אוונד
פרעמיערע!! צום ערשטען מאל אין לאדז. פרעמיערע!!
וועלוועלע שמד'ניק
אין 4 אקטען פון ס. קארנטייער, מוזיק פון דוד בייגעלמאן. רעזשיסירט פון ס. קארנטייער, הויפטראלען „אניוטקא"—וו. קאניעווסקא, „וועלוועלע"—פ. ברייטמאן
עס ווערט געזונגען פאלגענדע נומערן: איך בין א מיידעל פון אדעס, איך זוך א בחור זאלסט נישט הערען טאטע מאמע, וואלאדקא פון מאלדאוואנקא, בלאפען דארף מען קענען, פאניע נע ונד, זיי נישט ברוגז, לאמיר טאנצען טאנגא.
בעמערקונג!!! אין 3-טען אקט קומט פאר א גראנדיעזער מוזיקאלישער עפיזאד אדעס ביינאכט ביים פארט פון ים. שעהנע טענץ.
שבת 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען די בעליבטע פיעסע עקדת יצחק
אין 4 אקטען פון גאלדפאדען. יצחק-קאניעווסקא, אברהם-ברייטמאן
זונטאג 4 נאכמ. צו ביליגע פרייזען די פרעהליכע אפערעטע „בערעלע באסיאק"
אין 3 אקטען. — הויפט-ראלען בערעלע — וו. קאניעווסקא. לייב זעק-פ. ברייטמאן
מאנטאג ד. 21. 9 אוו. דער שלאגער פון סעזאן דאס חזנ'דל
אין 3 אקטען פון שטיינבערג. ראלען חזנ'דל—וו. קאניעווסקא דוד-פ. ברייטמאן.
דינסטאג דעם 22-טען 9 א זייגער אוונד די ליבלינגס-פיעסע פון לאדז „רומענישע חתונה"
אין 4 אקטען. הויפטראלען: דבורה — וו. קאניעווסקא, ישראל - פ. ברייטמאן.
ס'נעמט אנטייל דאס גאנצע פערסאנאל. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.
אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן


# אויסבעסערונג

אין צוזאמענהאנג מיט דער נאטיץ, וועגען מאטעל שטעפער, וואס איז געווען געדרוקט אין נעכטיגען נומער פון אונזער צייטונג, בעט מען אונז אויסצובעסערען, אז דער גט איז פארגעקומען ווייל מאטעל, וועלכער פערדינט נישט לעצטענס אין זיין פאך האט געוואלט אוועקפאהרען ערגיץ אין דער פרעמד צו זוכען פרנסה. צום בערויערען געפינט זיך ביי אונז אזעלכע מורה הוראות, וואס זענען גרייט פאר 30 זל. אויפ'ן ערשטען פערלאנג צו שרייבען גט'ן און או"ח.

דער מורה הוראה האט אפילו נישט געפרובט זיי אפרערען און באלד ארויסגעגעבען דעם גט.

# צום שוץ פון דער יודישער שול

## 2 גרויסער פראטעסט-מיטינגען וועלען פארקומען דעם שבת

מארגען, שבת, קומען פאר צוויי מיטינגען צו פראטעסטירען געגען דער העץ-קאמפאניע אויף די יודיש-וועלטליכע שולען. שבת פריה קומט פאר דער ערשטער מיטינג אין קינא-טעאטער „פלארא" זאוואדזקא 22, און 3 נאכמיטאג קומט פאר דער צווייטער מיטינג אויף נייערס מארק אין לאקאל פון די רייטשע סאציאליסטען.

אויף די מיטינגען וועלען ארויסטרעטען שולטוער, לעהרער און עלטערען.

# קאנפערענץ פון ציוניסטען רעוויזיאניסטען

דינסטאג און מיטוואך קומט פאר די ערשטע קרייז-קאנפערענץ פון ציוניסטען-רעוויזיאניסטען אין לאדזער וואיעוואדשאפט. אנטייל נעמען מיט'ן אנטייל פון דעם וועטעראן פון דער ציוניסטישער בעוועגונג ה' ליטמאן ראזענטאל פון ביאליסטאק און די מיטגלידער פון צ. ק. מ. לייזעראוויטש, מ. נוטקאווסקי (ווארשא).

# פון יודישען טעאטער

אין יודישען טעאטער גאסטראלירען ווייטער די ארטיסטען וויערא קאניעווסקא און פאול ברייטמאן.

היינט פרייטאג אוונט ווערט נישט געשפילט. מארגען שבת, בייטאג ווערט בענייט גאלדפאדענס היסטארישע שטיק „עקדת יצחק".

שבת און זונטאג אין אוונט ווערט געשפילט א פרעמיערע „וועלוועלע שמדניק". זונטאג בייטאג שפילט מען די פרעהליכע אפערעטע „בערעלע באסיאק".

עס נעמט אנטייל דער גאנצער פערסאנאל.

מיט'ן כאר און ארקעסטער פיהרט אן דער דיריגענט ל. זעלמאן.


# ביי אפעטיטלאזיגקייט

זויערן אויפשטויסען, שלעכטען מאגען, שלעכט פערדייאונג, דארם-פערשטאפונג, שטאף-ווערקסעל-שטערונגען, בעפרייט דאס נאטירליכע ביטער וואסער

**Franciszka Józefa**

דעם קערפער פון אנגעזאמעלטע פוילניס-גיפטען. שוין די אלטמייסטער פון דער הוילמיטעל-לעהרע האבען אנערקענט, אז דאס ביטער-וואסער פון

פראנץ-יאזעף

איז א צופערלעסיג דארם-רייניגונגס-מיטעל.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעטשנעס.


# מעלדונגען.

אכטונג פאלזשער טיכער וועבער!

שבת, ד. 19 אקטאבער, 2 נאכמ. קומט פאר אין פייפער-גאס 13, א גרויסע פערזאמלונג פון אלע ארבייטער פון ווינציע און וואלענע טיכער וועגען בעזונדערס וויכטיגע פראגען.

די פאך-קאמיסיע ביים טעקסטיל-פעראיין אפטיילונג 7 „נייע".

די העברעאישע אווענט-קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

די למודים אויף די העברעאישע אווענט-קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע הויבען זיך אן אין די נאהענטסטע טעג.

אלע פערזאנען, וועלכע האבען זיך פערשריבען אויף די קורסען, דארפען זיך מעלדען, דינסטאג, דעם צווייטען טאג חול-המועד סכות 8 אוונט אין ציוניסטישען ביורא (צעגעלניאנא 4).

איינשרייבונגען אין אלע גרופען ווערען ווייטער אנגענומען.

ארבייט-פערמיטלונגס ביורא ביים טעקסטיל-פעראיין וואסקארניא 70.

ארבייטסלאזע האנטשפאלערינס און זשנאורוועבער קענען זיך מעלדען וועגען ארבייט. גלייכצייטיג ווערט געמאלדען, אז אלע ארבייטסלאזע טעקסטיל-ארבייטער ווי: וועבער, שערער, זאקען-מאכער, שטריקער, שטאפערינס, טרייבערינס, דארפען זיך רעגיסטרירען אין פערמיטלונגס-ביורא, וואס איז טעטיג טעגליך פון 12—2 בייטאג און פון האלב 7 ביז האלב 9 אוונט.

די פערוואלטונג פון טעקסטיל-פעראיין אפטיילונג 7 „נייע".

ביבליאטעק ביי „בני ציון" רושנאווסקא 7.

די ביבליאטעק ביי אג. „בני ציון" (רושנאווסקא 7), וועלכע בעזיצט א גרויס צאהל ביכער אין דער העברעאישער, יודישער און פוילישער שפראך, איז טעטיג יעדען מאנטאג און דאנערשטאג פון 7—9 אוונט.

איינשרייבונגען פון נייע לעזער-רינס ווערען אנגענומען. דער אפצאהל איז א מינימאלער.

מיטוואך, דעם. 23 ה.י. קומט פאר א אפרייכנונגס-טאג לטובת דער זעהר וויכטיגער און אונזער שטאט אינסטיטוציע „לינת הצדק". מען בעט זעהר, אז אלע, וועלכע האבען זיך שוין פערשריבען און די וועלכע ווילען זיך נאך מיטבעטייליגען צו דער אימפרעזע, זאלען קומען מאנטאג, דעם 21 ה.י. צו דער זיצונג.

די פערוואלטונג פון לינת הצדק צעגעל. 53

ארגאניזאציע „מנורה" ביים פערבאנד פון ציוניסטען רעוויזיאניסטען אין לאדז

זונטאג, מוצאי דעם 20 8 אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל וואסקארניא 68|70 א רעפעראט אד"ט: „ד"ר טעאדאר הערצל".

איינגאנג פריי!


Dr. med. J. BETTE
ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער-קראנקה.
Piotrkowska 6, tel. 44-95
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 8–11 פארמ. און פון 4–6 נאכמ.

# האבען פארצייטיגע יודען אין ארץ ישראל אויסגעראט די פריהערדיגע איינוואוינער?

## פון ד״ר ז. קאדיש

מ'האט לעצטענס א סך געשריבען אין אונזער יודישער פרעסע וועגען ארץ ישראל, בעזונדער ע"ס וועגען די פערזער צווישען עראבער און יודען, וואס האבען דארטען אין פערשידענע צייטען געוואוינט, און זייער פערהעלטעניש צו יודען.

צוליב די לעצטע בלוטיגע געשעהענישען אין ארץ ישראל האט זיך אפגעמאכט אנ'אינטערעס אין דעם גורל און דער געשיכטע פון דעם יודישען לאנד. האט יעדער, וועלכער האלט נאר א פען אין האנד, געשריבען איבער דער דאזיגער טעמע און אויפגעשטעלט אלערליי טשיקאווע בעהויפטונגען.

האט מען געשריבען אויך וועגען די פעלקער פון ארץ ישראל אין די אלטע צייטען, ווען יודען האבען זיך דארטען בעזעצט. די עלטערע איינוואוינער פון דעם לאנד, פאר די יודען זענען, ווי אלעמען איז בעקאנט, געווען די כנענים. וואו זענען די דאזיגע כנענים געבליבען, ווען ארץ ישראל איז געווארען א יודיש לאנד?

האט איינער בעהויפטעט, אז יודען האבען אויסגעהרג'עט אלע עלטערע איינוואוינער. א צווייטער האט געשריבען, אז איידער יודען האבען זיך בעזעצט אין ארץ ישראל, האבען דארטען געוואוינט זיבען שבטים, וועלכע האבען געטראגען דעם נאמען כנענים, און יודען האבען זיי אינגאנצען פערטריבען.

* * *

האבען יודען טאקע באמת אויסגעראט די כנענים אדער זיי פערטריבען?

איך בין דא נישט אויסען צו שרייבען א פערטיידיגונג פאר די יודען פון יהושע'ס צייטען, און מיט די היינטיגע יודישע רעכט אויף ארץ ישראל האט דאס איך זיכער נישט צו טון. וואס איך בין דא אויסען, איז בלויז צו געבען דעם היסטארישען אמת, ווי אזוי יודען האבען זיך בעזעצט אין ארץ ישראל און עס געמאכט פאר זייער לאנד.

דא האנדעלט זיך איבערהויפט וועגען אנ'אלף־בית זאך אין דער יודישער געשיכטע פון דער תנ"ך־צייט. און עס איז א יושר, אז יודען זאלען עס וויסען. ס'איז שוין צייט אז יודען בכלל, און יודישע שרייבער בפרט, זאלען נישט האבען מעהר א נאאיווען בליק אויף דעם דאזיגען ענין, און זאלען וויסען עפעס וועגען די וויכטיגע רעזולטאטען, וואס די מאדערנע וויסענשאפטליכע פארשונג פון תנ"ך האט ארויסגעבראכט. וואריום צו זאגען היינט, אז יודען האבען זיך בעזעצט אין ארץ ישראל נאכדעם ווי זיי האבען אויסגעראט אדער פערטריבען אלע כנענים פון דעם לאנד, איז כמעט פונקט אזוי נאאיוו, ווי למשל, זאגען היינט, אז די ערד איז פלאך ווי א ברעט.

עס שטעהט דאך אבער בפירוש אין ספר יהושע, אז יודען האבען אויסגעהרג'עט אלע כנענים מיט'ן שארף פון שווערד און צוגענומען זייער לאנד?

אט דאס טאקע וויל איך דא ערקלערען: פארוואס עס ווערט אזוי דערצעהלט אין ספר יהושע, און ווי די אמת'ע פאקטען זענען געווען.

* * *

קיין פאלק, וואס איז געקומען פון מדבר און זיך בעזעצט אין א ציוויליזירטען לאנד, האט נאך קיינמאל נישט אויסגעראט די עלטערע איינוואוינער, נאר עס האט זיך דורכגעמישט מיט זיי און ס'איז פון זיי געווארען איין פאלק. אזוי איז דאס געווען מיט אלע פעלקער, און יודען זענען אין דעם פרט קיין אויסנאם נישט געווען.

אויך יודען, די בני־ישראל וואס זענען געקומען פון מדבר, האבען זיך דורכגעמישט מיט די כנענים און ס'איז געווארען פון זיי איין פאלק, דאס פאלק ישראל פון דער צייט פון די מלכים און די נביאים. יודען האבען, אלזא, נישט אויסגעראט די כנענים פון ארץ ישראל, נאר געלעבט מיט זיי פריידליך זייט ביי זייט.

וואס אבער טוט מען פארט מיט די מעשיות פון ספר יהושע וואו עס ווערט דערצעהלט, אז יודען האבען אויסגעהרג'עט אלע כנענים?

אדרבא, לאמיר א קוק טון וואס דארטען ווערט דערצעהלט און צי מ'קען זיך אויף דעם פערלאזען.

דער ספר יהושע דערצעהלט אונז, אז אלע יודען זענען ביי יריחו אריבערגעגאנגען דעם ירדן, און אויף די איינוואוינער פון דעם לאנד, די כנענים, איז אנגעפאלען א'א אימה, אז אין פינף יאהר (יהושע י"ד, 7—10) איז דאס גאנצע לאנד ערא־בערט געווארען. די כנענים זענען אלע אויסגעראט און פערטיליגט געווארען מיט'ן שארף פון שווערד, נישט געבליבען אין ערגיץ קיין שריד ופליט פון זיי. און יודען זענען דאן צונויפגעקומען אין שילה און צוטיילט דאס לאנד צווישען זיך מיט א גורל.

ווען מיר ענדיגען דעם ספר יהושע, און געהען איבער צו ספר שופטים, געפינען מיר א מערקווירדיגע זאך, דאס בוך הויבט זיך אן מיט אנ'איבער־שריפט: „און עס איז געווען נאך דעם טויט פון יהושע״. אזוי האט אונז אין גאנצען אפגענארט; אז דאס שריפט ווען מיר לייענען אבער ווייטער אין דעם דאזיגען קאפיטעל, זעהען מיר גלייך, אז די איבער־שריפט איז נאר נישט קיין פארטזעצונג פון ספר יהושע; און מיר האלטען דא אין ערשטען קאפיטעל פון שופטים, באמת נישט נאך יהושע'ס טויט, נאר נאך משה'ס טויט.

עס הייסט אז דא, אין אנהויב פון ספר שופטים, ווערט דערצעהלט די איינציגע זאך ווי אין ספר יהושע. נאר עס ווערט דאס איבערגעגעבען נאר אויף אן אנדער אופן. יודען, ווערט דא דער־צעהלט, האבען נאר זעלטען־וואו איינגענומען דאס לאנד מיט'ן שווערד. אין די מעהרסטע פאלען האבען זיי איינגעוואנדערט פריידליך, און געלעבט צו־זאמען מיט די כנענים. א לאנגע צייט האבען יודען געוואוינט צום גרעסטען טייל אויף די רוקענס פון די בערג. אין די טאלען איז געווען פאר זיי שווער אריינצודרינגען א פוס, ווייל די כנענים זענען געווען א ציוויליזירטע פאלק, און האבען שוין פער־מאגט אזעלכע ציוויליזירטע געווער ווי אייזערנע רייט־וואגענס. אויף די רוקענס פון בערג אבער קען מען מיט רייט־וואגענס גארנישט נישט טון, האבען דערויבער יודען זיך געקאנט בעזעצן דארטען. ערשט פיל שפעטער זענען יודען אזוי שטארק גע־ווארען, אז זיי האבען זיך בעזעצט אין די טאלען.

יודען האבען אלזא, לויט דעם ספר שופטים, נישט אויסגעהרג'עט די כנענים, נאר עס ווערט דארטען גאר דערצעהלט, אז „זיי האבען גענומען די טעכטער זייערע פאר פרויען און זייערע טעכטער האבען זיי געגעבען צו זייערע זיהן און האבען גע־דינט זייערע געטער״. ווען יודען וואלטען אויסגעראט די כנענים, וואלטען זיי דאך נישט געקאנט טון קיין שדוכים מיט זיי און זיך אפלערנען זייערע זיטען און זייער שטיינער פון לעבען.

ס'איז דעריבער איצט אנ'אנגענומענע זאך ביי אלע פארשער פון תנ"ך, אז אט דער בעריכט וואס שטעהט אין אנהויב פון ספר שופטים, איז רער עלטערער, און אז ער גיט אונז איבער די אמת'ע פאקטען, אהן וואסערע זייטיגע כונה; פער־קעהרט אבער, דער בעריכט פון ספר יהושע שטאמט פון א שפעטערדיגער צייט, און ער גיט אונז איבער די געשעהענישען נישט ווי זיי זענען באמת פארגע־קומען, נאר ווי זיי האבען בעדארפט פארקומען לויט די השגות פון דעם פערפאסער.

זיין קוק אויף דעם איז געווען פאלגענדער:

יודען האבען אנגעהויבען זינדיגען גע־גען זייער גאט און דינען פרעמדע געטער, נאכדעם ווי זיי האבען זיך בעזעצט אין דעם לאנד כנען, דערפון זענען עס געקומען אלע צרות. די יודישע מלוכה איז געווארען אפגעשוואכט, און יודען זענען צוזריקט געווארען פון זייערע פיינד. דאס איז געקומען דער־פון, וואס זייער גאט האט זיי פערלאזען און זיי נישט געוואלט מעהר העלפען. דעם דאזיגען מוסר־השכל זוכט דער פערפאסער ארויסצוברענגען דורך א שילדערונג פון דער אוראלטער פערגאנגענהייט. נאר אמאל, ווען יודען זענען נאך געווען געטריי צו זייער גאט און האבען נאך נישט געדינט צו קיין פרעמדע געטער, דערצעהלט ער אונז, איז דאס אנדערש גע־ווען. יודען האבען דעמאלסט קיין מורא נישט געהאט פאר זייערע פיינד. וואו נאר זיי זענען געגאנ־גען, זענען די פיינד געפאלען פאר זיי ווי שטרוי, און יודען האבען אומעטום זיי אויסגעראט און צוגענומען זייער לאנד.

ווען יודען וואלטען עראבערט דאס גאנצע לאנד מיט'ן שווערד, אזוי ווי דער ספר יהושע שטעלט אונז פאר, וואלטען זיי אפשר טאקע אויסגעראט די כנענים. אבער די היסטארישע פאקטען לערנען אונז, אז יודען האבען איבערהויפט נאר נישט עראבערט ארץ ישראל. בלויז איינצינע ערטער האבען זיי איינגענומען מיט'ן שווערד. מעהרסטענ־טיילס אבער האבען זיי נאר איינגעוואנדערט און זיך בעזעצט צווישען די כנענים.

נישט מיט איינמאל, אלזא, ווי דאס ווערט פארגעשטעלט אין ספר יהושע, איז ארץ ישראל גע־ווארען א יודיש לאנד, נאר ערשט אין פערלויף פון הונדערטער יאהרען האבען יודען בעקומען די פולע אויבערהערשאפט איבער דעם לאנד, וואו זיי האבען זיך בעזעצט.

* * *

די כנענים זענען אויך נישט געווען קיין ווילדע שבטים, נאר ס'איז נאר פונקט פערקעהרט: אומד ציוויליזירט זענען געווען די יודען, וועלכע זענען דעמאלט געקומען אלס וואנדערענדיגע פאסטוכער פון סטעפ. די כנענים אבער האבען שוין פון לאנג געוואוינט אין ארץ ישראל און געפיהרט א ציווי־ליזירט לעבען. דאס ווערט אנגעדייט אין א סך שטעלען אין תנ"ך, און נאך מעהר האבען עס בעוויזען די אויסגראבונגען אין ארץ ישראל.

שוין לאנג איידער יודען האבען אנגעהויבען זיך צו בעזעצען אין ארץ־ישראל האבען די כנענים שוין געזעצט אין לוקסוס און האבען געפיהרט האנדעל, כדי זיי, פון די כנענים, האבען זיך עס יודען אין די ערשטע צייטען געלערנט דעם ציוויליזירטען שטייגער פון לעבען.

אבער יודען זענען געווען א לאנגע צייט פער־עקשנ'ט און האבען נישט געוואלט אויפגעבען זייער אלטען לעבענשטייגער פון מדבר און ווערען ציוויליזירטע מענשען, ווי זייערע שכנים ארום זיי. אין הונ־דערטער יאהרען אנגעגאנגען אין יודישען לעבען אנ'אינערליכער קאמף צווישען דעם יודישען און דעם כנענישען עלעמענט, צווישען דעם מדבר־מענשען און דעם קולטור־מענשען.

צו ווערען פון וואנדערענדיגע פאסטוכער בע־זעצטע פויערים און דערפער, איז יודען נישט אנגעקומען שווער. פערקעהרט אבער איז זיי געווען שווער צו ווערען שטאטישע מענשען, צו לעבען פון האנדעל. צום האנדעל האט דער יוד א לאנגע צייט נישט געקלעפט. דער יוד איז געווען א פאסטוך און א פויער, דער סוחר אבער איז שטענדיג געווען א כנעני. דערפון איז געקומען, וואס „כנעני״ איז געבליבען ביי יודען ביז ווייט אין די שפעטערע צייטען א סינאנים (שם־נרדף) פון „סוחר״ (ישעיה כ"ג, 8; משלי ל"א, 24; איוב מ' 30).

דרך אגב, איז דאס אויך א קלארע ראיה, אז די כנעיים זענען נישט אויסגעראט און נישט פער־טריבען געווארען, נאר האבען געלעבט ווייטער צו־זאמען מיט די יודען. אבער יודען זענען געווען אזוי שטארק דעמאלט, אז זיי זענען נישט אסימילירט געווארען דורך די העכער־ציוויליזירטע כנענים, נאר פונקט פערקעהרט: די כנענים זענען דורך זיי אסימילירט געווארען, זענען געווארען יודען.

# די רעצטע יאהרען / אין לעבען פון קארל מארקס

******** פון ********

## מ. אשעראוויטש

אין 1870 האט זיך ענגעלס בעזעצט אין לאנ־דאן, און דא האט זיך די עקאנאמישע לאגע פון דער פאמיליע מארקס א סך פערבעסערט.

כמעט אין דער זעלבער צייט זענען אין דער פאמיליע צוגעקומען נאך אנדערע זאכען, וואס האבען מארקס'עס שווערען עול געמאכט גרינגער. זיינע טעכטער זענען שוין געווען דערוואקסענע מיידלעך, און — ווי געוועהנליך — האבען זיך יונגע לייט שוין געדרעהט ארום זיי מיט'ן אויסזיכט צו שליסען שידוכים.

די ערשטע וואס האט דעם טאטע'ן גרינגער געמאכט דעם עול, איז געווען די טאכטער לאורא. אין איהר האט זיך פערליבט דער פראנצויז פאול לאפארג, וועלכער איז נאך דאן געווען א יונגער סטודענט, אליין א סאציאליסט, וואס איז פאר זיין טעטיגקייט אויסגעשלאסען געווארען פון דער פארי־זער אוניווערזיטעט, האט זיך לאפארג שטארק אינ־טערעסירט מיט מארקס'ן בעת ער איז געווען אין לאנדאן. מארקס אליין האט וועגען דעם איינמאל געזאגט: „דעם אנפאנג האט דער יונגער מאן גע־מאכט דערמיט, וואס ער האט זיך צוגעבונדען צו מיר. אבער עס האט קיין סך נישט געדויערט, און ער האט זיך אנגעהויבען אינטערעסירען מעהר מיט דער טאכטער ווי מיט'ן טאטען״.

ווען לאפארג האט געענדיגט דעם אוניווערזי־טעט און איז געווארען א דאקטאר מעדיצין, האט ער חתונה געהאט מיט לאורא'ן און זיך בעזעצט מיט איהר אין פאריז, אבער פאר בעטייליגען זיך אין דעם קאמף פון דער קאמונע האט ער פון פאריז געמוזט ענטלויפען, דאן איז ער ווידער געקומען קיין לאנדאן און זיך דארטען בעזעצט. אבער פראקטי־צירען מעדיצין האט ער נישט געוואלט איז ער געווארען א פאטאגראפיסט און קוים געמאכט א לעבען.

די צווייטע, וואס האט דעם טאטען גרינגער געמאכט דעם עול, איז געווען די טאכטער זשעני. אין איהר האט זיך פערליבט דער פראנצויזישער סאציאליסט שארל לאנגע. אין 1873 האט ער מיט איהר חתונה געהאט, און ביידע האבען זיך בע־זעצט אין פאריז.

ווייניגער מזל האט געהאט די טאכטער עלעא־נארע, וועמען טאטע־מאמע האבען גערופען מיט'ן פערצויגענעם נאמען „טוסי״. אין איהר האט זיך פערליבט דער פראנצויז ליסעגערי, וועלכער האט אנגעשריבען די געשיכטע פון דער קאמונע און איז אין 1871 געקומען קיין לאנדאן. עלעאנארע האט איהם אויך ליב געהאט, און עס האט שוין געהאלטען דערביי, אז זיי זאלען חתונה האבען. אבער מארקס איז געווען געגען דעם, ווייל זיין איינ־דרוק איז געווען, אז דאס איז נישט קיין גלייכער שידוך. איבער דעם האט דאס מיידעל זיך שפעטער פערבונדען אין א פרייער ליבע מיט עדווארד עוועלינג. זי איז אבער ביי איהם געווען זעהר אומ־גליקליך, און דער סוף איז געווען — זי האט אליין געמאכט א סוף צו איהר לעבען.

דאס איז נישט געווען דער איינציגער זעלבסט־מארד־פאל אין דער מארקס־פאמיליע. מיט א סך יאהרען שפעטער איז לאורא אויך בעגאנגען זעלבסט־מארד צוזאמען מיט איהר מאן פאול לאפארג, וועלכער איז שוין דאן געווען זעהר בעריהמט אין דער אינטערנאציאנאלער סאציאליסטישער בעוועגונג. דער מאטיוו פון דעם דאפעלטען זעלבסטמארד איז געווען — די מורא פאר טיפער עלטער.

אבער כאטש דער שווערער עקאנאמישער עול, וואס מארקס האט געטראגען אויף זיינע פלייצעס, איז געווארען אפיסעל גרינגער נאכדעם, ווי זיינע טעכטער האבען חתונה געהאט, איז זיין לעבען אין אלגעמיין געווען נישט גוט.

די לעצטע יאהר פון זיין לעבען — פון 1873 ביז 1883 — האט מארקס זעהר א סך געליטען פון פערשידענערליי קראנקהייטען. עס זענען געווען טעג, ווען דער קאפ האט איהם אזוי וועה געטון, אז ער האט גארנישט געקענט טון און בשום אופן נישט געקענט שלאפען.

ווידער איז דער גוטער ענגעלס געקומען צו הילף. ער האט געגעבען געלד און געשיקט מארקס'ן קיין קארלסבאד און אין אנדערע קור־ערטער. אבער דאס האט געהאלפען בלויז אויף א וויילע. מארקס איז אלץ געווען קראנק; ער האט אלץ גע־ליטען די שרעקליכסטע וועהטאגען; פערלוירען דעם אפעטיט צו עסען, אלץ נישט געקענט שלאפען, אלץ נישט געקענט ארבייטען — די עלטער האט זיך אויף איהם אנגערוקט מיט אזא שווערקייט, אז עס איז ממש אונמעגליך געווען זי אריבערצו־טראגען.

צו די פיזישע ליידען זענען נאך צוגעקומען גייסטיגע ליידען אויך. די רייסערייען, וואס האבען געבראכט דעם דורכפאל פון'ם אינטערנאציא־נאל, וואס ער האט געגרינדעט, האבען איהם פער־שאפט א סך יסורים. דערצו האט ער זיך נאך גע־פיהלט שטארק ענטוישט פון דעם, וואס דער ערש־טער באנד פון זיין ווערק „קאפיטאל״ ציהט נישט די אויפמערקזאמקייט וואס האט זיכער געדארפט ציהען, פערגלויבט אין זיין גרויסער ארבייט, איז מארקס געווען זיכער, אז דער ערשטער באנד „קאפיטאל״ וועט מאכען א גרויסען פורור און וועט שטארק געלעזען ווערען, און צום סוף זענען גאנץ אוועק עטליכע יאהר און מען האט דאס גרויסע ווערק כמעט איגנארירט, און עס האבען זיך גע־פונען אזעלכע, וואס האבען זיך נאר גע'חכמה'ט אנגענדיג, אז מען דארף זוכען מיט ליכט א מענ־שען, וואס פערשטעהט מארקס'עס פילאזאפיע.

אפילו דער וואוקס פון דער סאציאליסטישער בעוועגונג אין דייטשלאנד, פראנקרייך, ענגלאנד און אנדערע לענדער האט מארקס'ן קיין נאר גרויסען פערגעניגען נישט געקענט פערשאפען. אין דייטש־לאנד איז די סאציאל־דעמאקראטישע בעוועגונג אוועק אויף איהר אייגענעם שניט, נישט רעכענענדיג זיך מיט די ליניעס, וואס מארקס האט פאר איהר אנגעצייכענט. אין ענגלאנד איז אויך געווען דאס זעלבע; די ארבייטער־בעוועגונג, וואס האט דארטען אנגעהויבען וואקסען, האט זיך נישט געהאלטען אין די ראהמען פון דער לעהרע, וואס מארקס האט אזוי פיל יאהרען געפרעדיגט. אויך אין פראנקרייך האט זיך ווידערהאלט דאס זעלבע. אפילו מארקס אייגענעם — שארל לאנגע און פאול לאפארג — וועלכע האבען שוין דאן געשפילט א גרויסע ראל אין דער סאציאליסטישער בעוועגונג אין פראנקרייך, זענען זיך געגאנגען זייער אייגענעם וועג, נישט רעכענענדיג זיך מיט די עצות און אנווייזונגען פון זייער שווער — דעם גרויסען לעהרער פון סאציאליזם.

דאס האט מארקס'ן שטארק פערדראסען, און אין א בריף, וואס ער האט אין יענער צייט — אין 1882 — געשריבען צו ענגעלס'ן, האט ער קריטיקירט זיינע צוויי איידעמס, לאנגע און לאפארג, און געענדיגט דעם בריף האט ער אזוי:

„זאלען זיי ביידע געהן צום טייפעל״.

(סוף קומט).

*) זעה „נייעם פאלקסבלאט נומער 238.

# דער טראגישער סוכות אין לענטשיץ

## א בלעטעל געשיכטע

### פון משה פיינקינד

די שוהל, וועלכע האט נישט געטארט גרעסער און העכער זיין פון דער פריהערדיגע־ שוהל.

פון דעמאלט אן ווערט נאך ביז היינט אין ערשטען טאג חול המועד סוכות אפגעהאלטען אנ־ הזכרה אין דער גרויסער שטאט־שוהל צום אנדענק פון די קדושים שנהרגו, שנטבחו ונשרפו באש אין דער צייט פון דער שוועדישער מלחמה. פון א פנקס ווערט ארויסגעלייענט וועגען יענע טראגישע געשעהענישען פון יאהר הט״ז (1656) און ס׳ווערען דערמאהנט דערביי א גרויסע צאהל נעמען פון די אומגעקומענע אויף קדוש השם. רבנים, פרנסים און דעמגלייכען, און די חברה קדישא מאכט א קידוש מיט לעקעך און בראנפען.

ס׳איז אויך געווען א גרויסע מארמאר־טאפעל מיט א העברעאישער אויפשריפט, וואס איז איינגע־ מויערט געווען אין דער שטאט־מויער נעבען דער שוהל, אויף וועלכער ס׳איז געווען אויפגעשריבען די יודישע טראגעדיע פון לענטשיץ אין קריטישען יאהר 1656 בימי מלחמת השוודים.

ביים פונאנדערנעהמען אין יאהר 1830—1834 די מויערן, מיט וועלכע ס׳איז פערצייכענט ארומ־ גערינגעלט געווען די שטאט, האט מען די דאזיגע טאפעל ארונטערגענומען און זי איז פערלוירען גע־ גאנגען.

דער איינציגער זכר, וואס איז פון יענער טרויע־ ריגער צייט איבערגעבליבען אין לענטשיץ, איז דער הויכער פינסטערער טורעם ביים מאגיסטראט, אויפ־ געבויט פון קאזשמירען דעם צווייטען, וואו מען פלעגט די יודען פאלטערן, און פייניגען מיט כל מיני עינויים קשים, ביז צום טויט און דעם טורעם איז דער שרייבער פון די דאזיגע שורות געווען א געזעסע צייט פערהאלטען אין יאהר 1883, צוליב א פעקעל אויסלענדישע ביכער, וואס מען האט ביי איהם גע־ פונען און וואס זענען נישט געווען צענזורירט.

פון יענער צייט שטאמט אויך דער מנהג ביי דער לענטשיצער פאמיליע טיפענבאך, אנצינדען צום אנדענק פון די הייליגע נשמות פון יענע קדושים, וואס זענען אין יענער מלחמה אומגעקומען, א גרויס וואקסען ליכט אין דער שוהל אין די ימים נוראים. דאס ליכט וועגט 18 מאל 18 לויט. אין יאהר תר״ם האט די פאמיליע טיפענבאך אבער ליכט נישט אנגעצינדען. זאגט מען, אז צוליב דעם איז געקומען אויף דער שטאט ווידער א גרויס אומגליק און גאטס צארן. צו כל נדרי האט עמיצער אויסגע־ שריגען אין דער שוהל ס׳ברענט און א דאנק דעם זענען 33 פרויען אין יענער נאכט אומגעקומען.

פון דאמאלסט אן ווערט יעדעס יאהר ווייטער אנגעצינדען פון יענער פאמיליע דאס וואקסען נשמה ליכט פון 18 מאל 18. עס ברענט גאנץ ראש השנה, יום כפור און גאנץ סוכות אין דער שוהל.

דאס איז געשעהן אין יאהר 1656.

פוילען איז דעמאלט געשטאנען צווישען צוויי פייערן. אויף דרום־מזרח האט כמיעלניצקי מיט זיינע רוצחישע באנדעס, מיט די טאטארען און אוקראי־ נער אטאקירט און פערוויסט פוילען (1648—56) און פון דער צפון־מעריב זייט ווידער האבען די שוועדען צוזאמען מיט די בראנדענבורגער אנגע־ פיהרט פון קארל גוסטאוו דעם צעהנטען און פון דעם פוילישען געוועזענעם פארקאנצלערוש הירא־ נים ראדזיעיאווסקי זיך אריינגעריסען קיין פוילען און נישט ווייניגער פערוויסט און חרוב געמאכט דאס לאנד ווי יענע באנדעס: געברענט און געבראטען, גע־ רויבט און פערניכטעט, געמארדעט און געשאכטען די פוילישע ווי די יודישע בעפעלקערונג. צו יענער צייט האט זיך געשאפען אין פוילען די אזוי־גערופענע טישאווער „קאנפעדעראציע" אין וועמענס שפיץ ס׳־ האט זיך געשטעלט דער צורר, סטעפאן טשארני־ עצקי, דער פיעטרקאווער סטאראסטא, און איהם איז געלונגען אין א קורצער צייט פוילען צו בע־ פרייען פון די שוועדען און זייי פערטריבען פון לאנד.

אבער וואו ער זאל נישט האבען מיט זיינע „קאנפעדעראטען" א פוס אריינגעשטעלט, זענען די ערשטע קרבנות געווען די יודען. ער האט ממלא גע־ ווען געגען יודען דאס, וואס דער עקספאליאן כמיעל־ ניצקי האט נישט בעוויזען צו טון: אין די שטעט און שטעטלעך, בעשולדיגענדיג די יודען אז כלומרשטען פערראט, האט דאס פעבעל צוזאמען מיט די „קאנגע־ דעראטען" אויסגעשאכטען גאנצע קהלות יודען, פער־ ברענט און בערויבט דאס האב און גוטס פון די יודען, א. א. וו.

צווישען דער גרויסער צאהל יודישע שטעט אין פוילען, וועלכע זענען דאמאלט פערניכטעט געווא־ רען, האט זיך אויך געפונען לענטשיץ, די אזוי־גע־ רופענע עיר ואם בישראל.

ערב יום כפור האט זיך אנגעהויבען די בע־ לאגערונג פון דער שטאט דורך דעם קעניג יאן קאזשמיערש (געשטארבען 1668). די יודען זענען גע־ ווען צו „כל נדרי" צוזאמענגעזאמעלט אין דער ערשט אויפגעבויטער נייער שוהל. דרויסען האבען גערי־ נערט די הארמאטען, די פייער־פלאמענדע גראנא־ טען זענען געפלויגען אין די גאסען און זייער פייפען און וואיען האט בעגלייט דאס שטארקע געוויין פון די מתפללים, אין דער שוהל ווערט פלוצלינג גאר פינסטער, אלע ליכט זענען מיט אמאל פערלאשען געווארען, דאס רוישען און רודערן פון די הארמא־ טען האט אויפגעהערט, די שווער זען האבען אין דער פינסטערניש פון דער נאכט די שטאט פערלאזט, און יאן קאזשמיערש איז אריין קיין לענטשיץ מיט זיינע צעווילדעטע און אויסגעהונגערטע זעלנער. גע־ נומען האבען זיי זיך צוערשט צו די יודען, גערא־ בירט און פערניכטעט, וואס ס׳האט זיך נאר גע־ לאזט, און אין צווייטען טאג סוכות האט מען זיך גע־ וואונער ווי שאף אויף א פרייען פעלד.

גענומען אויך אויסצוקוילען אלע דארטיגע יודישע איינ־

דריי טויזענד יודען זענען דעמאלט פון דער פוילישער שווערט אומגעקומען מיט זייער בלוט זענען די קאנאלען ארום לענטשיץ פול געווען.

דאס יודישע קליינוואוג, וואס איז על פי נס אדער א צופאל געבליבען לעבען, האט מען מיט געוואלט דאן אין די קירכען געשלעפט, או זיי דארט אפגעשמד׳ט און אוועקגעגעבען צו די פויערים אלס פאסטוכעם.

כמעט גאנץ לענטשיץ איז דעמאלט מיט׳ן רויך אוועקגעגאנגען, די נייע שוהל האט מען צו־ זאמען מיט זעקס־הונדערט ספרי־תורות פערברענט און נישט איבערגעלאזט קיין זכר און קיין שריד ופליט פון די דארטיגע יודען.

א פוילישער כראניקער דערצעהלט, אז דאס הארצרייסענדע געשריי פון די אומגעקומענע יודען אין לענטשיץ איז געווען אזוי גרויס, אז די שוועדען, וואס האבען זיך נאך געהאט פערבאריקאדירט אין אלטען שלאס, וועמענס חורבה איז נאך ביז היינט פערבליבען, הערענדיג דעם יאמער־געשריי, האבען בעשלאסען זיך צו אינטערגעבען די פאליאקען אבער דערועלבער גורל האט זיי געטראפען ווי יענע עלענדע יודען. יאן קאזשמיערש זעלבסט האט לעולם געזאלט די יודישע בעפעלקערונג אין לענט־ שיץ פערשניטען. ער האט נישט געזאלט זיינע קע־ ניגליכע האנד בעשמוצען מיט יודיש בלוט, אבער ער איז געזען צו שוואך זיך אקעגענצושטעלען דעם צובונטעוועטען מיליטער, וואס איז געווען געהעצט און צוגערייצט פון דער היימישער קריסטליכער בע־ פעלקערונג.

בעהערשענדיג צוריק פוילען און איינוועהענדיג ערשט צו וואס די דאזיגע אנארכיע אין לאנד פיהרט האט דער קעניג אין 20־טען טשערוויען, 1657, ארויסגעגעבען אין טשענסטאכאו א „אוני־ ווערסאל", מיט וועלכען ער האט אלע יודען מוחל געווען זייער כלומרשטער שולד און בעפרייט פון דער בעשולדיגונג, אז זיי זענען געשטאנען אויף דער זייט פון די שוועדען בשעת דער מלחמה מיט פוילען, און דראהענדיג אויך אלע מיט שווערער שטראף פאר מארדען און רויבען. דאן האט זיך ערשט די בעפעלקערונג בערוהיגט און מען האט אויפגע־ הערט די יודען צו רויבען און צו מארדען.

די יודען אין לענטשיץ האבען אויך דאן צוריקבעקומען פון יאן קאזשמיערש די פריווילעגיע דארט ווייטער צו וואוינען און אויפצובויען צוריק

---

# מארדעס אין פרויען=קליידער

## דאס האט גארנישט צו טון מיט מאראל

### פון רחל מאראוויטשיק

עס איז שווער פאר דער פרוי יוצא צו זיין פאר דער מאראל, וואס פאר א נ׳ענדערונג זי זאל נישט מאכען אין איהר קליידען זיך, דערהערט זיך באלד א געשריי פון די גאטספארכטיגע, פון די מאראל־היטער, אז די פרויען האבען זיך גענומען אראפפיהרען די מענער פון גלייכען וועג און אט־אט וועט, חלילה, אונזער גאנצע געזעלשאפטליכע צניעות־ דיגקייט אונטערגעהן.

אט דער געשריי איז נישט ניי. אין אלע צייטען, אין אלע לענדער, האבען זיך געפונען פרומינער און היטער פון מאראל, וואס האבען ביי דעם קלענסטען איבערגאנג פון איין ארט קליידען זיך צום צווייטען געסטראשעט און געשראקען, אז די וועלט ווערט דעמאראליזירט.

איך דערמאהן זיך, ווען איך בין געווען נאך גאר א קינד, איז מיינע אנ׳עלטער־מומע געווען מיט א געגאלטען קאפ און געטראגען א הארבאנד. דאס גאלען דעם קאפ און דער הארבאנד שטאמען נאך פון גאר אלטע צייטען און האבען עקזיסטירט נישט גראד ביי יודען אליין. אויך אין דעם אלטען גריכענלאנד, צום ביישפיל, האט מען אפגעגאלט דער כלה די האר און איהר אנגעטון א מין הארבאנד, אזא שטייף־ארומגעבונדענעם טוך. געדענק איך, ווי מיין עלטער־מומע פלעגט אונטערמורמלען אויף מיין באבען, למאי מיין באבע טראגט נישט קיין הארבאנד, נאר נאר א פארוק.

דער אריבערגאנג פון דעם הארבאנד צום פארוק איז געווען א גרויסע איבערקעהרעניש, און די עלטערע פרויען, וואס האבען געטראגען דעם הארבאנד, האבען געקוקט אויף די יונגערע פרויען, וואס האבען געטראגען א שייטעל, ווי אויף חוצפה׳־ ניצעס, וואס אטוואזשען זיך צו ציינען זיך מיט האר אויפ׳ן קאפ, כאטש אפילו די האר זענען נישט זייערע אייגענע, נאר פרעמדע...

היינט דער אריבערגאנג פון פארוק צו דער זיידענער שאלכעל איז אפען פערדאמט געווארען. און ווען דער יונגערער דור האט דערנאך שוין בלויז בעגנוגענט זיך מיט א קאסנקע אדער א שאלכעל און ארויסגעשטעלט א היבש ביסעל די אייגענע האר, זענען די פרומאקעס געווען שטארק פערביטערט, און די מגידים האבען געשטראפט און געסטראשעט, אז די פרויען מאכען אומגליקליך די וועלט: איין קליינינקייט, זיי געהען מיט די אייגענע האר! און עס האט האך טאקע לאנג נישט גענומען, און די שאל האט זיך פערביטען אויף דער הוט, און אין היינט האט מען טאקע אנגעהויבען געהן מיט די אייגענע האר. מען האט זיך אבער מיט דער צייט צו דעם צוגעוויינט, און היינט־צו־טאג געהען אפילו אלטע און פרומע פרויען מיט די אייגענע האר.

יודען זענען, פערשטעהט זיך, נישט די איינ־ ציגע, וואס האבען מורא פאר׳ן יצר־הרע. אויך ביי די אומות העולם פלעגט די קלענסטע נייעס אין די מאדעס ארויסרופען א שרעקליכען פראטעסט מיט סטראשונקעס פון די, וואס זארגען זיך פאר אונזער מאראל.

אונזערע מאראל־פרעדיגער קוקען אויף צוריק און טענה׳ען, אז די אלטע מאדע, ווען די קליידער זענען געווען לאנג, איז געווען מאראלישער. און זיי־ ערע אור־אור־זיידעס האבען פערדאמט אט טאקע יענע אלטע מאדעס, וואס זענען דעמאלט געווען ניי.

אזוי געפינט מען אין די אלטע ביכער, אז א פרעדיגער נאך אין יאהר 1409 האט פערדאמט לאנגע קליידער מיט שלעפערס און פונקען פון זאמעט און גאלד, ספּעציעל רימענטענע בראשען, מיט וועלכע די קאסטבארע קליידער האבען זיך געשפּילט אויפ׳ן ברוסט. די הייליגע האבען זיי געסטראשעט דערפאר מיט׳ן גיהנום פאר אזא אויס־ געלאסענקייט.

די גרויסע איבערקעהרעניש, ווען מען האט גענומען טראגען עטוואס אפען דאס קלייד, אז דער האלז זאל זיך ארויסזעהן, און די שטארק אנגע־ קראכמאלעטע ווייסע קעלנער, האבען ארויסגערופען א שטארקען גרימצארן ביי די פעריטאנער נאך אין פופצעהנטען יאהר־הונדערט. מען האט אפילו פער־ דאמט געקראכמאלעטע קעלנערס, וואס האבען ווי א רייף ארומגערינגעלט דעם גאנצען האלז. נישט קיין קלענערען שטורעם האט אין אנהויב פון זעכ־ צעהנטען יאהר־הונדערט אנגעמאכט דער ערשטער „שפאלט" אין קלייד. דורכ׳ן שפאלט האט מען, חס וחלילה, נישט ארויסגעזעהן דעם קערפער פון דער פרויענ־פיס נאר בלויז דעם געסטראטשעטען אונטער־ קלייד, אבער די אנדייטונג אליין, אז די דאמע געהט אין אנ׳אונטערקלייד און האט א פוס, כאטש עס איז נישט געווען קיין סוד, איז געווען גענוג צו שטע־ לען די מענער־מאראל אין א גרויס געפאהר.

אין די אמאליגע פראנצויזישע, איטאליענישע און שפאנישע קייזערליכע הויפען, ביי די בעסער און אויפנאמען, האבען די דאמען גענומען שטאלצי־ רען מיט זייערע פיתוריען און שפיצנמ״ס. די דינע טאליע, די הויכע ברוסט און די היפטען האבען אומ־ נאטירליך ארויסגעקוקט פון אונטער די שווערע זיידענע קליידער. מען האט גענומען טראגען טיף אויסגעדעקאלטירטע קליידער און נאקעטע הענד ביז די פלייצעס. און די גאטס־פארכטיגע זענען געווען זיכער, אז די וועלט קומט דורך דעם צו אנ׳ענדע.

אין יענע צייטען האבען זיך אבער נישט נאר די פרויען געפוצט, נאר אויך די מענער האבען זיך געפוצט אין קורצע, זיידענע הויזען און סאמע־ טענע רעק.

אזוי זעהען מיר, אז א נייע מאדע רופט ארויס אין יעדער צייט א שטארקע קריטיק. מען זוכט אלס, וואס פאר אנ׳איינפלוס די נייע מאדע וועט האבען אויף דער ציטעריגער מאראל פון אונזערע מענער. אין היינטיגע צייטען ווען מאדע און מאראל בייטען זיך איבער נאכט, איז מען, פערשטעהט זיך, אויך שטארק פעראינטערעסירט אין דעם און מען קאכט זיך וועגען דעם אהן אויפהער.

אט איז לעצטענס אין לאנדאן פארגעקומען דער דריטער אינטערנאציאנאלער קאנגרעס פון דער וועלט־ליגע פאר געשלעכטס־רעפארם. איינע פון די הויפט־פראגען פון טאג־ארדנונג, איז, פערשטעהט זיך, געווען די קליידער פון די פרויען. נישט וועגען דער שעהנקייט און נישט וועגען דער בעקוועמליכ־ קייט פון די היינטיגע פרויען־קליידער האט זיך גע־ האנדעלט, נאר, וועגען זייער שייכות צו אונזער מאראל.

מען האט גערעדט וועגען דעם, צי מאכען די קליידער, וואס זענען אמאל געווען לאנג און זענען היינט קורץ, אנ׳אונטערשיד אין די געשלעכטליכע געפיהלען, צי האבען די קורצע קליידער אהן ארבל א שטארקערע צוציהונג, פאר׳ן מאן, ווי די לאנגע קליידער מיט לאנגע ארבעל האבען געהאט אמאל.

און גאנץ ערנסטע מענשען און שריפטשטעלער ווי קער און בערנארד שאו, דער בעוואוסטער ענגלישער דראמאטורג, האבען זיך אפגעשטעלט אויף דער פראגע.

בערנארד שאו האט אויף דעם קאנגרעס געמאכט די בעהויפטונג, אז גראד די אמאליגע לאנגע קליידער מיט די פופעס האבען גערייצט דעם געשלעכטליכען געפיהל ביים מאן מעהר ווי דאס קורצע קליידעל קוים ביז די קניה. בערנארד שאו האלט צו דעם נישט קיין ערקלערונג. עס איז פסי־ כאלאגיש ריכטיג, אז וואס מעהר בעהאלטען עס איז דאס, וואס מיר ווילען זעהן, אלץ מעהר רופט עס אין אונז ארויס דעם פערלאנג אויפצודעקען, צו ערקענען זיך, אלץ מעהר רייצט עס אונזער נייגעריגקייט.

די כמעט נאקעטע פיס ביז די קניה פון די מיידלעך ווערען שוין היינט גאר נישט בעמערקט. איך דערמאן זיך אבער, אז ווען א גוט־בעקאנטע יודישע אקטריסע האט אין איינעם פון די אקטען א הויב געטון דעם פוס פון אונטער א ברייטער לאנגער קלייד, האט א געוויסער פובליקום פון דעם מעהר אנגעקוואלען ווי פון די טענצערינס, וואס זע־ נען ארויסגעקומען האלב־נאקעט. א פרוי אין אנ׳ אונטערקלייד פלעגט אמאליגע צייטען ארויסרופען ביי די מענער מעהר היץ בלוט ווי היינטיגע צייטען די מיידלעך אין די באד־קאסטיומען.

עס איז א פאקט, אז ווען דאס לייב פון דער פרוי איז אינגאנצען צוגעדעקט, איז מעהר רייצענד צו זעהן אנ׳אפגעדעקטען האלז אדער פיסעל, ווי היינט, ווען עס איז די מאדע אום זומער, גאר נישט טראגען קיין זאקען און דאס קלייד דעקט נישט ביז די קניה. איינער זאגט זיכער, אז א פאר פיס אין דורכזיכטיגע זיידענע זאקען זענען פיל מעהר אנציהענד און רייצענד ווי נאקעטע. אן אנדייטונג אויף נאקעטקייט איז פיל רייצענדער ווי די נאקעט־ קייט אליין. און דער אמת איז, אז די מעהרסטע פרויען זעהען אויס פיל אנציהענדער אין זייערע קליידער, ווי אין זייערע באד־קאסטיומען, און ווען מ׳זעהט זומער א סך פרויען אין באד־קאסטיומען הויבט זיך אן דוכטען, אז די גאנצענטע פרויען־שעהנקייט און איהר רייץ איז אין גאנצען אנ׳אויסגעטראכטע זאך.

די אורזאך פארוואס פרויען איז דער היינטי־ גער האלב־נאקעטקייט רייצען די געשלעכטליכע גע־ פיהלען פון מענער נישט מעהר ווי אמאל, איז ניכער דאס וואס אמאל איז יעדער סימן פון נאקעטקייט געווען אנ׳אנדייטונג אויף דער אינטימקייט פון מאן און פרוי. בלויז פאר׳ן אייגענעם מאן האט מען זיך געקאנט ערלויבען, אז עס זאל זיך ארויסזעהן די קניה אדער די פלייצע. היינט אבער איז נאקעטקייט פון די קניה, הענט, האלבע פלייצע, אקסלען און האלז נישט קיין אנדייטונג אויף אינטימע פערהעלט־ נענישען און דערום רייצט עס טאקע דעם מאן נישט מעהר ווי אמאל.

ווי דו זאך זאל נישט זיין, די מאראלישקייט פון קליידער האט צו טון בלויז מיט געוואוינהייט. די מאראל ליגט נישט אין די קליידער גופא, נאר אין דעם ווי מיר בעציהען זיך צו נאקעטקייט. אויב מיר ווערען צוגעוועהנט צו נאקעטקייט, שאקירט דאס אונז נישט מעהר.

# די אקטאבער-ווארימקייט
## צו דער פוילישער איבערליבער פאליטיק

וואס נעהנטער עס ווערט צום 31 אקטאבער, ווען עס מיז לויט דער קאנסטיטוציע צונויפגערופען ווערען דער סיים, אלץ הייסער ווערט אין דער אינערליכער פוילישער פאליטיק. די טעארעטישע רעזאלוציעס און די אקציאנס-פלענער זענען שוין צוגעגרייט און מ'דארף זיי נאר פראקטיש אויספיהרען.

אין צענטער פון דער אפאזיציע, אין סאמע ברען פון טעארעטישען קאמף שטעהט די פוילישע סאציאליסטישע פארטיי, ס'איז שוין ביי איהר נאך דער בעראטונג פון דעפוטאטען-קלוב, נאך דער זיצונג פון אויספיהרונגס-קאמיטעט און שוין נאך דער זיצונג פון הויפט-ראט.

אט טאקע די לעצטע זיצונג פון הויפט-ראט האט צונויפגעשטעלט א גענויען פלאן פון טעטיגקייט, ווען אזא פלאן וואלט ווירקליך אויסגעפיהרט געווארען וואלט דאס ביי אונזערע בעדינגונגען בעדייט זעהר ערנסטע געשעהענישען, ס'וואלט בעדייט אן'ענטשיידענדען קאמף וועגען דער מאכט אין לאנד. אבער, ווי מיר האבען געזאגט, איז דאס דערווייל נאר טעאריע און צו איהר פראקטישער רעאליזירונג איז נאך זעהר ווייט.

קודם-כל איז די רעזאלוציע פון הויפט-ראט אזוי ווי יענע גוטע קוה, וועלכע האט געגעבען זעהר פיל מילך, נאר ביים סוף פון מעלקען האט זי געגעבען א קריך מיט'ן פוס און אויסגעגאסען דעם גאנצען אנגעמאלקענעם טעפעל. די רעזאלוציעס פון הויפט-ראט זענען געהאלטען אין א זעהר רעוואלוציאנערען און ענטשיידענעם טאן און נאר צום סאמע סוף קומט א רעזאלוציע וועגען פולסטע אנערקענונג פאר'ן סיים-מארשאלעק דאשינסקי. געדענקען מיר דאך ווי ערשט גאנץ נישט לאנג נאך די צוויי ארטיקלען פון מארשאל פילסודסקי און סיים-פארזיצער דאשינסקי האט די פ.פ.ס. ערקלעהרט, אז זי האט דעם מארשאלעק דאשינסקי נישט בעפולמעכטיגט צו אונטערהאנדלען מיט דער סאנאציע וועגען א סיים-מעהרהייט, פארוואס זשע איז דער דאזיגער אומשטאנד נישט געקומען צום אויסדרוק אויף די זיצונגען פון הויפט-ראט, נאר פונקט פערקעהרט, דער הויפט-ראט דריקט אויס פולע אנערקענונג דאשינסקין, אויב אזוי קאן מען זיכער אננעהמען, אז ביי דעם ערשטען וואונק מצד ב.ב. וועט די פ.פ.ס ארפלאזען פון טאן און דער קאמף וועט נישט זיין אזוי שרעקליך.

און נאך איין אומשטאנד צווינגט זיך גענוי אפצושטעלען אויף דער רעזאלוציע פון הויפט-מחותן אין דער אפאזיציע. אין דער רעזאלוציע ווערט געזאגט, אז די פ. פ. ס. וויל דורכאויס אויסשפילען דעם קאמף אין סיים. אליין וועט זי דאך דאס נישט קענען טון. צו קליין אין דער צאהל זענען די פוילישע סאציאליסטישע דעפוטאטען, מוז מען דאך זוכען שותפים אזש ביז וויטאסען און דערנאך, ביי עווענטועלען אומווארפען דעם איצטיגען קאבינעט וועט דאך ממילא מוזען בעשאפען ווערען א קאבינעט פון זאלען מיר זאגען בארליצקין ביז וויטאס'ן. מיט וואס וועט זיך אזא קאבינעט ענדערען פון די רעגירונגען פאר מאי 1926, וועגען וועלכע דער „ראבאטניק" רעדט מיט שטאלץ, אז זיי זענען אומגעווארפען געווארען מיט דער גרעסטער מיטהילף פון פ. פ. ס.?

די פ. פ. ס. שווייגט וועגען דעם וואס וועט זיין „אויף מארגען נאך דער סאציאלער רעוואלוציע". זי שווייגט, ווייל זי מוז שווייגען. זי שווייגט, ווייל זי רעכענט, צוזאמען מיט אונז, אז עס וועט לגמרי נישט אויסקומען צו רעדען.

די ענדעקעס, וועלכע זענען אויך אין דער אפאזיציע פיהרען א גאנץ אנדערע טאקטיק. זיי ווארטען, כדי אין א פאסענדען מאמענט זיך צו ווארפען אויף דער אנדערער זייט, כדי א שטאך צו געבען דער רעגירונג. די ענדעקעס האבען בעקומען גרויס קוראזש, נאך זייערע ערפאלגען בעת די לעצטע שטאדטראט-וואהלען אין פויזען און פאמערען. זיי ווארטען אן דעם פאסיגען מאמענט, וועלכער איז אבער נאך פאר זיי נישט געקומען.

דער ב. ב.-קלוב איז פערשטעהט זיך אין א שלעכטער לאגע, אבער צום גליק דארפען די מיטגלידער פון דאזיגען קלוב אליין נישט טראכטען. ושט-קשה, זיי האבען זיך אויף וועמען צו פערלאזען.

י. ד—ן

# דער פאליטישער מאמענט
## די ענגליש-אמעריקאנישע פערשטענדיגונג און די איבריגע ים-מלוכות,— די נייע איבערקעהרעניש אין אפגאניסטא

די אונטערהאנדלונגען צווישען מאקדאנאלד'ן און פרעזידענט הובער האבען זיך געענדיגט מיט פערעפענטליכען א מאניפעסט, לויט וועלכען ענגלאנד און אמעריקע וועלען אין זייער פאליטיק זיך האלטען אין דעם קעלאג-פאקט. דערביי ווערט ערקלערט, אז דער דאזיגער פאקט, וועלכער שטעלט מלחמה אויסערען געזעץ, ווערט דורך ביידע מלוכות בעטראכט נישט נאר אלס אויסדרוק פון גוטע כונות, נאר אויך אלס „פאזיטיווע התחייבות". א צוזאמענשטויס פון די בעוואפענטע כוחות פון ביידע צדדים אלס אומדענקבאר און אלע אלטע היסטארישע פראגען דארפען בעטראכט ווערען פון דעם שטאנדפונקט, אז דער קעלאג-פאקט האט בעזייטיגט אלע סיבות פאר געגענזייטיגען אומצוטרוי. די ארבייט לטובת דעם אלגעמיינעם שלום וועט אויך ווייטער געפיהרט ווערען אויף פערשידענע וועגען סיי דורך אמעריקע, סיי דורך ענגלאנד. אמעריקע וועט אויך ווייטער זיך האלטען אין א זייט פון דער אייראפעאישער דיפלאמאטיע, ענגלאנד דאגעגען שטרעבט צו אן'ענגער צוזאמענארבייט מיט די אייראפעאישע מלוכות. אבער דער ציל פון ביידע מלוכות וועט זיין, לויט'ן מאניפעסט, איינצושטעלען אלגעמיינעם שלום און זיכערקייט, וואס זאל זיין געבויט נישט אויף בעוואפענטע כוחות, נאר אויף עפענטליכער מיינונג און גערעכטיגקייט".

אונטער די „אלטע היסטארישע פראגען" מיינט מען דאס פראבלעם פון „פרייהייט אויף די ים'ן", ד. ה. די אלטע ענגליש-אמעריקאנישע חלוקי-דעות איבער דער פראגע וועגען רעכט פון בלאקאדע און פריוואט-אייגענטום אין קריג אויפ'ן ים. וועגען אט דער פראגע וועלען ווייזט אויס, נאך פארקומען ווייטערדיגע אונטערהאנדלונגען. די פערשטענדיגונג איז אנגעמערקט אין דעם זין, אז ענגלאנד נעהמט אן דעם שטאנדפונקט פון אמעריקע אין פראגען פון ים קריגס-רעכט, אבער אמעריקע וועט זיך אפזאגען נישט צוצושטעלען ליפערונגען די מלוכות אין פאל פון א קריג, וואס וועט ארויסגערופען ווערען צוליב דער פערלעצונג פון קעלאג-פאקט.

אין דעם זעלבען מאניפעסט ווערט אנגעוויזען, אז די רעגירונג פון ענגלאנד און אמעריקע איז געלונגען צו בעזייטיגען די געגענזייטיגע ריוואליזירונג פון די קריגס-פלאטען. אבער אזא פערשטענדיגונג קאן נישט דערגרייכט ווערען אהן דעם אנטייל פון אנדערע ים-מלוכות. דער מאניפעסט דריקט אויס די זיכערקייט, אז דער דאזיגער ציל וועט דערגרייכט ווערען אויף דער קאנפערענץ פון 5 מלוכות אין יאנואר פון קומענדיגען יאהר.

פאקטיש נאך איידער עס איז פערעפענטליכט געווארען דער מאניפעסט, האט זיך ענגלאנד געווענדט צו די איבריגע מלוכות, וועלכע האבען אנטייל גענומען אין דער וואשינגטאנער קאנווענץ אין יאהר 1922 (פראנקרייך, איטאליען און יאפאן) מיט אן'איינלאדונג אויף א קאנפערענץ, וועלכע דארף פארקומען אין לאנדאן אין יאנואר 1930. אין דער איינלאדונג ווערט אנגעוויזען, אז צווישען ענגלאנד און אמעריקע, וועלכע זענען אין זייערע אונטערהאנדלונגען ארויסגעגאנגען פון קעלאג-פאקט, איז דערגרייכט געווארען א פערשטענדיגונג אויפ'ן פרינציפ פון פאריטעט פאר אלע קאטעגאריעס קריגס-שיפען. לויט א הסכם מיט די רעגירונגען פון די דאמיניעס פערשפרייט זיך דער דאזיגער פרינציפ אויף אלע ים-כוחות פון דער בריטישער אימפעריע. דער פאריטעט פון די פלאטען פון ענגלאנד און אמעריקע דארף דערגרייכט ווערען צום סוף פון יאהר 1936. א חוץ דעם ווערט אנערקענט פאר געוואונשען צו רעווידירען די וואשינגטאנער פערשטענדיגונג איבער דער פראגע פון די קרייסערס. ענדליך האלטען ביידע מלוכות פאר געוואונשען, אז עס זאלען אינגאנצען אפגעשאפט ווערען די אונטערוואסער-שיפלעך.

אט דער לעצטער פאקט רופט ארויס צומייסטען קריטיק אין דער פראנצויזישער און איטאליענישער פרעסע. לויט די פראנצויזישע ידיעות האט בדעה די איטאליענישע רעגירונג ענטשידען זיך אקעגענצושטעלען יעטוועדע פלענער פון אפשאפען די אונטערוואסער שיפלעך. איטאליען וועט אויך ארויסטרעטען געגען רעדוצירען די ים-בעוואפענונגען לויט די קאטעגאריעס פון די שיפען און וועט נאר מסכים זיין אויף אן'אלגעמיינע פערקלענערונג פונ'ם טאנאזש פון די קריגס-פלאטען. ענדליך וועט איטאליען אויך פאדערען, אז איהר פלאט זאל אויסגעגליכען ווערען מיט'ן פלאט פון דער שטארקסטער ים-מלוכה פון אייראפעאישען קאנטינענט, ד. ה. פון פראנקרייך, פון דער אנדערער זייט ווערט ארויסגעזאגט די מיינונג, אז פראנקרייך, איטאליען און יאפאן זאלען זיך פריהער פערשטענדיגען, כדי אויף דער פארשטעהענדיגער קאנפערענץ צו בילדען אן'איינהייטליכע פראנט געגען אמעריקא און ענגלאנד.

*

די קאריערע פון עמיר האביבולא אין אפגאניסטאן האט זיך, ווייזט אויס, געענדיגט. קאבול, די הויפט-שטאדט, איז איינגענומען געווארען דורכ'ן מיליטער פון נאדיר-כאן. האביבולא איז אנטלאפען צו דער סאוועטישער גרעניץ, נאדיר כאן האט צונויפגערופען א פערזאמלונג פון פארשטעהער פון די אפגאניסטאנישע שבטים פון וועהלען א נייעם עמיר. נאדיר-כאן אליין האט נישט בדעה צו פרעטענדירען אויפ'ן טראן און איז גענייגט צו אונטערשטיצען די קאנדידאטור פון געוועזענעם קעניג אמאנולא.

אנדערש, זעהט אויס, האט זיך אבער פערקוקט אויף דער פראגע. די פערזאמלונג פון די שבטים-פארשטעהער. די פערזאמלונג האט בעשלאסען אויסצואוועהלען צייטווייליג אלס קעניג דעם יונגערען ברודער פון אמאנולא'ן אסאד-אולא-כאן. און א סברה, אז די וואהל זאל טאקע בלייבען אויף פעסט. אמאנולא איז געווארען זעהר אומפאפולער אין אפגאניסטאן. מ'קען איהם נישט פערגעסען די פחדנות, וועלכע ער האט ארויסגעוויזען בעת דער אפענסיווע פון האביבולא'ן, זיין באלדיגע רעזיגנאציע און אנטלויפען פונ'ם לאנד. אין די שווערע טעג, וואס דאס לאנד האט דורכגעלעבט, האט ער וועגען קיין שום זאך נישט געטראכט, נאר ער האט זיך בעמיהט ארויסצופיהרען פון לאנד וואס מעהר געלד, מ'קאן איהם אויך נישט מוחל זיין זיינע רעפארמאטארישע שטרעבונגען, וועלכע האבען געפינען א שארפע געגנערשאפט צווישען די מאכמעדאנישע גייסטליכע. אמאנולא גופא געפינט זיך אין איטאליען און איז דערווייל איינגאנצען אפגעריסען פון די געשעהענישען אין אפגאניסטאן.

פ. ב.

# דעמאקראטיזירען די סאוויעטען
## די פאליטישע אנשויאונגען פון בעסיעדאווסקי'ן

די פאליטישע סענסאציע פון דער לעצטער וואך, וועלכע האט נאך אריבערגעטראגען ווייט איבער די גרעניצען פון פראנקרייך, וואו די געשעהעניש איז פארגעקומען איז דער ענין מיט בעסעדאווסקי'ס אנטלויפען פון דער סאוויעטישער געזאנדשאפט אין פאריז. בעסעדאווסקי איז א הויכער סאוויעטישער בעאמטער. ער איז געוועזען דער פערטרעטער פון דאוואלעווסקין, דעם סאוויעטישען געזאנדטען אין פאריז. ווען דאווגאלעווסקי איז אוועקגעפאהרען קיין לאנדאן, כדי דארט צו פיהרען די אונטערהאנדלונגען מיט דער ענגלישער רעגירונג וועגען צוריק אויפשטעלען די דיפלאמאטישע בעציהונגען, איז אין פאריז פארגעקומען א געשעהעניש, וואס האט אויפגעריסען ווי א באמבע און האט געשאפען אין ענגלאנד פיל מאטעריאל פאר די געגנער פון צוריקשטעלען די דיפלאמאטישע בעציהונגען מיט די סאוויעטען.

בעסיעדאווסקי איז, ווי בעקאנט, אנטלאפען פון דער סאוויעטישער אמבאסאדע, ווייל ער האט מורא געהאט, אז געגען איהם וועט פערפיהרט ווערען א פראצעס פאר האנדלען נישט אין הסכם מיט דער איצטיגער סאוויעטישער ליניע. אזא פראצעס שמעקט מיט א קויל אויף אן'אפיציעלען אדער נישט אפיציעלען אופן אין די דאזיגע מיסיע פיהרט אויס די ג.פ.או., וועלכע הערשט איבער אלע דיפלאמאטען און הויכע בעאמטע.

בעסיעדאווסקי'ס ערקלערונגען זענען זעהר סענסאציאנעל, און אויב אין זיי איז מערהאן אפילו א טייל אמת זענען זיי זעהר אינטערעסאנט און דעקען אויף א טייל געהיימנישען פונ'ם אינער פאליטישען לעבען אין די סאוויעטישע אנשטאלטען.

בעסיעדאווסקי דערצעהלט: ווען ער האט זיך געקליבען ארויספאהרען אין אורלויב איז פון בערלין געקומען ראיזענמאן, א שליח פון ג.פ.או. און געהאט מיט איהם א געשפרעך. בעת'ן געשפרעך, וועלכער איז צווישען זיי פארגעקומען, האט בעסיעדאווסקי ארויסגעזאגט זיין פאליטישען קרעדא: בעת'ן בירגער-קריג איז נויטיג געווען א דיקטאטור, וואס זאל אויסרוימען דעם מיסט, וואס האט זיך אין פערלויף פון יאהרהונדערטער אנגעזאמעלט אין רוסלאנד. די באלשעוויקעס האבען עס בעוויזען גלענצענד אדורכצופיהרען. איצט איז נויטיג איינצופיהרען דעמאקראטיע אין די סאוויעטען, געבען א מעגליכקייט, אז די כוחות פון לאנד זאלען זיך ענטוויקלען. מ'דארף איבערגעבען די ערד די פויערים אין אייגענטום, איינשטעלען פרייען האנדעל אין שטאט און דארף, פריי לאזען די האנדווערקער און קוסטארען, שאפען ענטוויקלונגס מעגליכקייטען פאר דער קליינער און מיטעלער אינדוסטריע.

ווייטער האט בעסיעדאווסקי ערקלערט, אז דער פראצעס איז אנגעוואקסען לאנג נאך אנהויבענדיג פון 1920 י. ווען ער איז ארויסגעטראטען פון די לינקע ס. ר. בעסיעדאווסקי איז אין תוך די גאנצע צייט געווען ראמאנטיש דעמאקראטיש געשטימט און איז געווען אן'אנהענגער פון דער דעמאקראטישער דעצענטראליזאציע אין דער פארטיי און דערפאר טאקי אזוי איז ער דערווייטערט געווארען פון לאנד און אריבערגעפיהרט געווארען אין אויסלאנד אויף א דיפלאמאטישען פאסטען, כדי נישט צו קומען אין דירעקטער בעציהונג מיט די מאסען און נישט קענען פרעדיגען זיינע אפיקורסישע געדאנקען. הכלל — ס'דארף רעגירען און ווירקען דאס פאלק און נישט יחידים, ס'איז א קנאפער אונטערשיד, צי ער הייסט ניקאלאי, צי — סטאלין.

אגב דערמאנט בעסיעדאווסקי א פיקאנטען פאל ווען סטאלין האט בעפוילען צו דערשיסען א שאפער א מיטגליד פון דער קאמוניסטישער פארטיי, וועלכער האט צופעליג איבערגעפאהרען סטאלינס א פריינד. קיינער האט נישט פראטעסטירט, אפילו נישט א פיפס געטון.

ראיזענמאן האט ערקלערט בעסיעדאווסקי'ן, אז אזעלכע ערקלערונגען זענען קאנטררעוואלוציע, מלוכה-פערראט און האט איהם אויפגעפאדערט גלייך צו פאהרען קיין מאסקווע. דערווייל האט ער ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, אז מ'זאל בעסיעדאווסקין נישט ארויסלאזען פון דער טעריטאריע פון דער סאוויעטישער געזאנדשאפט. דערביי האט ראיזענמאן פערשפראכען, אז אין רוסלאנד וועט בעסיעדאווסקי בעקומען א געהאלט פון 1000 מארק א חודש און איהם וועט געזיכערט ווערען דאס לעבען.

בעסיעדאווסקי האט בעשלאסען ענטלויפען און מיט דער הילף פון דער פראנצויזישער פאליציי האט ער ארויסבעקומען פון דער געזאנדשאפט זיין פרוי און קינד.

שתו והתענגו
על היינות המובחרים
של כרמי התקוה בפתח תקוה.
להשיג אצל מ. בארנשטיין
נאוואמיעסקא 30.

**Dr. med. I. WAJNBERG**
Cegielniana 47, tel. 26-02
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטען.
בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג-זון.
עמט אן אין דער ליטמאנאוויטשעס זגעריזשער 17 פון 6—7 אוו.
און דער היים פון 3—5 נאכמיטאג.

# אונזער געזעלשאפטליכע מיינונג

## פון לעא העניג

די לעצטע געשעהענישען אין פאלעסטינא האבען טרויעריג בעוויזען ווי ווייט נישט ארגאניזירט, כאאטיש און נישט פעראנטווארטליך ס'איז דער אזוי גערופענער יודישער דעת הקהל.

אמת, די גאנצע יודישע וועלט ווי איין מענש כמעט האט א ציטער געטאן פון דער ווילדער אטאקע אויפ'ן פאלעסטינער יודענטום, אבער באלד ווי דער אויפריכטיגער ציטער איז אריבער, האבען זיך אנגעהויבען שיטען די משונה'דיגסטע אזהרות, הארגונגען, קריטיקען און רפואות פאר דער גרויסער אונגעהויער שווערער יודישער פראבלעמען אין פאלעסטינא. אלע יודען זענען ווי פלוצלינג געווארען גע־וואלדיגע נאציאנאלע פאליטיקער און סטראטעגיקער; דורך איין נאכט זענען אלע יודישע זשורנאליסטען געווארען גאנצע דיפלאמאטען, א גע ציוניסטישע יונגעלייט האבען אנגעהויבען שרייען ווי יעדער איינער פון זיי וואלט געווען שמשון הגבור און יעדע יודישע צייטונג אויף אלע זיבען ימים פון אונזער צושפרייטונג האט גענומען רעדען מיט א טאן גלייך ווי זי אליין וואלט געווען „די זיבעטע גרויס־מאכט” אין דער וועלט. און דאס פאטעטישע און קאמישסטע איז אפשר געווען צו צוזעהן ווי יודען האבען פלוצלינג אנגעהויבען האנדלען מיט'ן מאנדאט אויף פאלעסטינא.

עמיצער, וואס שטעהט אן א זייט, וואלט געקענט מיינען, אז מיר יודען זענען די אמת'ע בעלי־בתים אין פאלעסטינא און דעם איינציגען פעהלער, וואס דער ציוניזם איז בעגאנגען, איז וואס ער האט זיך אויסגעקליבען מיט'ן איינעם גוטען ווילען א שלעכטע מאנדאטארישע מאכט אין פאלעסטינא.

טאקע ווי אזוי האבען מיר עס גע־עצה'ט דעם ענגלענדער מאכען פאר א מאנדאטאר איבער אונזער פאלעסטינא, איבער אונזער נחלה־הבהישקייט?

און יודען האבען זיך גענומען קלויבען און זוכען נייע מאנדאטארען, נייע „אופראזוליאשצעס” איבער זייער אלטער „אמעניע” אין ארץ־ישראל.

מיר וועלען צונעמען דעם מאנדאט פון ענגלאנד, ד. ה. מיר וועלען אפזאגען דעם „משרת” וואס האט איבער אונזער געשעפט שלעכט פערוואלטעט — האבען זיך געהערט אויפגערעגטע ענגליכע שטימען.

„מיר וועלען זיי פערקלאגען, מיר על'ען אותם אייועך”. און מען האט גענומען סטראשען די ענגלענדער אפילו מיט אונזער אומשטערבליכקייט, מיט דער אייביגקייט פונ'ם פאלק ישראל. און הוך פרי דבור האבען מיר אויף דער הייסער מינוט זיך אנגעהויבען זוכען א נייעם מאנדאטאר אויף אונזער ארץ־ישראל.

און ס'האבען זיך אנגעהויבען שיטען פערשידענע טיף פאליטישע סברות און פראיעקטען. איי־ניגע פון אונז האבען גע'טענה'ט:

מיר דארפען דעם מאנדאט אויף פאלעסטינא אפגעבען אמעריקא. אמעריקא וועט זיין גוט. אמעריקא האט א סך יודישע אינטערעסען און ווייניג, כמעט גארנישט קיין אראבישע. און, ווען אמעריקא וויל פערוואלטען מיט אונזער פאלעסטינא!

האבען אנדערע אונזערע פאליטיקער גע־טענה'ט:

אמעריקא וועט נישט וועלען. אמעריקא וויל זיך נישט מישען אין אייראפע און מען האט פארגעשלאגען: פראנקרייך, טערקיי און... דאס קאמישסטע און ביטערסטע איז געשעהן:

„א גרויסע יודישע צייטונג” אין פוילען האט פון גרויסען פאליטישען מה יפית התפעלות פארגעשלאגען: „פוילען זאל איבערנעהמען דעם מאנדאט אויף פאלעסטינא”.

מיר האט זיך, אז אט דער פארשלאג פונ'ם פויליש־יודישען „נאש פשעגלאנד” וועט בלייבען קלאסיש אין אונזער געשיכטע, אין דער געשיכטע פון אונזער צייט.

נישט ווילענדיג אפשר, האט די יודישע צייטונג געשאפען א גלענצענדע קאריקאטור פון אונזער נישט פעראנטווארטליכער געזעלשאפטליכער מיינונג און פון אונזער נאציאנאלער מנחם מענדעל־פאליטיק.

פוילען זאל איבערנעהמען דעם מאנדאט אויף פאלעסטינא, פוילען זאל העלפען שאפען די נאציאנאלע היים אין פאלעסטינא — דאס איז געניאַל. דער אריגינעלער מנחם מענדעל אליין וואלט זיך צו אזא אידעע נישט געקענט ארויפארבייטען.

די ענגלישע „טיימס”, ווען זי האט איבער־געגעבען דעם פלאן פון דער יודישער צייטונג, האט געמאכט די קליינע בעמערקונג:

„אט דער פלאן פון א יודישער צייטונג, אז פוילען זאל איבערנעהמען דעם מאנדאט אויף פאלעסטינא, איז כאראקטעריסטיש נאר דערמיט, ווייל עס בעווייזט ווי ווייט די פויליש־יודישע בעציהונגען האבען זיך פערבעסערט”.

איז דאס געווען א אראנזשע אפילו יודישען חשבון?

---

הכלל, מיר האבען זיך לעצטענס (און נאך איצט אויך) ארומגעטראגען מיט'ן פאלעסטינער מאנדאט ווי להבדיל הקב"ה מיט דער תורה איידער ער האט זי געגעבען געמאכט אפ׳ע אונז יודען.

עפעס ווי מיר יודען וואלטען גרויס־בריטאניע געגעבען דעם מאנדאט, נאר אזוי ווי זי האט זיך ארויסגעוויזען צו זיין א צו גוטער קאלאניאלער פערוואלטער (און פאר אזא ממילא צו שלעכט) ווילען מיר צונעמען דעם מאנדאט פון ענגלאנד און געבען עמיצען אנדערש; גערעדט האבען יודישע צייטונגען און יודישע פאליטיקער און רופען אויס:

ווער נעמט דעם מאנדאט אויף פאלעסטינא? ווער וויל אויף אנ'אמת העלפען אונז אויפבויען א יודישע נאציאנאלע היים אין פאלעסטינא, אין וועלכער מיר נויטיגען זיך ווי אין לעבען.

אבער דער אומגליק צו דאס גליק איז וואס קיינער פון די אומות העולם וויל דעם מאנדאט אויף פאלעסטינא פון ענגלאנד נישט איבערנעמען, נישט קוקענדיג אויף אונזערע הויך־פאליטישע אנבאטען און נייע שכירות (עולם הבא און דאנקבארקייט פונ'ם יודישען פאלק!) וואס מיר זאגען זיי צו.

און זיי ווילען דעם מאנדאט אויף פאלעסטינא נישט איבערנעמען פשוט דערפאר, ווייל זיי האבען מורא מען זאל זיי נישט געבען איבער די הענט. ווייל פון ענגלאנד, רבותי, נעמט מען נישט. און א חוץ דעם ווער וויל עס האבען צו טון מיט אזא אייביג פאלק ווי דאס יודישע. האבען די אומות העולם וועניג צו טון מיט זייערע אייגענע יודען?

---

און נאך קאריקאטורעלער אפשר און נישט פעראנטווארטליך איז געווען די יודישע נישט ציוניסטישע געזעלשאפטליכע מיינונג בנוגע די לעצטע געשעהענישען אין פאלעסטינא.

איך מיין דא אונזערע עקסטרעם לינקע עלעמענטען, וועלכע האבען דורך זייערע רויטע ברילען דערזעהען, אז די ציוניסטען האבען געמאכט א פאגראם אויף די רעוואלוציאנערע אראבער אין פאלעסטינא. א סך ציוניסטען און סתם יודען זענען שרעקליך אויפגערעגט געווארען אויף דער „שטעלונג” פון די יעווסעקעס און אנדערע לינקע געגנער פונ'ם ציוניזם בנוגע די לעצטע געשעהענישען אין פאלעסטינא.

אבער אין דער אמת'ן האבען זיי מיט אט דער „שטעלונג” נאר א ביטערע קאריקאטור פון זיך אליין און פון זייער גייסטיגער און פאליטישער ארימקייט געצייכנט. „די ציוניסטען אליין זענען שולדיג אין די לעצטע פאגראמען אין פאלעסטינא”. נישט די אנדערע ציוניסטישע פאליטיק נאר די ציוניסטען, דער ציוניזם איז שולדיג אין די לעצטע פאלעסטינער געשעהענישען — טענה'ן זיי.

און וואס וועט זיין, אז פינסטערע מאסען רוסישע פויערים אנגעהעצטע דורך קולאקען און פאפען (רוסישע עפענדיס און מופטיס) וועלען אנפאלען אויף די נייע יודישע קאלאניעס אין ביראָ־בידזשאן, וועלע זאגן אזעלכע פאגראמען נישט זיין שולדיג די יעווסעקעס און די, וואס העלפען זיי קאלאניזירען די יודען אין רוסלאנד?

אוי, די קרומע יודישליכע קליינבירגערליכע לאגיק פון אונזערע פאלעטאריער און זייערע פיהרער!

לויט אט דער לאגיק רחמנא לצלן קענען די כוליגאנעס און אנטיסעמיטען טענה'ן: די יודען אליין זענען שולדיג אין די פאגראמען, וואס מען מאכען אויף זיי איבעראל, ווייל ווען זיי, די יודען, עקזיסטירען נישט, ווען זיי וואלטען זיך לעבעדיגערהייט אין ים אריין, וואלטען מיר אויף זיי קיין פאגראמען נישט געמאכט.

איינע פון די פרעכסטע אידעאלען פונ'ם לעצטען יאהרהונדערט איז דער ציוניזם, וועלכער שטרעבט א לופט פאלק פערוואנדלען אין א געזונט און פראדוקטיוו פאלק, וועלכער וויל און טוט מיט'ן אייגענעם בלוט און מארך בעפרוכפערען וויסטע פון קיינעם נישט בעארבייטע בארדענס אין ארץ ישראל און אויסער ארץ ישראל.

האט רען די אונגעהויערע טראגישע פונ'ם רוסישען יודענטום נישט בעוויזען מעהר ווי עפעס אנדערש ווי נויטיג ס'איז דער ציוניזם פאר'ן יודישען פאלק, פאר דער וועלט און אפילו פאר דער סאציאלער רעוואלוציע? אבער יודישע קרומע מוחות. די יודישע מנחם מענדעלס זענען דא איבעראל: צווישען די ציוניסטען, צווישען די בונדיסטען און צווישען די יעווסעקעס אליין. און דער פערקליכטער ציוניזם אליין וועט אונז און די וועלט פון זיי אויסלייזען.

# איינער פון די צוויי ברידער

## א געשפרעך מיט אינזשיניער שמואל וויצמאן, דעם טוער אויפ'ן געביט פון יודישער קאלאניזאציע אין רוסלאנד

איינער — א שלאנקער און הויכער, מיט א גלייכמאסיגען דארען פנים. ער רעד'ט לאנגזאם, איבערגעלעבט האלב־דיפלאמאטיש, און כאטש זיינע אויגען זעען כמעט א יאפאניש־מאנגאלישע קוקט פון זיי ארויס א דאמינירטער בליק. דער שמייכעל פון הינטער זיינע קורצע שווארצע וואנצעס איז א האלב יודישער און א האלב מעפיסטאפעלשער. דאס איז ד"ר חיים וויצמאן, דער פרעזידענט פון דער ציוניסטישער וועלט־ארגאניזאציע.

דער צווייטער — א ברייט־ביינעקער און דיקלעכער, מיט א רונדיק פנים, ער פערברענגט א סך צייט אונטער דער פרייער זון. ער רעד'ט שנעל אפגעהאקט און מיט זיין מאסקווער רוסישען אקצענט מאכט ער גיכער דעם איינדרוק פון א רוסישען אינזשעניר ווי פון א יודישען געזעלשאפטליכען טוער, דאס איז שמואל וויצמאן, דער ברודער פון דעם ציוניסטישען פיהרער.

אבער נישט קוקענדיג אויף די דאזיגע קאנטראסטען. אויב איהר האט אמאל געזעהן דעם פרעזידענט פון דער ציוניסטישער בעוועגונג, דאן וועט איהר לייכט דערקענען זיין ברודער, דעם רוסישען אינזשעניר און נייעם פרעזידענט פון „אוזעט”, די ארגאניזאציע, וואס פיהרט אן מיט דער גאנצער יודישער קאלאניזאציע בעוועגונג אין סאוויעט־רוסלאנד.

כאטש עס איז שוין 20 יאהר, ווי דאס לעבען האט צושיידט די צוויי ברידער, און האט זיי געפיהרט אין צוויי פערשידענע — ריכטונגען, האט דאך זייער נאהענטע פאמיליע־קרובה'שאפט איבערגעלאזט שטארקע סמנים פון געמיינזאמער צוגעהעריגקייט.

שמואל וויצמאן איז דער יונגערער פון די ברידער. ער איז איצט 48 יאהר אלט און מיט 8 יאהר יונגער פון זיין ברודער, חיים. אויף דעם געזעלשאפטליכען געביט שטעהען זיי ווייט איינער פון צווייטען. חיים איז שטענדיג געווען א ציוניסט, און שמואל — א סאציאליסט. זיי זענען ביידע געבליבען ביי זייערע איבערציינוגען ביז'ן היינטיגען טאג. איינער ארבייט פאר דעם ציוניסטישען אויפבוי פון ארץ־ישראל, און דער צווייטער — פאר דעם סאציאליסטישען אויפבוי פון סאוויעט־רוסלאנד, און גלייכצייטיג פאר דער קאלאניזאציע בעוועגונג פון די רוסישע יודען.

און כאטש אויף דעם פאליטיש געזעלשאפטליכען געביט געהען זיך ביידע ברידער שטארק פונאנדער — און בעקעמפען זיך פיליכט שטארק, ווען זיי טרעפען זיך אויף איין פלאטפארם הערשט אבער צווישען זיי אין פריוואטען לעבען, א ווארימע פריינטשאפטליכע בעציהונג. זיי קומען זיך צוזאמען אזוי אפט ווי זיי האבען נאר א מעגליכקייט זיך צוזאמענטרעפען. איידער שמואל וויצמאן איז איצט געקומען קיין אמעריקע, אין די אינטערעסען פון דער רוסישער סאוויעט רעגירונג, האט ער זיך אין פאריז געזעהען, און שטארק געפרעהט מיט זיין ברודער, חיים. דאס איז געווען איינציגע טעג. פאר דער דערעפנונג פון ציוניסטישען קאנגרעס אין ציריך, וועלכער האט אנגענומען א שארפע פערדאמונגס־רעזאלוציע געגען דער רוסישער סאוויעט רעגירונג.

„איך בין שטענדיג געווען א געגנער פון דער ציוניסטישער בעוועגונג און בין עס אויך היינט”, האט געענטפערט אויף מיין פראגע דער ברודער פון ציוניסטישען פרעזידענט, פערוויכערנדיג א פייקע.

„איך בין אין מיין יוגענד געווען א סאציאליסט, און בין עס פערבליבען. איך בין געווען א מיטגליד פון דער „ס. ס.” ניין, איך בין נישט איצט קיין מיטגליד פון דער קאמוניסטישער פארטיי, — האט דער וויצע פרעזידענט פון „א ע ז” מיר נערוועז געענטפערט אויף אלע מיינע פראגען.

„זענט איהר געקומען קיין אמעריקע אין די אינטערעסען פון דער יודישער קאלאניזאציע בעוועגונג אין רוסלאנד?”

„ניין, נישט היינטיגס מאל. איצט בין איך געקומען אלס רוסישער אינזשעניר־עקספערט אין א ווירטשאפטליכער מיסיע פאר דער סאוויעט־רעגירונג. אבער אין א חודש ארום וועל איך צוריק אהער קומען אלס איינער פון א דעלעגאציע פון „אזעט”. מיר וועלען דאן דא פערברענגען איינעגע חדשים און מיר וועלען פערזוכען אויפצוקלערען און צו געווינען די אמעריקאנער יודען פאר דער יודישער קאלאניזאציע בעוועגונג אין סאוויעט־רוסלאנד.

„מיר האלטען, אז די אמעריקאנער יודען ווייסען נישט גענוג וועגען די גרויסע דערגרייכונגען אויפ'ן געביט פון יודישער קאלאניזאציע אין רוסלאנד. עס וועט זיין די אויפגאבע פון דער „א ע ז” דעלעגאציע מעהר בעקאנט צו מאכען די אמעריקאנער יודען מיט דעם, וואס די יודישע קאלאניזאציע האט אויפגעטון פאר דער לעזונג פון דעם יודישען עקאנאמישען פראבלעם אין סאוויעט רוסלאנד”, האט וויצמאן דערקלערט.

„צי איז די קאלאניזאציע גענוג, כדי צו העלפען אלע יודישע נויטיגע סוחרים און „דעקלאסירטע” פון די שטעטלעך?”.

„געוויס נישט — האט וויצמאן געענטפערט — מיר ווייסען, אז די צאהל פון די יודען, וואס קענען קאלאניזירט ווערען אין קרים אדער אוקראינע איז צו קליין און איז נישט גענוג, כדי אלע נויטבעדערפטיגע יודען פון די שטעטלעך זאלען קאנען געהאלפען ווערען.

„אבער, ווי איהר ווייסט מסתמא, פיהרען מיר איצט דורך איז רוסלאנד אויך אנ'אינדוסטריאליזאציע־בעוועגונג צווישען די „דעקלאסירטע” יודען. מיר ברענגען זיי אריין אין די פאבריקען און זאוואדען און מען לערנט זיי אויס נייע בערופען, כדי זיי זאלען זיך קענען ערנערען דורך פראדוקטיווער ארבייט”.

„וואס האלט איהר פון דער יודישער קאלאניזאציע בעוועגונג אין ביראָ־בידזשאן?

„מיר לייגען גרויסע האפנונגען אויף ביראָ־בידזשאן, — האט דער וויצע־פרעזידענט פון „אזעט” געענטפערט — די געגנער פון דער דאזיגער בעוועגונג לאכען אויס דעם קאלאניזאציע פלאן אין ביראָ־בידזשאן, דערמיט, וואס דאס לאנד איז פוסט און ווייט. אבער דאס זענען דאך זאכען, וואס זענען גראד גוט פאר א קאלאניזאציע בעוועגונג.

„ווען דאס לאנד וואלט שוין געווען בעזעצט, דאן וואלטען מיר דאך נישט געקענט דארט בעזעצען קיין יודען, אדער נישט קיין סך יודען, און עס וואלט געווען פונקט דעם זעלבע וואס עס איז איצט אין די אנדערע יודישע קאלאניזאציע־געביטען אין רוסלאנד, וואו מען קען נישט בעזעצען קיין סך מעהר יודען, ווייל דאס לאנד איז שוין בעזעצט פון אנדערע נאציאנאליטעטען. א ליידיג לאנד איז דעריבער נישט קיין חסרון, נאר א מעלה.

„אויך די טענה אז ביראָ־בידזשאן איז נישט גוט פאר יודישער קאלאניזאציע דערפאר, ווייל עס ליגט ווייט פון יודישען ישוב, איז נישט קיין בעגרינדעטע. פערקעהרט, מיר האלטען אויך דאס פאר א מעלה. ווען דאס קאלאניזאציע־לאנד געפינט זיך נישט ווייט פון די יודישע שטעטלעך, פאסירט אפט, אז ביי די ערשטע שווערינקייטען, מיט וועלכע די קאלאניסטען בעגעגענען זיך, פאקען זיי איין זייערע פעקלעך און קערען זיך צוריק אין די שטעטלעך.

„אנדערש איז אבער, ווען דאס לאנד איז ווייט פון שטעטעל. עס פאהרען דאן זיך קאלאניזירען נאר אזעלכע, וועלכע האבען פעסט בעשלאסען, זיך צו שיידען מיט'ן שטעטעל און איבערצוטראגען די ערשטע שווערינקייטען, וואס זענען אומפערמיידלעך אין א נייעם קאלאניזאציע־לאנד.

„איבעריגענס — געהט וויצמאן ווייטער — איז דען ארגענטינע און פאלעסטינע נישט ווייט? און זענען דען די דאזיגע לענדער אויך נישט געווען פוסט און וויסט? טראצדעם איז מען נאכגעגאנגען מיט דער יודישער קאלאניזאציע אין די דאזיגע לענדער.

„ביראָ־בידזשאן האט אבער גרעסערע מעגליכקייטען פאר אנ'ערפאלגרייכער יודישער קאלאניזאציע. די יודישע קאלאניסטען קריגען דארט אומזיסט לאנד און ווערען געהאלפען און געשטעלט צו ווערען אויף די פיס. מיר האפען אין פערלויף פון 15 ביז 20 יאהר צו בעזעצען אין ביראָ בידזשאן א מיליאן יודען. דאס זעהט אפשר אויס א סך, אבער, לויט אונזערע פיגורען, רעכענען מיר, אז דאס איז מעגליך דורכצופיהרען.

„איין מיליאן יודישע נפשות — זענען 200 טויזענט יודישע פאמיליעס כדי צו בעזעצען א מיליאן יודען אין 15 ביז 20 יאהר דארפען אלע יאהר לעך קאלאניזירט ווערען 10 ביז 12 טויזענט פאמיליעס. דאס קען לייכט דערגרייכט ווערען, ווען מיר האבען דערצו די נויטיגע געלד־מיטלען.

„דאס קאלאניזירען איין יודישע פאמיליע אין ביראָ־בידזשאן קאסט איצט ארום 2000 רובל. אדער 1000 דאלאר. (א פארט בילעט פון מאסקווע קיין ביראָ־בידזשאן קאסט פאר א קאלאניסט 16 רובל, אדער 8 דאלאר) שפעטער ווען אבער די הוצאות צו קאלאניזירען איין יודישע פאמיליע אין ביראָ־בידזשאן פערקלענערט ווערען אויף 1.500 רובל, אדער 750 דאלאר.

„אין די ערשטע 5 יאהר רעכענען מיר צו קאלאניזירען אין ביראָ־בידזשאן נישט מעהר ווי א 12 טויזענד פאמיליעס. אדער ארום 60 טויזענד יודען. די דאזיגע ערשטע קאלאניסטען וועלען בויען הייזער און צוגרייטען דאס לאנד פאר א סך א גרעסערער יודישער קאלאניזאציע אין די קומענדע יאהרען. די דאזיגע קאלאניסטען אין ביראָ בידזשאן וועט זיך מיט יעדען יאהר פראפארציאנעל פערגרעסערען, אזוי אז אין 15—20 יאהר ארום קענען מיר האר־טען האבען א גאנצען מיליאן יודען.

„די טענות, אז דער קלימאט איז דארט א שווערער; אז עס זענען דא דארט א סך ווילדע פליגען, און אז פון דער ערשטער יודישער קאלאניסטען גרופע האבען זיך צוריקגעקעהרט 55 פראצענט פון אהינגעוואנדערטע — אט די אלע טענות שרעקען אונז נישט אפ.

„ערשטענס איז דער קלימאט אין די מייסטע געגנטען פון ביראָ בידזשאן א בעסערער ווי אין די קאלאניעס אין צפון־קרים. וואס שייך די פליגען פערשווינדען זיי דארט, וואו עס קומען אהין מענשען, און פיהרען איין ציוויליזאציע, און דאס, וואס בלויז 55 פראצענט פון די ערשטע קאלאניסטען האבען זיך צוריקגעקעהרט, איז נישט קיין שלעכטער, נאר גראד א גוטער בעווייז, ווען כמעט א העלפט פון פיאנערען אין א נייעם קאלאניזאציע לאנד, פערבלייבען אויפ'ן ארט, איז דאס שטענדיג א בעווייז, אז דאס לאנד איז גוט פאר קאלאניזאציע — האט שמואל וויצמאן געזאגט.

י. פארסקי

# שאַראַדען און רעטענישען

לעזונג פון נומער 55.

1) שאפלאן, 2) טעמא, 3) ראם, 4) עמבלעמע, 5) זאראו, 6) עקזעמע, 7) מאלנאר, 8) אטום, 9) וואגש.

שטרעזעמאן.

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער: 1) שבע גרינצווייג, פיעטריק. 88 2 שט. סר אלעט זייף. 2) מ. פושערנאוועק נאווא זארושעווסקא 9 1 פל. קעלניש וואסער. 3) ב. בעטעל זאווישא 28 2 בילעטען אין יור. טעאטער.

לעזונג פון נומער 56.

עס—רוּג (אתרוג).

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער: 1) ה. וואנגער וואלבארסקא 34 1 שאכטעל פודער. 2) מ. ראק, צעגעלניאנא 64 2 בילעטען אין קינא. 3) ש"ר גאלדבערג. פולנאצנא 11 1 שאכטעל פאפעטעריע.

לעזונג פון נומער 57.

הצפירה—צפירה.

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער: 1) ז. ראטבערג, פאנסקא 10 2 שט. טואלעט זייף. 2) ל. ליטווין בושעושינער 5 1 שאכטעל פאפעטעריע. 3) גיטשא קינרוס, נאוואמיעסקא 20 2 טאפעל שאקאלאד.

## Nr. 58.

דאס ערשטע איז אזא מטבע,
וואס איצט פערנעהמט א קנאפען פלאץ,
דאס צווייטע איז אזא מין ע"ן —
פון ארימקייט דער געזעגזאץ.
צוזאמען מאכט עס אויס, איז איינעם
דאס איז א גרויס און מעכטיג לאנד,
און איצט די לעזונג פון דער פראגע
דו קאנסט דערטאפען מיט דער האנד.

**שאַראַדען-ווינקעל**
**קופאָן נומער 58**

פרעמיעס:

1) 2 שט. טואלעט זייף.

2) 1 פלאש קעלניש וואסער.

3) 2 טאפעל שאקאלאד.

## Nr. 59.

זיי זענען דריי געבונדענע,
און איינער איז נאך פריי.
און רעדט מען זיי וועגען אלע פיער
דערמאהנט מען צווייי דערביי.

**שאַראַדען-ווינקעל**
**קופאָן נומער 59**

פרעמיעס:

1) 1 שט. טואלעט זייף.

2) 1 פלאש קעלניש וואסער.

3) 1 שאכטעל פאפעטעריע.

## Nr. 60.

א זילב נאר איינעם האט די זאך,
און אותיות דריי — איז נישט קיין סך,
דערמיט מען רעקט נישט קיין שום דאך,
דורך דעם די שטערען זעהט מען וואך,
און דאך עס ווערט געדעקט דערמיט
א זאך פון דורות אפגעהיט...
אוי, ווען א חוב עס דעקט די זאך,
בעלנים וואלט געווען א סך...
און לאמיר לאזען שוין גענאך:
דעם גראם געפינען פאר דער זאך!

**שאַראַדען-ווינקעל**
**קופאָן נומער 60**

פרעמיעס:

1) 2 בילעטען אין יור. טעאטער.

2) 2 טאפעל שאקאלאד.

3) 1 שאכטעל פאפעטעריע.

בעמערקונג: די קופאָנען מיט די געלעזטע שאראדע, בעת מען אבצוגעבען אין קאנטאָרען מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ביז מיטוואך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל וועלען אין קומענדיגען פרייטאג-נומער פערעפענטליכט ווערען.

מיין רעקלאמע
איז גוטע סחורה
דעריבער טרינקט ווייין
נור דעם פון דער בעוואוסטער פירמע
מענדיל באַרנשטיין
„באַרוויך"
לאָדז, נאָוואָמיעסקא 30
טעלעפאן 58-33.
דירעקטער אימפארט פון אר-ישראל
היט אייך פאַר פאַלסיפיקאַטען!

**LUNA**

אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג
לעצטער סעאנס 10 אוו. אויפ'ן ערשטען סעאנס פון 1 זל. אן. שבת און זונטאג פון 12—3
נאכמיטאג זענען אלע פלעצער צו 1 זלאטי.

היינט און פאלגענדע טעג!
פון דער גרויסער פראדוקציע FOX-FILM רעאליזירט פון געניאלען שעפער פון „זיבעטען הימעל" און „מלאך פון דער גאס" Frank Borzage
גרויסע יום-טוב-פרעמיערע!
דאס מעכטיגסטע מייסטערווערק

# אפּפערוויליגע נאַכט

(די ערשטע פרוי אין לעבען)
שטערבליך שפיל וועגען ליבע פון צוויי מענשען אין אייביגער איין- ווייסטעניש. אין די הויפטראלען: די מייסטערס
פארטרעטערין פון ער"ן-פערפיהרערין MARY DUGAN דער סימפאטישסטער אמעריקאנער העלד CHARLES FARREL ווי אויך Iwan Linow און Imargeret Mannk.
פראכטפולע מוזיקאלישע אילוסטראציע אויסגעפיהרט פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשורנאווסקי.

**Kino Spółdzielni**
**Sienkiewicza 40.**

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יו"ט 2 נאכמ. לעצטער סעאנס 10 אוו. אויפ'ן ערשטען סעאנס — זענען די פרייזען פערקלענערט.

היינט און פאלגענדע טעג!

# „קריין-וועג פון אפרו"

Maly DELSCHAFT, Harry LIEDTKE, Conrad VEIDT, Werner KRAUSS
פרעכטיגע דראמע אין 10 אקטען. — אין די הויפט-ראלען:

נעכסטער פראגראם: „איך דער נעץ פון זינד" ריהרענדע לעבענס-דראמע אין 10 אקטען.—אין די הויפּט-ראלען:
LILIAN HALL DAVIS i SUZY VERNON.

היינט און פאלגענדע טעג!

**קינא-טעאטער**
**ZACHĘTA**

זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני
פערשטארקטער ארקעסטער.
דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.
פון 5.30 נאכמיטאג וועט זיך בעטייליגען א גרויסער כאר.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע שוידערליכע דראמע לויט'ן ווערק פון גראף לעוו טאלסטאי

# „לעבעדיגער מת"

(żywy trup)

:—: אין די הויפט-ראלן :—:
W. Pudowkin i Marja Jacobini

נעכסטער פראגראם: Wołga... Wołga...

בעמערקונג: כדי צו געבען די מעגליכקייט דעם געעהרטען פובליקום צו זעהען דאס דאזיגע בילד, הויבען זיך די סעאנסען אן אין געוועהנליכע טעג 3.30 נאכמ., שבת און זונטאג—12 א זייגער בייטאג צום פרייז פון 40 גר. אן.

**קינא-טעאטער**
**„UCIECHA"**
**36 אלעקסאנדראווסקא 36**

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 5 נאכמיטאג.
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.
פערשט. סימפאנישער ארקעסטער.

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע יום-טוב-פרעמיערע!
היינט און פאלגענדע טעג!
עס ווערט דעמאנסטרירט די גרויסע ריהרענדע דראמע אין 10 אקטען

# די ליבע פון א מיידל פון קאנצערט-זאל

דאס בילד אילוסטרירט די געשיכטע פון א יונגענמאן, וועלכער, כדי צו דערגרייכען די ליבע פון א מיידעל, בעגעהט א פערברעכען.

אין דער הויפטראלע BILLIE DOVE

נעכסטער פראגראם: „די פירשטין פון דונאי"

# 40% ביליגער!

איך מאך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז ביז'ן 30. אקטאבער ווערע אנגענומען אלערליי קירזשנער-ארבייט מיט 40 פראצ. ביליגער.
רעעלע בעהאנדלונג! גינסטיגע בעדינגונגען!
מ. שאליט, פיעטריקאווער 33

Dr. med. **J. Polakow**

קינדער-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
קאנסטאנטינער 37. טעל. 39-75
אין ד לעטשניצע פעטריקאווער 294, ט. 289

**Dr. H. WOŁKOWYSKI**

צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87
ספעציעל ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, אלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען
נעמט אן פון 8—2 נ.מ. און פון 5—9 אוו.

**Kino MIMOZA**
**ul. KILIŃSKIEGO 178.**

היינט און פאלגענדע טעג!!!
גרויסע פרעמיערע! גרויסע פרעמיערע!

# ליבעס-פלאם

(ŻAR MIŁOŚCI)

צום בילד וועט צוזינגען א גרויסער רוסישער כאר
פערשידענע רוסישע לידער.

# פיש בײלינג

מיר מאכען בעקאנט, אז אין דער ... **פיש-האלע** (נאר לודקא!) **נײע גאס 4**

מיט 40 און 50 גר. ביליגער ווי איבעראל! קומט און איבערצײגט אײך!

בעקומט מען אלע סארטען לעבעדיגע און טויטע **פיש**

---

**CORSO 2 זשעלאזנא 2 CORSO**

הײנט און פאלגענדע טעג! צום ערשטען מאל אין לאדז!

סענסאציע! קאמף מיט א בעגדע פער-ברעכער אין די ליבע פון א שפיאנקע א. נ.:

## דער לופטפליהער אין פלאמען

מעכטיגע סענסאציע אוואנטורישע דראמע. אין דער טיטעל ראלע JACK LUDEN

אויסער׳ן פראגראם: א פארס.

---

**WODEWIL גלובנא 1** | די נײעסטע פראדוקציע פון 1929/30 | **פּשעיאזד 2 ODEON**

גרויסער סאלאן-סענסאציאנעלער קלוב א. נ.:

## טעמפא! טעמפא!

אין דער הויפט-ראלע **LUCJANO ALBERTINI**

אין די איבריגע ראלען **HERMAN PICHA i FRITZ KAMPERS** אין די איבריגע ראלען

בעמערקונג: דאס בילד ווערט דעמאנסטרירט אין בײדע קינא-טעאטערס „אדעא“ און „וואדעוויל“.

---

# APOLLO

פיאטרקאווסקא 4 אין צײגער, שבת און זונטאג 2 א צײגער. אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען די פרײזען פון 50 גר. אן

הײנטאן פאלגענדע טעג! גרויסער יום-טוב-פראגראם! גרויסער פילם לויט דעם ראמאן פון גאבריעלא זאפאלסקא

## „פארי׳צמײסטער מאנ׳יעיעוו“

אין די הויפטראלען: **Bogusław SAMBORSKI, Marja MAGDA, Zbyszko SAWAN i Georg MARR**

גרויסער ארקעסטער אונטער דער לײטונג פון ה׳ א. בײנעלמאן.

נעכסטער פראגראם: „די פערדארבענע גאס“ מיט **GRETA GARBO, WERNER KRAUSS** און אנדערע.

---

# PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

## זאוואדזקא 1.

פאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה.

פון מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.

קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהײטען.

קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הײל-קאבינעט קאסמעטיק.

-- טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. --

פון 11 ביז 12 בײ טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען

זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

– באזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. –

## וויזיט 3 זל.

---

# א לעהרער

מיט רעגירונגס-רעכט 15 יאהר פראקטיקירט, ערטײלט לעקציעס פאר שילער און דערוואקסענע: פויליש, דײטש פראנצויזיש, מאטעמאטיק, און בוכהאלטעריע.

## שיף, שוו. יאקובא 12

אין דער אפיצינע 1 שטאק.

---

## צו פערמיטען

א וואוינונג מיט 2 פענסטער אויף פראנצישקאנער גאס. צו ערפאהרען אויף אלעקסאנדריסקא 9 (מרדכי גבאי׳ס גאס) בײ

**א. צוסערמאן.**

---

## וואוינונגען

אײנציגע און אויך צימער און קיכע שען בעקוועמע עלעקטרישע ליכט וואסער און אפגוס מאטעיקי 7 מיט טראמוויי 4, פר-פאהרען בײ ראדזינער, פאלודניאווא 20.

---

Dr.
# HELLER

ספעציאליסט פאר הויט-וועגערישע קראנקהײטען און מענער-שוועכע.

**נאווראט 2 טעל. 79-89.**

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרײזען.

---

היט אײך פאר אומגעלומפערטע נאכמאכונגען!

## קלינג טעל. 1.63-30

# „Pogotowie Krawieckie Kiersza“

**זשעראמסקיעגא 91, רוגאווע גרוועלב**

## מאמענטאל

פרײסען אויף: א גארניטור פאר —.3 זל.

א קלײד „ 2,80

א פאלטאן „ —.3

צוזאמען מיט׳ן אפנעהמען און אפשיקען.

## עקספרעס

וואשען, פארבען, מאכען איבער, ניצעווען קינסטליך

בלײבען אונזער קונדע – הײסט אײנ-שפארען זיך צײט און געלד און אויך צו בלײבען זארגלאז, קאנסערווירען די אײגענע גארדעראבע, פון דער פרויען קינדער

מיר בעזויצען נישט קײן שום פיליאס.

---

# גערטעס

פון 24 זל. א טויק

אין א גרויסען אויסוואהל צו קאנקורענץ-פרײזען! אײליג אויף לאגער די בעסטע אויס-פיהרונג ווי אויך וואַרימע שטובען שיך עמפ-פעהלט די גערטעס און הויז-שיך פאב-ריק „Gimnastyk“ פון

## געברידער ראקמאן, לאדז

**פאלודניאווא 20**

---

# HEMOROIDY

# HEMORIN KLAWE

---

# PERŁA i POMORSKI

## Piotrkowska 69, tel. 8-24

ספעציאל נײ-מאשינען **Union Special**

נײע און געניצטע.

אזשור, דושערגאניע, קריטע, טאמבורעציע, לעכער, העגדשקעס. טריקאטאזשען, אבערלאק, אונטערלאק, מא-שינען פאר אפרעטורען, פארבערײען, מישען פאר הוטמאכערײ, שנײדער, שוסטער, קאמאשען-שטעפער, שטיקער, שנײדערינגס און״וו

נײ-מאשינען

– א. ז. וו. –

## רעפעראטורען

גרעסטע רעפעראטור-ווערקשטעל אין לאדז

ארבײט שנעל און ביליג.

---

# כי יהי ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט!!!

זאלסטו גלײך קומען צו לויפען אין רעכטסקאנסולטאציאן-ביורא צו ה׳

## י. מאנעלא, פיעטריקאווער 17

**טעלעפאן 79-48**

וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערלײ ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, ארוואנגיעס, קלאוזולעס, זאבעזפיע-טשעניעס אויף אלע טעטען אין פוילען, שותפות-אקטען וועגען דירות און אזוי ווײטער, שאדען ראזיעשטשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

מיט אכטונג

י. מאנעלא, רעכטסקאנסולענט פעטריקאווער 17.

---

## אײוועזן און קוכען

קאפלאנע און שאמאט פערשידענע מוסטערן

פערקויף פון בוי-ארטיקלען ווי אויך שאמאט-ציגעל עמפעהלט

**M. Elechnowicz**

**Żeromskiego 1a** (Pańska).

---

# רעפארמאצקיע-פילען

פון דער מארקע נײסמיכער בע-קאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם, לע בער-לײדען, גיכטע דיקקײט. אט רעמיום, דאס קומט פון בלוט אי קאפף, שמוליען די יסורים פון המ-מאראידען, רעגוניג צו אבכמרוקציע – גינסטיג דורך רעגולירונגס-סיסטעל.

צערפערוויקען 1 צ׳ודער 1 פילען א נאכט פרײז פון א שאכטעל 1,35 זל.

אויספערדערונגען פון דער שאכטעל

**Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4**

צו פערלאנגען אין די אפטײקען און סקלאדען מיט׳ן „בײטשליכען“ (Zakonnik).

---

# לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און דענטיסטישער קאבינעט.

## זשעזשיגנער 11, טעלעפאן 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

| | |
|---|---|
| ד״ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר | 4½—5½ |
| ד״ר פערשנער קינדער-קראנקה. | 9-11 4½-5 |
| ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהײטען | 9—12 |
| ד״ר לוביעש הויט און געשלעכט-קר. | 1½—12½ |
| ד״ר שמירנפלד נערווען און גמטיכע קר. | 1—2 |
| ד״ר נאלדבלאט אויגען-קראנקה. | 1½—12½ |
| ד״ר חיים פיזורגישע קראנקהײטען | 2—3 |
| ד״ר שמערלאווסקי פרויען-און געבורטס-הילף | 4½—5½ |

סויבע-טערטפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א.א. און פאקען-שמאלן, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג. אינ-האלאציעס, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפערעס. אויך ערלאנגט היגיענע און שטאט. און לאבאראטאריום הערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגמא און בלוט

## אימפונגען נעגען שקארלאטין.

בײ דער לעטשניצע איז געעפענט געווארן

## א רענטגען-אינסטיטוט.

ד״ר לאזשינסקי סטאראטאלאג צאהן-ארצט 10—1 3—6 קינסטליכע צאהן, קראנען, פלאמבען א. א. ו.

די לעטשניצע איז אויך עפען זונטאג

---

Dr. med. **J. Lubicz**

**ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46**

קראנקהײטען פון די בײנער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פליגעלס און גלידער. אײנציגע פראצאנדור אין פוילען: ... מאסאזשען, ... פון 3—5 ... 5—7 ...

צוריק געקומען.

---

# Dr. Różaner

ספעציאליסט פאר הויט, וועגערישע קראנקהײטען און מענער-שוועכע

**Dzielna (Narutowicza) 9 tel. 28-98**

נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5-8 אווענד. ווארטע-זאל פאר פרויען.

---

DR. MED.

# A. URYSON

אינערליכע קראנקהײטען צוריקגעקעהרט.

נעהמט אן פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

**Konstantynowska 20, telef. 35-85.**

---

# שײטל׳עך

צו מעסיגע פרײזען צו בעקומען בײ

## פארישוצקא, קאמיענא 5

---

# טליתים-פאבריק

אויסארבײטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זײדענע טליתים פמו טערקישע, קאלאמײער, ווי אויך טליתים-קטנים, הורט און דעטײל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל, בײ

## א.ח. ציטרינאווסקי, קאמיענא 1,

אין 2. טויער, פארטער. קומט איבערצײגט אײך!

בעמערקונג: ס׳ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

---

# לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט

**זגיערסקא 17 טעל. 16-33.**

| | |
|---|---|
| ד״ר ראקאווסקי נאז האלז, אויערן קר. | 10—11 2—3 7—6 |
| ד״ר רוזשאנער הויט און געשלעכט קר. | 10—11 1—2 |
| ד״ר גאלדשטײן אויגען-קראנקהײטען | 1—2 7—8 |
| פאלאק | |
| ד״ר יוסטמאן נערווען קראנקהײטען | 12—2 ... |
| ד״ר ראזענצווײג קינדער-קראנקהײטען | 10-12 4-5 |
| ד״ר פאפירני פרויען און געבורטס-הילף | 11½-1 5-6 |
| ד״ר קאנטאר כירורגיש-קראנק. | 4½-5½ 1.—2 |
| ד״ר ווײנבערג אינ. הערץ לונגען | 12—1, 6½—7½ |
| ד״ר סטופעל רענטגען | 12—2, 4—6 |
| א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט | 3—7 |
| נ. ראזעס צאהן-ארצט | 3—8 |

צאהן-טעכניק, בעלײכטונגען, קראנען, פלאמבען א.א.ו.

בײ דער לעטשניצע איז געעפענט געווארן

## א רענטגען-אינסטיטוט

הײלונג פון הויט קראנקהײטען ... (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלײכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע ענגלישע ... א קודם פאר ...

אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג

וויזיט אין דער שטאט.

## ערצט.-קאסמעטיש. גאבינעט

פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

# די פרויען, וואס מיר האבען נישט געליבט

נאָוועלע. — פון אָסקאַר האַרטאַזשינסקי

עס האט מיר דערצעהלט וועגען זיי מיינער א גוטער פריינד, א וועלט־מענש, וואס האט אין זיין לעבען פיל געריזט, פיל געזעהען, און האט פיל דורכגעלעבט. ער האט מיך פערזיכערט, אז ער געדענקט אמשטארקסטען נישט די ליבעס זיינע, וואס זיינען געווען ערפאלגרייך, נאר, פערקעהרט, יענע, וועלכע זענען פערביינגעגאנגען אין זיין לעבען.

און די אלע פרויען־געשטאלטען פון די האר־זענע פערשוואונדענע ליבעס זיינע שטעהען שטענדיג ווי שאטענס פאר זיינע אויגען. און פון יעדען שאטען ווערט דאס הארץ ביי איהם פערקלעמט מיט טיפען פראגע: אפשר וואלט דאס געווען דער גרעסטער גליק?

איך גיב דא איבער איינע איבערלעבונגען, ווי ער האט זיי מיר דערצעהלט אין זיין אייגענער שפראך.

## סאניא

איך בין זיכער אז איך בין דאן אלט געווען נישט מעהר ווי פיר יאהר, ווייל אז איך בין אלט געווען פינף יאהר האט מען מיך געשיקט אין חדר, און דאס איז געווען פיל, פיל פריהער.

איך געדענק א קליין מיידעלע פון מיין עלטער, א קיילעכדיג קליין ווייערעל מיט שטענדיג פערשעמטע גרויסע אויגען. סאניא האט זי געהייסען, דאס ערשטע זיסע געפיהל פון הארץ־קלעמעניש. עס האט מיך געצויגען צו איהר, אונזערע עלטערען האבען געוואוינט אויף איין הויף. א גרויסער הויף אראפ פארג, נישט ווייט פון'ם וואקזאל. זומער האבען מיר זיך געשפילט צוזאמען.

דאס איז אבער געווען אין ווינטער מען האט אונז, וואהרשיינליך, נישט ארויסגעלאזט אין הויף און איך האב דערפיהלט דעם טעם פון בענקען, און פלוצלונג, אין רעכטען מיט'ן ווינטער, א ווארימער טאג. אונזערע היטער, די עלטערען, האבען זיכער בעשלאסען, אז עס איז א זינד צו האלטען אונז אין אזא טאג פערשפארט אין די וואוינונגען און... אט זענען מיר ביידע אין הויף.

ארום און ארום איז ווייסער שניי. אין מיטען הויף איז דא א קליין שטיבעלע. עס וואוינט דארט דער גוי אקים, וואס איז דאן פאר מיר געווען די וויכטיגסטע פערזאן אויף דער וועלט, ווען ער איז דער קוטשער. ער שפאנט איין און שפאנט אויס דעם פערד. ער טרייבט איהם, ווען מיין זיידע אדער פאטער פאהרען אין ערגעץ. ער איז דער סטאראוש און זיצט א גאנצע נאכט אין דרויסען ביי דעם טויער און גיט אכטונג, אז גנבים זאלען זיך נישט אריינכאפען אין הויף. ער איז דער דווארניק און האלט אין איין רייניגען דעם הויף.

וואס ער האט גראד דאן געטאן ווייס איך נישט. איך ווייס נאר, אז אין שטיבעל ביי איהם איז שטענדיג געווען ווארים.

און אט אין דעם שטיבעל האב איך זיך פערקליבען מיט מיין קליינער פרינצעסין. ביי דעם קליינעם מיט וואטע פערשטאפטען פענסטערל איז געשטאנען א הילצערנע לעזשאנקע, איינגעדעקט מיט א גרויסען שווארצען פעלץ, וואס האט געשמעקט מיט סמאלע. אונטער אט דעם פעלץ האב איך ארומגענומען מיין קליינע געליבטע, האב זי געדריקט צו זיך און האב מיט שרעק געקלערט, אז מיין גליק קאן זיך באלד איבעררייסען.

און דורכ'ן קליינעם פענסטערל זעה איך ווי אין דרויסען הויבט אן טונקעל צו ווערען. באלד וועט אנקומען די נאכט. קיינער ווייס נישט וואו מיר זענען.

פּלוצלונג דערהער איך שווערע טריט. איך ציה ארונטער דעם פעלץ איבער אונזערע קעפ. דורך א קליינעם שפאלט זעה איך, אז דאס איז אקים. ער מאכט עטליכע שריט, קוקט זיך ארום, מאכט א ברוגז'ען פנים, קומט צו נעהענטער צו דער לעזשאנקע און מיט האסטיג א הויב דעם פעלץ. מיר ליגען ארומגענומען ווי צוויי פערברעכער. ער הויבט אן צו לאכען, הויך אויפ'ן קול, און רעדט דערביי אין א פויערישען רוסיש: דער רוח זאל אייך נעמען! אזעלכע שארלאטאנעס! זעה נאר וואהין זיי האבען זיך פערקליבען! אט וועל איך באלד געהען דערצעהלען אייערע עלטערען!

אין דער צייט וואס איך בעקלער, אזוי צו זאגען, די לאגע, גליטשט זיך מיין פרינצעסין אראפ פון דער לעזשאנקע, לאזט זיך לויפען צו דער טיר און פערשווינדט. עס בלייבט מיר גארנישט איבער ווי נאכפאלגען איהר ביישפיל. איך הער אין דער טיר ווי אקים כריפעט ארויס מיט זיין הייזעריגער שטימע:

— הויבסט צו פריה אן, לייראק!

איך ווייס ביז'ן היינטיגען טאג נישט צי אקים האט ארויסגעזעהן אונזער סוד.

עס געהען אריבער פיל יאהרען. מיר וואוינען שוין אין רעכטען מיטען שטאט. איך בין שוין א גימנאזיסט און חבר זיך מיט פיל שקצים'לעך פון מיין עלטער. אונזער שטאט איז איבערהויפט א גוי'אישע און אפילו די יידען זענען גוי'אישוואטע.

סאניא'ס עלטערען וואוינען אין צוויי־דריי גאסען פון אונז. איך זעה זי אבער נישט. און מיינע עלטערען האבען זיך דערווייטערט פון איהרע עלטערען. איך הער אפט אין דער היים, אז זיי זענען רייך געווארען, און איהר פאטער פערמאגט פיל הייזער.

און דאן זאגט מיין פאטער אין אוועגר צו מיין מוטער, אז נ. (סאניא'ס פאטער) האט איהם היינט פארגעשלאגען עפעס א געשעפט און אז ער האט איהם פערבעטען צו קומען צו איהם אהיים. מיין מוטער ווערט זעהר אויפגעבראכט:

— געה נישט. אין קיין שום געשעפטען מיט איהם. ער וועט דיך אפנארען. ער האט זיך פלוצלונג דערמאנט אין דיר. געה נישט.

מיין פאטער וויל, קענטיג, נישט נאכגעבען, אז מען קאן איהם אזוי גרינג אפנארען, און געהט פארט.

איך געדענק ווי איך קאן קוים ענטשלאפען ווערען. מיר ווילט זיך אזוי שטארק צו דערווארטען ביז מיין פאטער וועט זיך אומקערען און וועט דערצעהלען וואס ביי ר׳ נ. טוט זיך.

איך ווער אויפגעוועקט שפעט ביינאכט פון מיין מוטערס געשרייען:

— וואס? וועקסלען האסטו איהם געגעבען? ביזט משוגע געווארען? וועסט זיי קיינמאל צוריק נישט קריגען!

און באלד נאכדעם פערציהט זיך א קריג צווישען מיין פאטער און סאניא'ס פאטער.

איך הער די ווערטער: דער אדוואקאט, סוד, פראצעס.

עס געדויערט העכער ווי דריי יאהר ביז מיין פאטער קריגט צוריק זיינע וועקסלען.

איך בין שוין א קאוואליער. עס מאכט נאר נישט אויס וואס איך בין דאן אינגאנצען עלף־צוועלף יאהר אלט. ווי עס קומט אן דער פארנאכט פוץ איך מיינע שיך, בארשט אפ מיין פארמע און היטעל מיט דעם שיינענדיגען זילבערנעם גערב און לאז זיך געהן אויף אונזער הויפט־גאס ביים נאר־טען. דארטען טרעף איך מיינע חברים און מיר שפאצירען אין א געדיכטען שטראם פון מענשען און קוקען זיך איין אויף די גימנאזיסטקעס, וואס געהען דורך אין דעם שטראם מענשען, וועלכער ציהט זיך פערביי אונז אין דער געגענזייטיגער ריכטונג. און אט אזוי געהט עס אן צוויי־דריי שטונדען. איך האב שוין מיינע בעקאנטע גימנאזיסטקעס. מיין אמת'ער אינטערעס אבער איז סאניא, נאר מיר רעדען נישט איינער מיט'ן צווייטען, ווייל אונזערע עלטערען זענען צוקריגט. איך געפין אבער צופעליג אויס, אז זי לערנט זיך טאנצען אין א געוויסען טאנץ־קלאס, און אהן אין דער היים א ווארט צו זאגען געה איך אוועק אהין און פערשרייב זיך דארטען אויך. דאס געלד אויף צו צאהלען שפאר איך אפ פון דעם וואס איך קריג יעדען אינדערפריה אויף צו עסען. די אוונטען אין טאנץ־קלאס זענען פאר מיר א מאטערניש. דאס טאנצען אינטערעסירט מיך נישט און די פאר שטונדען, וואס איך בין דארטען, קאן איך מיינע אויגען נישט אפרייסען פון סאניע'ן.

איך קאן נישט זאגען, אז איך האב געהאלטען, אז זי איז שענער פאר אלע אנדערע מיידלעך. פערקעהרט, קליין ווי איך בין געווען האב איך פערשטאנען, אז איינינע מיידלעך זענען שענער פון איהר. וואס קומט אבער ארויס פון דעם, אז זייערע אויגען האבען נישט אט דעם אויסדרוק פון שולדיג זיין, וואס זי האט געהאט, און וועלכען איך האב אזוי גוט געדענקט. און אויסער דעם האט זי נאך איצט געהאט א מאדנעם שמייכעל, וואס פלעגט מיר צורייסען מיין הארץ: האלב אפענע ליפען און א פארלארענקייט.

איך האב אפילו נישט געוואגט זי צו בעגריסען.

און איך בין שוין א סטודענט אין אויסלאנד.

און אט געהען ווייטער אוועק פיל יאהרען מיין ערשטער זומער און איך קום צו פאהרען אהיים.

און איך בין ווידער אין דעם געדיכטען שטראם פון מענשען פארנאכט אויף אונזער הויפט־גאס. און איך דערזעה זי. זי איז אין לעצטען קלאס, דעם אכטען, גימנאזיע. זי טראגט א גאנץ אנדער פארמע ווי די איבעריגע גימנאזיסטקעס: א בלוזע מיט א ווייסען קאלנער. עס פאסט איהר אויסגעצייכנט.

דאס הארץ גיט ביי מיר א שפרונג ווען איך דערזעה זי. זי איז מיט איהרער א חבר'טע. אמת, איך פערגעס נישט, אז איך בין שוין א סטודענט און זי איז נאך אלץ א גימנאזיסטקע. נאר וואס העלפט עס, אז צווישען טויזענדער מיידלעך וואלט זי איך געזעהן די איינציגע.

איך ווער פלוצלונג בראוו און בעגריס זי מיט דעם גאנצען צערעמאניאל פון א רייטשען סטודענט. און זי לאזט אראפ איהרע אויגען און געהט דורך פערביי מיר ווי א קעניגין, וואס איז נישט געצוואונגען צו מערקען אלעמען, וועלכע געהען פערביי איהר.

איך ווער אויפגעבראכט, רייס זיך ארויס פון דעם געדרענג מענשען, צווישען וועלכע איך האב זיך נאר־וואס בעוועגט אין א בעשטימטער ריכטונג, געה צו צו איהר און רעד ארויס שארף:

— ביי אונז אין אויסלאנד, אפילו דאן, ווען א פרעמדער בעגריסט א מענשען, ענטפערט מען איהם, אום איהם נישט צו בעליידיגען.

זי פערלירט זיך דעם ערשטען אויגענבליק, בעהערשט זיך אבער באלד, לאכט און בעמערקט איראניש:

— ביי אונז אין אויסלאנד!

מיין כעס געהט אריבער, איך צולאך זיך און אט געה איך שוין מיט איהר און איהר חבר'טע, דערצעהל זיי וועגען אויסלאנד און מיט צוויי שטונדען שפעטער בעגלייט איך זי אהיים.

און עס פליהען ווידער דורך עטליכע יאהר. איך שטודיר דאן אין מינכען און הער פון דערהיים, אז סאניע נ. איז אין גענף און אין א מיטען זומער פאהר איך פלוצלונג אוועק אהין.

אנגעקומען קיין גענף פרעג איך זיך נאך וואו די רוסישע סטודענטען וואוינען און לאז זיך אוועק אין יענעם געגענט, און דארט פרעג איך זיך נאך פון הויז צו הויז אויף סאניע נ., ביז איך געפין אויס וואו זי וואוינט. איהר פאלעבאסטע זאגט מיר, אז זי איז אין דערהיים נישטא. דאס מאכט נישט. איך וועל ווארטען.

עס איז מיר אזוי אנגענעם צו זיין ביי איהר אין צימער. מיין הארץ איז אנגעפילט מיט ווייטאג און בענקעניש. דא וואוינט זי, די פרינצעסין פון מיינע קינדער־יאהרען, די, וואס איז מיר אזוי טייער און נאהענט. און דאך ווייס איך, אז אונזערע לעבענס וועלען שטענדיג זיין אפגעטרענט איינער פון דעם אנדערען.

און אט איז זי. זי קומט אריין מיט א הויכען געלעכטער.

— ווער ווארט דא אויף מיר?

און זי דערזעהט מיך און ווערט שטיל.

— איהר נאר, ווי קומט איהר קיין גענף?

זי טוט אלץ אום נישט ארויסצוווייזען איהרע אמת'ע געפיהלען צו מיר, און איך רעד אויך נארישקייטען, קליינקייטען. איך הער אבער איהר שטימע, זעה איהרע פערשעמטע אויגען און דאס הארץ ביי מיר רייסט זיך צו איהר. רייסט זיך אומזיסט, ווען דער שיקזאל איז געגען אונז.

אז איך פאהר אוועק פון גענף שטעהט זי אויף דעם וואקזאל, קוקט פון אונטען ארויף צו מיר אין דעם פענסטער פון דעם וואגאן, וואו איך שטעה און לאכט, און איך הער איהר געלעכטער דעם גאנצען וועג.

* * *

און דאן צופעליגע בעגעגענישען: אין אונזער געבורטס־שטאט, אין בערלין, אין פעטערבורג, דאס אפשטעלען זיך אויף א פאר מינוטען.

און יעדעס מאל פאלט ביי מיר דאס הארץ שיער נישט ארויס פון וועהטאג, ווען זי איז די איז די איינציגע, וואס איך האב ליב. און איך האב עס איהר קיינמאל נישט געזאגט.

איז ערשט דא נישט לאנג בעקום איך א בריף פון איהר, פון איהר, וואס האט מיר נישט נאר קיינמאל נישט געשריבען, נאר אפילו קיין איין ווארימען ווארט נישט געזאגט.

דער בריף איז געווען אין וועג א הייבש ביסעל צייט, האט ארומגעוואנדערט איבער א האלבע וועלט.

— מיין טייערער... פארוואס איז דאס לעבען דורכגעגאנגען אזוי נאריש? און פארוואס האב איך אייך קיינמאל נישט געגעבען צו פערשטעהען, אז איהר זענט געווען דער איינציגער, וועמען איך האב ליב געהאט. געדענקט איהר אונזער זייער צוזאמען ביי אקים'ען אין שטיבעל? איך בין שוין לאנג פערהייראט. האב קינדער. אייך אבער, אייך, וואס איז מיר שטענדיג געווען אזוי טייער, האב איך דורכגעלאזען. פארוואס?

— מיין סאניע.

(נאך וועט קומען).


גרויסע יום־טוב פרעמיערע! ■ היינט און פאלגענדע טעג ■ גרויסע יום־טוב פרעמיערע

„דאס כבר פון ליבע״ (Dagfin)

אין די הויפטראָלען: — PAWEL WEGENER, MARCELA ALBANI, PAWEL RICHTER — רעזשי: JOE MAY

פערשטאַרקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ביינעלמאַן.

קינא־טעאטער „בריקא" פראנציסקאנסקא 31

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער יום־טוב־שלאגער!

גרויסער קלו אויפ'ן גרונד פון דעם פאפולערסטען לידעל א. נ.

„ביקוש דיין האנד מאדאם״

דער פילם ווערט דעמאנסטרירט מיט אַן אונגעוועהנליך מוזיקאַליש־געזאַנג־אילוסטראַציע.

פערשטאַרקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ריכטער.

אנהויב 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 1 א זייגער.

קינא „ERA" פרי־דזער „פלאַרא" זאוויושא 22 (בצלוט)

אנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 א זייגער בייטאג. פערשטאַרקטער סימפ. ארקעסטער

פון דינסטאג דעם 15 אקטאבער 1929 גרויסער יום־טוב פראגראם!

„דיין געפעהרליכע פאסירונג״

דראַמאַטיש געיעג נאך אַן'ענטלאפענעם פערברעכער אין 12 אַקטען אין דער הויפטראָלע דער ליבלינג פון אַלע

Harry Peel i Wiera Schmitterlöw

רעזשי: Harry Peel ■ נעכסטער פראגראם: „די שטאט פון נסים" מיט DOUGLAS FAIRBANKS אין דער הויפטראָלע.

# דער קונדס

הומאר — צוזאמענגעשטעלט לכבוד סוכות דורך א. שארפצינגעל — סאטירע

## ארבעה מינים

ס'איז וואויל צו מיר:
כ'האב מינים פיער!
צו זיי בין איך געגליכען?
ב'ין זיי גאר פיין
איך האנדעל איין,
ארוים די אויגען קריכען...

דער לולב שלאנק,
געצויגען לאנג —
ער נעהמט זיך וואושנע איבער...
ווי מיך אליין,
ביי יא און ניין
איהם טרייסעלט אין א פיבער...

אין וואטע ווייך,
געאיידעלט גלייך —
דער אתרוג דער מהודר;

ער איז אויך גרין,
אזוי ווי כ'בין
א גרינער, גוטער ברודער...

און אומבעפלעקט
דער הדס שמעקט
מיט קדושה און מיט יראה!

מיין הדס אויך
האט דעם גערוך,
כמעט נאר... די כאלירע!

גאר ניי פאר נאט
בעהאלט א כור
און האב צו איהם א טענה,
אז כ'ווער פערכאפט,
באלד אפגעקראפט
א מאגערע — הושענא...

יאקעל בן פלעקעל

## אלץ אויפ'ן פאפיר

מאן און ווייב האבען זיך צעווערטעלט און האבען צווישען זיך נישט גערעדט. האנען זיי עפעס געברויכט איינער פון צווייטען, איז אויפ'ן טיש געלעגען א בויגען פאפיר און יעדער פון זיי האט אויפגעשריבען זיין בקשה און אזוי ארום האבען זיי זיך פערשטענדיגט.

איינמאל קומט דער מאן פון גאס און שרייבט אויף אויפ'ן פאפיר, אז היות ער מוז מארגען פריה אפפאהרען מיט'ן צוג, זאל זי, די פרוי זיינע, איהם אויפוועקען נישט שפעטער ווי פינף א זייגער אינדערפריה.

צומארגענס איז דער מאן אבער אויפגעשטאנען מיט א שעה שפעטער ווי ער האט געדארפט און האט אנגעהויבען שרייען צום ווייב פארוואס זי האט איהם נישט אויפגעוועקט.

— פונקט פינף א זייגער — האט די פרוי געענטפערט — בין איך אויפגעשטאנען און האב אנגעשריבען אויפ'ן פאפיר „שטעה אויף"...

ש. א.

## פראקטיש

א יור האט אפגעגעסען אין א כעלעמער רעסטאראן און געפרעגט די באלעבאסטע וויפיל ער דארף בעצאהלען. זי האט געמאכט אזא מין חשבון:

— פאר קרופניק און ברוים זיבען גראשען, פאר געהאקטע לעבער זיבען גראשען, אינאיינעם קומט אוים עלף גראשען.

זאגט דער יור:

עס מאכט דאך אוים פערצעהן גראשען.

שפארט זיך די יורענע:

ניין, נאר עלף.

— ווי איז עס מעגליך? — פרעגט דער יור,— זיבען און זיבען איז דאך פערצעהן.

— ביי מיר איז זיבען און זיבען עלף, — ענטפערט די יורענע, — א סימן האב איך, אז ווען נעהאט 4 קינדער און ער אויך 4 קינדער. נאך איך האב חתונה געהאט מיט מיין מאן, האב איך דער חתונה האב איך געהאט דריי קינדער, האב איך, זיבען קינדער און ער האט זיבען. אפער אינאיינעם האבען מיר עלף.

## זיי ווילען זיך אויסגלייכען

## מיין סוכה'לע

איי, די סוכה'לע, די סוכה,
איך בענקים דיך פרייליך הייריאהר!
ערשטענס, ווייל אויף אונזער כבוד
איז נישט חל דער דירה־שטייער...

דא איז ווארעם מיר אין קעלטען,
דא ווערט חסר מיר געוויזען...
דא פערגעס איך אין קאמארניק,
ווען עס קומען די אושפיזין.

איי, דו, סוכה'לע, דו, סוכה,
כ'קאן דא מאזלען, כ'קאן דא פאקען
האב איך נישט קיין מורא. אסור,
ווייל עס שיצט מיר דא דיין פלאקען...

### לינקס

— שלמה המלך'ס ווייבער האבען געשטאמט פון די לינקע.

— פון וואנען נעהמסטו דאס?

— ווייל שלמה אליין האט געזאגט, אז צווישען אלע זיינע ווייבער האט ער קיין איין רעכטע נישט געפונען.

## אראפ פון דער צונג

(קורץ און שארף)

שמיני עצרת ביי נאכט, בעת כ'האב געהאלטען אין מיטען עסען דעם טשאלענט, האט מיך פלוצלונג אנגעהויבען אריינרעגענען אין סוכה אריין און כ'בין געבליבען אין א גרויס פערלעגענהייט: זאל איך אריינגעהען אין שטוב, דארפען דאך מיך די גנבים אויסגנב'ענען דעם לייכטער, זאל איך בלייבען אין סוכה, ווערט דאך מיר דער מעהרער צימעס און די המוציא מיט דאניג נעסטאווען אין דער שניי געהט מיר שוין פון נארטעל, האב איך זיך געעצה'ט מיט מיין „אושפיזין" — מיט שרה בת אשר און זי האט מיך געהייסען פליהען, האב איך מיר ביי מיין שכן געבארגט נח'ס תיבה און בין אריינגעפלויגען אין אפריל־לאווערס גארטען אריין.

פליהען לאנג אום יום־טוב טאר מען נישט, האב איך מיך אזועקגעשטעלט אויפ'ן דאך פון דער יורישע גמינע, האב ארונטערגעכאפט דעם קוימען און האב נעבלאפט מיט איהם „הושענות".

ווי איך קלאפ אזוי, איז אנגעקומען לבך הארמי און פרעגט מיך אויף טערקיש: צא טו זא פאושאנדעק? — אירוש דא פאלעסטינע יודעלע!

אז מען הייסט געהן — געהט מען, בין איך נעגאנגען.

אז כ'וועל האבען דערגאנגען, וועל איך אייך דערצעהלען דעם סוף פון דער מעשה.

## דאס הייסט א חכם

א מחבר האט געבראכט צו ר' אייזעלע חריף א חיבור אויף קהלת. דער גאון האט זיך נוהג געווען נישט צו געבען קיין הסכמות. ווען ער האט אריינגעקוקט אין דעם חיבור, האט ער זיך אנגערופען צום מחבר:

— איהר זענט א גרויסער חכם.

— די חכמה איז נישט מיינע, — האט דער מחבר געענטפערט, — נאר שלמה המלך'ס און דער אייבערשטער האט מיר געגעבען א רוח חכמה.

— ניין, די חכמה איז אייערע, — האט זיך דער רב בעהאלטען ביי זיינעם.

— פארוואס?

— ווייל שלמה איז געווען דער גרעסטער חכם אויף דער וועלט און, אז איהר האט געקענט מאכען פון איהם א שוטה, זענט איהר דער גרעסטער חכם.

## פון פאמיליע־סוכה

### דאס אוממעגליכע

ער — יא, מיין טייערע, איך וואלט פאר דיר אלץ געטון, אפילו די שטערען פונ'ם הימעל וואלט איך דיר געבראכט.

זי — וואס ט'ינען מיר די שטערען, איך וואלט בעסער געוואלט האבען אן אויטאמאביל.

ער — אזוי זענט איהר שוין, פרויען, איהר פערלאנגט תמיד דאס אוממעגליכע...

### דער שטילער נגיד

מאן: מיר האט זיך היינטיגע נאכט גע'חלומט, אז איך האב געפונען א סך געלד.

פרוי: הלוואי וואלסטו נישט אויפגעשטאנען, וואלסטו כאטש פערבליבען א שטילער נגיד.

### א טייערע כלה

שדכן: די כלה וואס איך רעד אייך איז קלין פאר צוויי און געלערנט פאר דריי.

בחור: און אלט.

שדכן: אלט איז זי פאר פיר.

### ער האט קיין זארג נישט

זאגט נאר, ר' בעריש, אייער ווייב טוט צו אייך אויך ווי מיין ווייב צו מיר?

— וואס טוט זי צו אייך?

— צו יעדען מאהלצייט דערלאנגט זי פיש צום טיש די זעלבע זאכען; פלייש, לאקשען, און רעטעך. ווי געפעלט אייך דאס?

— פיל בעסער ווי מיין ווייבס „געקעכטס".

— וואס קאכט זי אייך?

— גאר נישט!

### זי וועט שוין „שינדען"

שדכן: פארוואס האסטו נישט חתונה?

אלטער בחור: שוין שפעט, די הויט אויף מיין פנים איז שוין געקנייטשט.

שדכן: ס'מאכט נישט, דאס מיידעל, וואס איך רעד דיר, וועט דיר אפשינדען די הויט.

## כשר'ער סכך

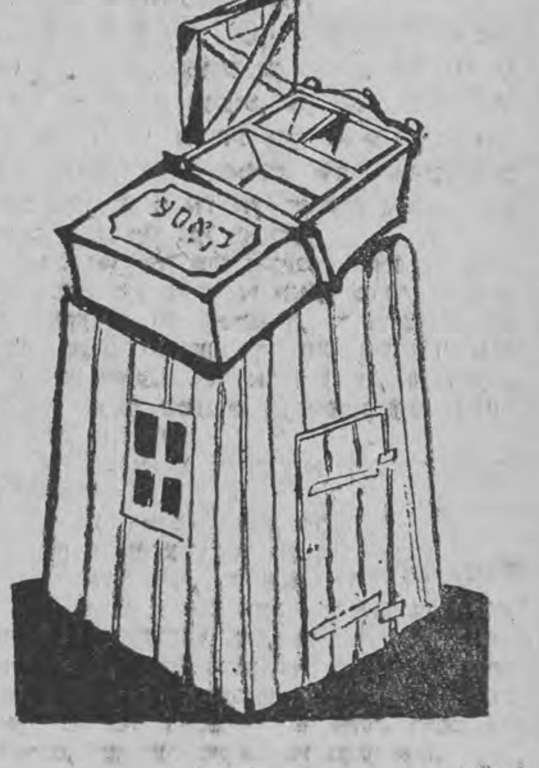

## סוכות־פאליטיק

טוט זיך דאס ביי אונז אין לאגער ארום דעם סיים־סוכה'לע. גרויסע און גרויסקעלעך, פארט'ען און פארטייעלעך, אלע שטעהען ארום דעם סיים־סוכה'לע און ווארטען מען זאל שוין עפענען די טיר, מען זאל קאנען אהין אריינגעהן.

יעדער האט אבער זיך אנגעגרייט צו זאגען אנדערע אושפיזין אין אנדער פאליטיש־וועלכע. אין ערב־סוכות, רעדען טאקע אלע וועגען דער סיים־סוכה, האט גערערט פילכנסקי — סיים; דאס גערערט סמאזעק — סיים; רעדען די פ.פ.ס. — סיים; רעדען די ענרעקעס — סיים. יעדער רעדט און סטראשעט — אלץ דעם סיים.

נעוואלד, געשריגען! וואס וויל מען נעבעך פון דעם שוואכעלקען סוכה'לע? דעם וואקלענדיגען סיימעלע? בסך הכל שטעהט עס דאך אויף פאמע ווינר און אהין פונדאמענט — א סוכה'לע, צ ווי אלע סוכות'לעך און אויב די אלע אנגערוקטע חברה־לייט וועלען אהין אריינגעהען קידוש מאכען, יעדער מיט זיין קידוש, שטעהט דאך דאס סוכה'לע אין גרוים סכנה.

עס בלייבט נאר איבער צו האפען, אז דער זכות פון יום־טוב זאל בייסטעהען, אנדער האלט עס נעבעך נישט גוט מיט אונזער סיים־סוכה'לע!

## אייסלענדישער סכך־מארק

### ער האט ליב פיש־יוך

— וויפיל קאסט א שטיק פיש?

— 50 סענט.

— און די פיש־יוך?

— די פיש־יוך קריגט איהר אומזיסט.

— אויב אזוי גיט מיר א טעלער פיש־יוך.

### דער געהארכזאמער פאציענט

דאס פנים פון דאקטאר האט אויפגעשיינט ווען ער איז אריין אין צימער פון חולה.

— אה, איהר זעהט היינט אוים א סך בעסער!

— איך האב גענוי געטון אלץ, וואס איהר פערשריבען אויפ'ן פלעשעל מעדיצין, בופט זיך אן דער פאציענט.

— דאס איז זעהר שעהן פון אייך, מיין ליבער — רופט זיך אן דער דאקטאר — וואס־זשע שטעהט אויפ'ן פלעשעל?

— האלטען דאס פלעשעל גוט פערשטאפט!

— ענטפערט דער פאציענט.

### דער גליקליכער

— דו ווייסט, אז דארע געהט חתונה האבען? ווייסטו ווער עס איז דער גליקליכער?

— ווער איז ער?

— איך בין דער גליקליכער מענש. זי האט דאך חתונה מיט אן אנדערען...

### פערקעהרט

— מ'זאגט, אז ביי אן ארימאן פאלט שטענדיג מיט דער פוטער אראפ און ביי מיר איז דאס ברויט געפאלען מיט דער פוטער ארויף.

— מסתמא האסטו אנגעשמירט פערקעהרט.

# קאנסטיטוציע מוז געענדערט ווערען,

## ערקלערט פרעמיער ד"ר שוויטאַלסקי.

וואַרשאַ, 17 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). נעכטען אין אָוונט איז ביים פרעמיער ד"ר שוויטאַלסקי פאָרגעקומען אַ „גלעזעל טיי" ביי וועלכע עס זיינען אַנוועזענד געווען אַלע מיניסטאָרען.

פרעמיער שוויטאַלסקי האָט געהאַלטען אַ רעדע אין וועלכע ער האָט אויסגעפיהרט, אַז פאַר יעדען פּריַיז מוז געענדערט ווערען די קאָנסטיטוציע.

מיניסטער קושי שאַנאַווסקי האָט געזאָגט, אַז מען מוז אַנגעהמען ענטשפּרעכענדע פּאָליטישע בעשלוסען, וואָס זאָלען דערפיהרען צו אַ ענדערונג פון דער קאָנסטיטוציע.

פירשט ראַדזיוויל דריקט אויס זיין צופרידענהייט, וואָס אין „אינסעל" קלוב הערשט אַ איינשטימיגקייט בנוגע די וויכטיגסטע פּראָבלעמען פון מלוכה-לעבען.

מיעדזינסקי האָט אין זיין רעדע אויסגעדריקט זיין איבערצייגונג, אַז מען דאַרף איינגאַנצען זיך פערטרויען צום מאַרשאַל פּילסודסקי. אַלע זענען אויפגערעגט, אָבער ער נישט, פּילסודסקי קוקט אויף דער לאַגע רוהיג. ער האָט די קאָרטען אין האַנד און ווייסט ווי צו שפּילען. פּילסודסקי האָט יעדעס מאָל גוט געשפּילט, מען קאָן זיך דערייבער אויף איהם פערלאָזען.

# פאַניק אויף דער ניו-יאָרקער בערזע

## 9 מיליאַרד זל. היזק אין משך פון איין טאָג

ניו-יאָרק, 17 (ספּ. טעל.) די ניו-יאָרקער בערזע איז נעכטען געשטאַנען אונטער'ן צייכען פון אומגעהויערער פּאַניק.

צוליעב דער געוואַלדיגער צאָהל פון פערקויפס-אָנבאָטען, זענען אַלע, אָהן אויסנאַהם, פּאַפּירען שטאַרק געפאַלען, דערגרייכענדיג ביז 15 פּונקטען אויף אַן אַקציע.

4 מיליאָן אַקציעס זענען אין פערלויף פון טאָג פערקויפט געוואָרען. די שאָדענס אויף די קורסען פון די אַקציעס ווערען בערעכענט אויף 9 מיליאַרד זלאָטיס.

# דער אַראַבישער גענעראַל-שטרייק

## האָט זיך נישט איינגעגעבען

ירושלים, 17 (ספּ. טעל.) דער פּראָטעסט-גענעראַל-שטרייק פון די אַראַבער האָט זיך אין גאַנצען נישט איינגעגעבען. אין טבריה און איבערהויפּט קיין שטרייק נישט געווען. אין חיפה איז דער שטרייק נאָר טיילוויז דורכגעפיהרט געוואָרען, אַ סך אַראַבער האָבען געאַרבייט, די אַראַבער, וואָס אַרבייטען אין די יודישע קאָלאָניעס, האָבען אינגאַנצען נישט אָפּגעשטעלט די אַרבייט.

דאָס עפענטליכע לעבען האָט כמעט גאָרנישט געליטען פון שטרייק, אַלע אַנשטאַלטען פון עפענטליכען געברויך זענען געווען טעטיג. היינט וועט אַלץ צוריק ווערען נאָרמאַל. די פּאָרויכטס-מיטלען, וואָס די ענגלישע רעגירונג האָט אָנגענומען, וועלען נאָך איינגעהאַלטען ווערען.

לאָנדאָן, 17 (יט"א). די אויספאָרשונגס-קאָמיסיע, וואָס איז אַרויסגעפאָהרען קיין פּאַלעסטינא מעלדעט, אַז איהר אַרבייט וועט דויערען העכער 2 חדשים.

ווען די קאָמיסיע וועט פערענדיגען איהר אַרבייט וועט זי פאָרלעגען איהר בעריכט דעם קאָלאָניאַל-אַמט אין לאָנדאָן, דעם ענגלישען פּאַרלאַמענט און דער פעלקער-ליגע.

# בעסיעדאָווסקי געהט צוזאַמען

## מיט קערענסקי'ן

פּאַריז, 17 (ספּ.טעל.) דער געוועזענער שטעלפערטרעטער פון דער סאָוויעטישער אַמבאַסאַדע אין פּאַריז בעסיעדאָווסקי געהט נישט אַרויס פון שטוב אָהן שוץ פון צוויי פראַנצויזישע געהיים-פּאָליציאַנטען. די פּאָליציאַנטען דאַרפען איהם היטען פון אַן עווענטועלען אָנפאַל מצד די אַגענטען פון דער „טשעקאַ".

נעכטען האָט בעסיעדאָווסקי געמאַכט אַ וויזיט קערענסקי'ן און נאָך אַ לענגערער קאָנפערענץ האָט בעסיעדאָווסקי געזאָלט האָבען ערקלערט, אַז ער איז גרייט צוזאַמען מיט קערענסקי'ן אָנצוהויבען אַ קאַמף קעגען די סאָוויעטען.

# פערטרויליכע בעראַטונג פון „אינסעל"-קלוב

## רעדע פון דעפּ. סלאַוועק

וואַרשאַ, 17 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). היינט האַלב 12 האָט זיך אָנגעהויבען די בעראַטונג פונ'ם „אינסעל" קלוב. די ערשטע זיצונג האָט געדויערט 1 און האַלבע שעה. נאָכדעם איז פאָרגעקומען אַ הפסקה און די צווייטע זיצונג, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען נאָכמיטאָג האָט זיך פערצויגען ביז 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

ווען מ'האָט זיך געזעגענט צווישען די דעפּוטאַטען וועגען דעם פערלויף פון דער בעראַטונג, האָבען זיי ערקלערט, אַז מ'האָט אויף דער זיצונג געמאַכט אַ פאָרוואָרף פאַרוואָס די דעפּוטאַטען היטען נישט אָפּ די געהיימקייט פון די פערטרויערליכער קאָנפערענצען, ווי האָבען דערייבער בעשלאָסען גאָרנישט צו דערצעהלען, וועגען דעם פערלויף פון די בעראַטונגען: כאָטש דעסטוועגען איז שפּעטער געלונגען צו דערוויסען זיך פאָלגענדעס: אין אָנהויב פון די בעראַטונגען האָט דעפּוטאַט סלאַוועק זיך אָפּגעשטעלט אויף דער ווירטשאַפטליכער לאַגע אין לאַנד. ער האַלט אַז די לאַגע, וועלכע איז ביז איצט געווען שלעכט, האָט זיך איצט פערבעסערט. דעם דורכפאַל, וואָס די סאַנאַציע האָט געהאַט ביי די לעצטע וואַהלען אין פּויזען און פּאָמערען, ערקלערט דעפּ. סלאַוועק מיט די אינערליכע רייסענישען צווישען דער סאַנאַציע. אויב בכדי אינערליכע רייסענישען ביי דער סאַנאַציע וועלען אויפהערען וועט זיך די סיטואַציע אין סיים און אין לאַנד ווערען בעסער.

ווייטער האָט פּאָלק. סלאַוועק ערקלערט, אַז אויב דער איצטיגע רעגירונג וועט אויסגעדריקט ווערען אונגעטרוי, וועט קומען אַנ'אַנדער רעגירונג. אָבער האָט ער אונגעדייט, אַז וועגען אַ מלוכה-אומשטאַט קען אפילו קיין קלער נישט זיין.

רעדפּ. מאַצקעוויטש איז מיט די בעראַטונג אומצופרידען. ער האַלט, אַז רעפּ פּאָלק. סלאַוועק האָט גאָרנישט געזאָגט, אין זיין גאַנצער רעדע איז נעהמען אָהן אינהאַלט. נאָך איהם האָט גערעדט פּאָלק. קאָץ, וועלכער האָט מיטגעטיילט, אַז „עפּאָקאַ" און „גלאָס פּראַוודי" פעראייניגען זיך. צום סוף האָט גערעדט רעפּ. פּרושינסקי וועגען פּראָפּאַגאַנדע.

5 אַ זייגער האָט די קאָנפערענץ זיך פערענדיגט. דעם הויפּט-געוויכט פון היינטיגען טאָג לעגט מען אויף די געשפּרעכען בעת'ן גלעזעל טיי וואָס קומט פאָר ביים פרעמיער.

---

# גאָלדשטיינער,

לעבער- און געלבזוכט-ליידענדע!

איהר בעקומט אומזיסט אַ בראָשור בעשרייבונג פון אייער שלאַפקייט ביי דעם איבערגאַנג-בעוואוסטען אַבער-פּעלדשער

## זינגער פון וואַרשאַ, שוו. יערסקאַ 34

וועלכער וועט זיין אין לאָדז, פּעטריקאָווער 6 ביי זאַקס, פון 18. ביז דעם 27/10. 11014


# דאָס עלעגאַנטע לאָדז

קויפט איין איהר קאָסמעטיק אין דער רענאָמירטער און ביליגסטער

קאָנקורענץ-פּערפומעריע פון

**J. DRUKIER, Zawadzka 11, tel. 75-92**

ווי ס'געפינט זיך שטענדיג אויף לאַגער דער רייכסטער אויסוואַהל פון די נייעסטע פּערפומען, פּודערן, טואַלעט-זייפען, קעלנישע וואַסערן א.אַ.וו. ◆◆ בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען ספּעצ. ראַבאַט.

# פאַבריק און מעבעל-לאַגער

## S. SALOMONOWICZ i S-ka

**Łódź, Narutowicza 13, tel. 37-60**

עמפּפעהלט שלאָף- און עס-צימערן, גאַבינעטען, מעדכען-צימערן, מעבעל צוגענגליכע פּרייזען ⁂ ווי אויך איינצעל גינסטיגע בעדינגונגען.

# אכטונג, יודישע אַרבייטס-מענשען!

קומט אַלע מאָרגען, שבת, דעם 19-טען אָקטאָבער, 10 אַ זייגער פריה אין „פלאָראַ" זאַווישאַ 22 אויפ'ן

# פּראָטעסט-מיטינג

נעגען דער העץ-קאַמפּאַניע פון „היינט"

## אויף די יודיש-וועלטליכע פאָלקס-שולען

ס'וועלען אַרויסטרעטען ה' קאַזשדאַן (וואַרשאַ), אַלס פאָרשטעהער פון דער צענטראַלער יודישער שול-אָרגאַניזאַציע, ה' ליכטענשטיין, ה' פּאָזנאַנסקי, ה' וויראַוווסקי א. אַנד.

בילעטען צו 20 גר. צו בעקומען אין אַרבייטער-ווינקעל (פּאָלודניאָוואַ 20), אין די שולען (ציגעל-נאַם 17 און זגערזשער) 42, אין קינדער-היים (סוכאָלסקאַ 11) און מאָרגען ביי דער קאַסע פון „פלאָראַ".

בעמערקונג: אין גייער'ס ראַיאָן קומט פאָר אַ בעזונדערער מיטינג 3 נאָכמיטאָג אין לאָקאַל פון דער דייטשער אַרבייטס-פּאַרטיי (בעדנאַרסקאַ 10)

# ציוניסט. אַרבייטס-פּאַרטיי „התאחדות" אין לאָדז

דינסטאָג, דעם 22 ד. ח. (2-טער טאָג חוה"מ סוכות) 8 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר אין זאַל „קאָלאָסעאום" זאַכאָדניאַ 53 אַ

## עפענטליכער משפט איבערן „בונד"

צוליב זייער שטעלונג צו די געשעהענישען אין א"י

מיטגלידער פון טריבונאַל:

ד"ר ש. י. שווייג, ד"ר נתן עכ. אינזש. פּ. לינדער

פּראָקוראָר: פּרנס פון דער וואַרשאַווער קהלה י. איינעס.

ציווילמאָנער אין נאָמען פון די געליטענע ד"ר א. טאַרטאַקאָווער.

עקספּערט: ד"ר ז. עלענבערג.

עדות: פּערטיידיגער: אינזש. אינספּעקטאָר ה. שאַשרעס.

בילעטען צו בעקומען טעגליך אין לאָקאַל פון „התאחדות" שיענקיעוויטשאַ 3/5

# צענטראַלער קליינהענדלער-פעראיין

אויף לאָדזער וואָיעוואָדזטווע, לאָדז, זאַוואַדזקאַ 5.

דאָנערשטאָג, דעם 17-טען אָקטאָבער ד. י. איז פאָרגעקומען

## די גרינדונגס-פערזאַמלונג פון די פלאַשען-סעקציע

ס'איז בעריהרט געוואָרען זעהר וויכטיגע פראַגען בנוגע פלאַשען.

גלייכצייטיג בעטען מיר אַלע בע'עוולה'טע פלאַשען-סוחרים מעלדען זיך אין סעקרעטאַריאַט, וועלכער איז טעטיג יעדען טאָג פון 8–10 אָוונד.

11073 די אָרג.-קאָמיסיע.

# לכבוד סוכות!

E W I G

אנ'אמת'ען פרעהליכען יום-טוב

וועט איהר האָבען, געברויכענדיג דעם איבעראַל בעוואוסטען אַלס דער בעסטער טעע אין אַלע סאָרטען און פּאַקונגען. אַ בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט לעגען מיר אויף די סאָרטען:

„Standart 10"

— i —

„Róża Cejlońska"


אנו מברכים את חברנו הנכבד מר

## יצחק מאיר ראטענבערג

לארושיו את העלמה מרת

## ברכה ליעוויט

תהא דרכם צלחה וסוגה בשושנים

„צעירי ישראל" בלודז


# מאַשין-לעכער

ג. נאַרוטאַן צגעלניאַ 29


# אַלע מיטגלידער פון דער חברה „מחסה לזקנים"

וועלכע שטיצען די אינסטיטוציע מיט יעהרליכע בייטרעגע און נדבות, איבערהויפּט מיינע חברים, די פערוואַלטונגס מיטגלידער, ווי אויך אַלע פליייש-, פיש-, געמיזע הענדלער און אַנדערע, וועלכע פערזאָרגען די אינסטיטוציע מיט פערשידענע פּראָדוקטען

שיק איך פון וויסבאַדען אַהערצליכען גרוס און איך ווינש זיי

## אַ גמר חתימה טובה און אנ'עונג יום-טוב

ב. א. גליקסמאַן.

# אגודת „בני-ציון", רזשגאָווסקאַ 7.

זונטאָג דעם 2-טען טאָג סכות, 6 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון „בני-ציון" (רזשגאָווסקאַ 7)

## אַ גרויסע פערזאַמלונג

מיט דער בעטייליגונג פון דעפּ. ד"ר י. ראָזענבלאַט, וועלכער וועט אַרויסטרעטען מיט אַ רעדע אויף ד. ט.:

## „די איצטיגע לאַגע אין ציוניזם און אין א"י"

בילעטען צו 20 גראָשען צו בעקומען ביי ה' ם זאַרעק (רזשגאָווסקאַ 18), אין דער פריזיער-אַנשטאַלט פון ביערזאַק (רזשגאָווסקאַ 8) און אין „בני-ציון". 11051

# יוד. פּראָפ. מאַגאַזין-שניידער-מייסטער-פעראיין

אַלעע 1-טער מאַי 2.

פאָלגענדע פאַך-פערזאַמלונגען ווערען גערופען לויטען סדר פון די טעג:

מאָנטאָג, ד. 21. ה.ח. (1-טער טאָג חול-המועד) 7 אַ זייגער אָוונד

## אַ פערזאַמלונג פון דאַמען-מאַגאַזין-פאַך

די פערזאַמלונג ווערט גערופען און אָרגאַניזירט דורך דער פערוואַלטונג. צוליב דער געפאַהר, וואָס שטייט פאַר דעם פאַך, טאָר קיינער נישט פעהלען!

מאָנטאָג, 3 אַ זייגער נאָכמ. — די סעקציעס קאָלדרעס און צייג.

מיטוואָך, ד. 23. ה.ח. 5 אַ זייגער אָוונד — מאַרינאַרקעס און פּאַרלעץ.

מיטוואָך, „ „ „ 3 נאָכמ. — 1-טע און 2-טע סאָרט דזיעטשינגע.

11077 די פערוואַלטונג.

אין קינא
SPLENDID
פילם
???

# רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס“ אב קאַהאַן

## רעדט מיט דער גרעסטער בעגייסטערונג וועגען דער יודישער זעלבסטשוץ אין א״י

די רייזע פון רעדאַקטאָר פון ניו־יאָרקער „פאָרווערטס“ ה׳ אב. קאַהאַן קיין ארץ ישראל באַלד נאָך די געשעהענישען האָט אַרויסגערופען א גרויסען אינטערעס אין דער יודישער וועלט. אין פאַלעסטינא גופא איז דאָס אנקומען פון אב. קאַהאַן זעהר וואַרים בעגריסט געוואָרען דורך אַלע קרייזען און שיכטען פון יודישען ישוב. שוין די ערשטע איינדרוקען און גרוסען פון רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס“ וועגען דער לאַגע אין לאַנד, די בעגייסטערטע ווערטער וועגען דער העלדישקייט, וואָס די יודען האָבען אַרויסגעוויזען אין די שווערע טעג — האָבען געפונען א שטאַרקען אָפּקלאַנג צווישען די ברייטעסטע יודישע מאַסען אין אמעריקא און אייראָפּא.

אב. קאַהאַן האָט זיך איצט נאָר וואָס צוריקגעקעהרט פון זיין וויכטיגער רייזע קיין פאַלעסטינא, וואו ער האָט צונויפגעזאַמעלט פיל אינטערעסאַנט מאַטעריאַל וועגען די געשעהענישען און וועגען דער איצטיגער לאַגע אין לאַנד. אויף זיין צוריק־רייזע קיין אמעריקא האָט אב. קאַהאַן זיך אָפּגעשטעלט אויף אַ פּאָר טאָג אין פּאַריז.

דער רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס“ האָט געגעבען פאַר׳ן „פּאַריזער היינט“ אַ געשפּרעך וועגען זיינע לעצטע איינדרוקען פון דער לאַגע אין פאַלעסטינא, מיט וואָס די יודען אין דער גאַנצער וועלט אינטערעסירען זיך איצט אַזוי פיל.

— מען דאַרף בעוואונדערען — האָט דער רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס“ אָנגעהויבען — די העלדישקייט פון די יודען אין פאַלעסטינא. די פעסטקייט, דעם מוט, מיט וועלכען זיי האָבען זיך פערטיידיגט, איך גלויב, אַז וויפיל, מען זאָל דאָס נישט בעוואונדערען, וויפיל מען זאָל זיך נישט בעגייסטערען פון דעם — איז עס אַלץ ווע־ניג, אין אַ מאָמענט פון א קאַטאַסטראָפע וואו איין יוד געשטאַנען געגען זעקס — אָבער אַלע יודען, אַבסאָלוט אַלע יודען, סיי יונג, סיי אַלט — האָבען זיך אויפגעשטעלט צו פערטיידיגען זיך. אַן אַלטער, אַלטמאָדישער יוד האָט מיר געזאָגט: גאָט צו דאַנקען, עס זענען נישט געווען קיין טרוסען ביי אונז. איך גלויב, אַז דאָס, וואָס עס האָט איצט פּאַסירט, די הגנה גיט צו אַ מאָדנעם נייעם שטריך צום גאַנצען בילד, וואָס מענשען האָבען וועגען פאַלעסטינא. מען האָט עס אויך פריהער געוואוסט, אָבער נישט אויף אַזאַ ברייטען, טיפען אונגעהויערע איינדרוקספולען

שטיינער, געגען אַזאַ שטריך האָט אַ געגנערשאַפט קיין זין נישט. ווער קען זאָגען אונגינסטיגעס הײַנט רעם שטורענדען אלגעמיינעם העלדענמוט? וואָס פאַר א שייכות קען דאָס האָבען מיט לאָקאַלע פאַר־טיי־צאַנקערייען צווישען ציוניסטען און בונדיסטען אין פוילען? — עס האָט אַבסאָלוט קיין צוזאַמענהאַנג נישט. דאָס איז אַ גאַנץ פרעמדע זאַך.

— עס איז זעהר פערשפרייט אַ מיינונג, וואָס איז פּשוט לעכערלעך, לויט מיין איבערציינוג נעמליך, אַז די רעגירונג האָט בּאַשטעפּליך אָר־גאַניזירט, ווענינסטענס מיטגעהאָלפען אָרגאַניזי־רען די גאַנצע פּאָגראָמען, דאָס איז לעכערליך. וואָס עס איז אמת, איז פאָלגענדעס: בעאַמטע האָבען אַרויסגעוויזען אונגעהויערע אַנפעהיגקייטען און פערברעכערישע נאַכלעסיגקייטען. און נאָך ערגער איז דאָס, אַז אויף די אַראַבער האָט געמאַכט דעם איינדרוק, אַז די רעגירונג האָט מורא פאַר זיי, אַז מען האָט מורא זיי צו בעשטראָפען אָדער איבערהויפּט מיט זיי איינצורייסען. אויף דעם סמך האָבען די אַראַבישע קאָנ־ספּיראַטאָרען ספּעציעל פערשפרייט אַ קלאַנג, אַז מען מעג קוילען יודען, און אַז גאָרנישט וועט דער פאַר זיין. אָבער ליידער מוז מען זאָגען, אַז הערבערט סעמיועל, וועלכער איז אַ סימפּאַטישער

מענש און אַן איבערגעגעבענער ציוניסט האָט צו דעם איינדרוק בייגעטראָגען נישט ווייניגער, ווי די אַנטי־פּאָליטישע געשטימטע בעאַמטע.

— די שטימונג אין לאַנד איז אַ פעסטע, מענשען זענען בעריית זיך צו בּאַגעגענען, טעגליך קומען נייע גרופּען פון חלוצים, מען קומט פון רוסלאַנד, פון פוילען, פון רומעניען, אַלע בעט־קומען אַרבייט, נישטאָ אין לאַנד קיין איין מאַן וואָס גייט איצט אַרום אָהן אַרבייט, מען רייסט ממש פון די הענט. אין לאַנד אַליין בעמערקט זיך אומעטום וואוקס, ענטוויקלונג, איך בין געווען אין פאַלעסטינא מיט פיר יאָהר צוריק און לויט איצט פון דאָרט. איך האָב איצט געפונען גרינגע שטיקער פעלד אויף ערטער, וואו איך האָב אַ־מאָל געזעהן בערגע און זאַמדען. תל־אביב איז זיך שטאַרק פאַנאַנדערגעוואַקסען. איך האָב איבעראַל אַזוי פיל הייזער אין תל־אביב, וועלכע מען האָט נאָך איבערגעריסען אין מיטען בויען. איצט ווענען זיי אַלע פערענדיגט. די יודישע קוואַרטאַלען אין חיפה האָבען זיך מערקווירדיג ענטוויקעלט, די קאָלאָניעס האָבען געמאַכט אַ גרויסע פאָרטשריט. אומעטום — ווי איך האָב שוין געזאָגט — בעמערקט זיך וואוקס, ענטוויקלונג.

אב. קאַהאַן פאָהרט אָפּ די טעג פון פּאַריז קיין אמעריקא, נאָכדעם ווי ער האָט בעזוכט אַ רייהע לענדער אין אייראָפּא, געהאַט וויכטיגע בעגעגענישען מיט אַנגעזעהענע סאָציאַליסטישע פיהרער, אויך מיט דעם פרעמיער פון דער לייבאָר־רעגירונג אין ענגלאַנד, מאַקדאָנאַלד, בייגעוואוינט דעם ציוניסטישען קאָנגרעס און די פעראַמטונג פון דער יודישער אַגענצי אין ציריך, און לעצטענס בעזוכט פאַלעסטינא.

א. א.

# מאָרד־פּראָצעס געגען אַ גאַנץ דאָרף

## פאַר דערטרונקען אין טייך 2 מענשען

ווילנע. די אַרויספאָהר־סעסיע פון ווילנער קרייז געריכט וועט דעם 24־טען ה. ח. בעטראַכטען אַ סענסאַציאָנעלען און כאַראַקטעריסטישען מאָרד־פּראָצעס געגען די איינוואוינער פון אַ גאַנצען דאָרף, וואָס זענען אַנגעקלאַגט געוואָרען אין בעגעהן אַ קאָלעקטיווען מאָרד.

פאָרגעקומען איז דאָס פערברעכען אין אַ קאַלטער ווינטער־נאַכט, ווען דאָס טייכעל אשמיאַנקע איז פערצויגען געווען מיט אַ דינער אייזשיכט.

אין דערמאָהנטען טאָג איז פאָרגעקומען אין דאָרף אַ רייכע חתונה אויף וועלכער ס׳זענען איינ־געלאַדען געוואָרען נישט נאָר די איינוואוינער פון דעם דאָרף גופא, נאָר אויך פון די אַרומיגע דערפער אַזעגר־צייט. ווען די געסט זענען שוין געווען שטאַרק בגילופין׳דיג, איז פּלוצלונג אויסגעבראָכען

אַ קריגעריי צווישען יונגע־לייט, איינוואוינער פון דאָרף, וואו ס׳איז פאָרגעקומען די חתונה און צוויי יונגע שקצים פון אַ שכנות׳דיגען דאָרף.

אָנגעהויבען האָט זיך דאָס דערפון, וואָס די צוויי שקצים רובאַזסקי און באַראַזיק, האָבען אָפּגע־שלאָגען די דאָרפישע איינוואוינער די 2 שעהנסטע מיידלעך פון דאָרף. די בעלה׳טע מאַנסלייט האָבען געפאָדערט פון די געסט זיי זאָלען מעהר נישט טאַנצען מיט די דאָזיגע מיידלעך.

ווען די דאָזיגע אינטערווענץ האָט אָבער נישט געהאַט קיין פעולות האָבען זיי בעשלאָסען צו דער־טרינקען די „עזות׳דיגע“ געסט און דער שכנות׳דיגער אשמיאַנקע.

די אינציפּאַטאָרען פון דעם ראַזיגען לינטש־געריכט האָבען גיך איינגערעדט דעם גאַנצען דאָרף

ווי איין מענש בּראָש מיט׳ן סאָלטיס מען זאָל זיי העלפען דורכפיהרען זייער נקמה־פּלאַן.

געזערט און געזאָגט. חברה האָט אַ כאַפּ געטון די רובאַזסקי׳ן און באַראַזיק׳ן און זיי אַ יעקנער שלעפּט, בעגלייט פון גאַנצען דאָרף, צו דער אשמיאַנקע. דאָרט האָט מען זיי צוגעבונדען שטיינער צום האַלז און אַ וואָרף געטון אויפ׳ן דינעם אייז.

דער גאָר־שוואַכער אייזשיכט האָט געפּלאַצט און ביידע זענען אַראָפּ צום גרונט. באַראַזיק איז דערטרונקען געוואָרען. רובאַזסקי איז אָבער געלונגען אַראָפּצוריסען פון האַלז דעם שטיין און צו ראַטעווען זיך.

ער האָט וועגען דאָזיגען ענין געמאָלדען דער פּאָליציי, באַלד דערויף איז ער אָבער קראַנק געוואָרען אויף לונגען־אָנצינדונג און איז געשטאָרבען.

אַזוי אַרום האָט די פּאָליציי צוגעשטעלט דעם גאַנצען דאָרף תושבים צו געריכטליכער פעראַנט־וואָרטליכקייט פאַר בעגעהן אַ קאָלעקטיווען מאָרד.

# עלילת־דם אין אַ יודישע קאָלאָניע אין רוסלאַנד

מאָסקווע, 17 (וט״א) די בערל. יודיש אין דער קאָלאָניע „לאַרין האָבען איבערגעלעבט עטליכע שרעקליכע טעג:

נאָהענט פון דער יודישער קאָלאָניע האָט מען געפונען אַ טויט דערשטיקט קריסטליך קינד, באַלד האָבען זיך פערשפרייט קלאַנגען, אַז דאָס האָבען די יודען דערהרג׳עט דאָס קינד, כדי צו האָבען בלוט אויף יום־כפור...

עטליכע יודישע קאָלאָניסטען, וועלכע זענען אַ אויף צוזאַמענגעגאַנגען אין דאָרף סערעבריאַ־קאָווא, זענען אַרומגערינגעלט געוואָרען דורך ווילדע פּויערים און שטאַרק צושלאָגען געוואָרען. ערשט אַ מיליציאַנט האָט דעם יודען פונאַנדערגעטריבען און די יודישע פּויערים אַרויסגעראַטעוועט פון אַ זיכערען טויט.

ווי די אויספאָרשונג האָט שפּעטער אַרויסגע־וויזען, איז דאָס קינד דערהרג׳עט געוואָרען דורך אַ געוויסען פּויער מעלניקאָוו און כדי צו פערווי־שען די שפּורען, האָט ער דעם דערהרג׳עטען קינד אונטערגעוואָרפען ביי דער יודישער קאָלאָניע. דער פּויער איז אַרעסטירט געוואָרען, עס איז אויך אַרעסטירט געוואָרען דער אָנפיהרער פון אָרטיגען „סאָוויעט“ פאַר נישט רעאַגירען געגען די ווילדע פּויערים.

# שלעזישע קויהלען־גרובען

## זוכען 4000 יוגענטליכע אַרבייטער

קאַטאָוויץ, 17 (ספּ. טעל.) די קויהלען־גרובען אין פּויליש־אויבערשלעזיען זוכט 4000 יוגענטליכע אַרבייטער.

אין די לעצטע 2 יאָהר האָט די קויהלען־אינדוסטריע אין שלעזיען צוגענומען פון 15 ביז 20 טויזענד אַרבייטער.

# דאָס געהיימניש פון דעם געפונענעם געשאָכטענעם סאָוויעטישען בירגער

וואַרשא, 17 (טעלעפּאָניש). אַרום דער פער־זאָן, וואָס איז רינסטאָג 1 ביינאַכט געפונען געוואָרען אַ פערוואונדעטער אויפ׳ן באַנק־פּלאַץ, וועגען וועל־כען מיר האָבען נעכטען געשריבען, האָט די וואַר־שאַווער פּאָליטישע פּאָליציי אין משך פון נעכטיגען טאָג געמאַכט אַ העכסט־סענסאַציאָנעלע ענטדעקונג.

עס ווייזט זיך אַרויס, אַז נאָך די לעצטע פּאָ־ליטישע סענסאַציע פון פּאַריז, וואו דער פערשטע־הער פון „טשעקאַ“ רוזענמאַן פון מאָסקווע איז ספּעציעל אַראָפּגעקומען אַרעסטירען דעם סאָוויעט־ישען געהילפס־אַמבאַסאַדאָר אין פראַנקרייך, בעס־סאַראַווסקין, צוליב אַ חשד אויף זיין פּאָליטישער כשרות, האָט אויך פוילען איצט צו טאָן מיט אַן ענליכע פּאָליטישער אַוואַנטורע פון דער מאָסקווער „טשעקאַ“.

די פּאָליציי האָט פעסטגעשטעלט, אַז דער פערוואונדעטער אויפ׳ן באַנק־פּלאַץ איז אַ סאָוויעט־ישער בירגער מיט׳ן נאָמען פּאַוועל לאַמבאַוו, 35 יאָהר אַלט, און די גאַנצע געשיכטע, וואָס ער דער־צעהלט מיט זיין אָנפאַל אויף איהם, איז פערבונ־דען מיט אַ גרויסער פּאָליטישער געהיימניש.

דער דערמאָהנטער לאַמבאַוו איז געקומען צו־פאָהרען מאָנטאָג 7 מיט 32 מינוט אינדערפריה מיט׳ן צוג, וואָס קומט פון פּאַריז קיין וואַרשא, אַרום נעהענדיג אויפ׳ן הויפּט־וואָקזאַל האָט ער אָפּגעגעבען אין דער באַגאַזש־אָפּטיילונג 3 וואַליזעס מיט אַ וועליסאַפּעד. אויפ׳ן וואָקזאַל האָט ער זיך אויס־געפרעגט, וואו מען קאָן בעקומען אַ שטילען האָטעל אויף איבערצונעכטיגען און מען זאָל זיך נישט דאַרפען איינמעלדען.

— איך וויל נישט, אַז מען זאָל וועגען מיר זיך דערוויסען אין דער סאָוויעטישער מיסיע אין וואַרשא — האָט ער ערקלערט און געבעטען אַנ־טצה, ווי אַזוי מען קאָן אויסמייען אַ טומעל אַרום זיך.

שפּעטער האָט ער זיך בעקאַנט מיט׳ן וואָקזאַל בעדינטען ערמונר יאַזאַרסקי און ער האָט איהם דערצעהלט, אַז ער קומט פון פראַנקרייך, וואו ער האָט געדינט אין דער דאָרטיגער רוסישער אַמבאַ־סאַדע אונטער דער אָנפיהרונג פון ענטלאָפענעם געהילפס־אַמבאַסאַדאָר בעסאַראַבאָווסקי׳ן און איצט מוז ער זיך אומקעהרען צוריק קיין רוסלאַנד.

לאַמבאַוו איז געווען זעהר דערנערוועוירט און ני־דערגעשלאָגען, ער האָט דערצעהלט יאַזאַרסקי׳ן, אַז ער וואָלט זעהר נישט געוואָלט זיך אומקעהרען קיין רוסלאַנד, ער וואָלט געוואָלט דאָ אין פוילען בליי־בען אַ לענגער צייט, אָבער ער איז נישט זיכער צי די פּוילישע מאַכט וועט איהם ערלויבען. אַזוי ווי לאַמבאַוו האָט אויף איהם געמאַכט זעהר אַ רחמנות׳דיגען איינדרוק, האָט יאַזאַרסקי ערפילט זיין ביטע און ערלויבט איהם איבערצונעכטיגען ביי זיך אין וואוינונג (בּמיעלנא 102).

0 לאַמבאַוו האָט זיך פערשריבען דעם אַדרעס און ער איז אַוועק אין דער רוסישער אַמבאַסאַדע צוריקגעקומען איז ער צו יאַזאַרסקי׳ן אין שטוב זעהר אַ טרויעריגער, און איבערנעכטיגענדיג די נאַכט איז ער באַלד אינדערפריה אַוועק. ער האָט זיך דאַן געווענדעט מיט אַ ביטע צום סטאַראָסטווע פון יענעם ראַיאָן, אַז מען זאָל איהם ערלויבען צו בלייבען אַ חודש, מען האָט איהם אָבער דערין ענטזאָגט.

דינסטאָג 1 ביינאַכט האָט מען אין קלאָזעט, וואָס געפינט זיך אין געדעטענדעל אויפ׳ן באַנק־פּלאַץ געפונען איהם אין אַ בעוואוסטלאָזען צושטאַנד מיט אַ איינגעשניטענעם האַלז.

די מעדיצינישע עקספּערטיזע האָט אָבער די דאָזיגע אָנפאַל־געשיכטע נישט בעשטעטיגט און זי איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז לאַמבאַוו האָט זיך אַליין איינגעשניטען דעם האַלז, מען האָט אויך ביי איהם געפונען אַ גרויסען נייעם שטריק, אויף וועלכען ער האָט זיך געוואָלט הענגען.

מיר האָבען נעכטען שוין געשריבען וועגען דעם געהיימנישפולען אַרעסטאַנט דור רייך, וואָס געפינט זיך אין אַן איינצעל־קאַמער אין פּאַוויאַק און ער וויל בשום אופן נישט אויפדעקען זיין ריכ־טיגען נאָמען.

לויט די קלאַנגען, וואָס געהען אַרום אין די וואַרשאַווער פּאָליטישע קרייזען, זאָל לאַמבאַוו אויך זיין אַן אונטערגעשטעלטער פאַמיליען־נאָמען און דער

צוועק פון זיין קומען קיין וואַרשא איז געווען זיך צו קאָנטאַקטירען מיט׳ן דערמאָהנטען אַרעסטאַנט פון „פּאַוויאַק“, נאָר ער האָט זיך אין דער לעצטער מינוט ענטזאָגט אויסצופיהרען דעם בעפעהל, וואָס ער האָט בעקומען וועגען דעם פון 3־טען אינטער־נאַציאָנאַל.

ווי עס גיט איבער איינער פון די פּאַסאַזשירען, וואָס איז מיט לאַמבאַוו׳ן געפאָהרען צוזאַמען אין פּאַריזער צוג האָט ער זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט דער היסטאָריע פון דור רייך; ווי עס ווייזט זיך אַרויס, איז דאָ אַ חשד, אַז דער דערמאָהנטער דור רייך איז געווען דער פאַרוועלטער פון דער מאָהילעווער „טשערעזוויטשייקע“ (על־פּי טעות האָבען מיר נעכטען געשריבען אָרעסער טשערעזוויטשייקע“).

ווי עס גיבען איבער די בּאַהן־בעאַמטע האָט לאַמבאַוו אויפ׳ן וואָקזאַל שפּאַצירט מיט אַ יונגער פרוי, וועלכע ווינט אין דער רוסישער מיסיע אין וואַרשא, און זי זאָל איהם האָבען שטאַרק צוגע־רעדט, אַז ער זאָל אין וואַרשא זיך נישט אַרויס־ווערצען, נאָר גלייך פאָהרען קיין מאָסקווע.

מען איז חושד, אַז די דאָזיגע סאָוויעטישע בעאַמטע איז ספּעציעל געוואָרען דעלעגירט צו אַגי־טירען לאַמבאַוו׳ן ער זאָל אויספיהרען די בעפעהלען, וואָס ער האָט בעקומען פון „אינטערנאַציאָנאַל“ אין מאָסקווע.

Dr. S. Heinrich
פּאָמאַרסקאַ 10, טעל. 47-67
ספּעצ. פאַר קינדער- און אינערליכע קראַנקהייטען
היילט מיט פיזיק.-טעראַפּיע. דיאַטערמיע. קוואַרץ. לאַמפּען. ליכט-בעדער, נעמט אָן פון 2-$12\frac{1}{2}$ און פון 4—7 נ״מ. פאַר אונבעמיטעלטע לעשטניצע-פּריין.

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אויערן-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.
ספּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן זין לעמשניצע, נאַרושער 17 פון 10—11 און פון 2—3.

בעקאַנטמאַכונג.
מיר מאַכען בעקאַנט, אַז ביי דער פירמאַ
מ. באַרנשטיין (באַרווין)
אין לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ № 30
בעקומט מען אונזערע
ווינען
אַלע סאָרטען
וועלכע מיר עמפּפעהלען דער געעהרטער קונדשאַפט.
בשם אַגודת
כרמל־התקוה, פּתח תקוה
ארץ־ישראל
0086 מיט אַכטונג
(—) דוב ימיני.

נור נומער **12** נור אויף נארוטאוויטשא איז הויף 12 טעלעפאן 18=34

בײ **I. M. TERKELTAUB** איז צו בעקומען
אין א גרויסען אײנזואהל פון אײגענער אויסארבײטונג
# עס-צימערן, שלאף-צימערן, גאבינעטען
פון די אײנפאכסטע ביז צו די עלעגאנטסטע

נור נומער **12** ווי אויך פערשידענע ענצעל- מעבעל 12

זעהר צוגענגליכע פרייזען! :—: גינסטיגסטע בעדינגונגען! :—: לאנגיעהריגע גאראנטיע! בעמערקונג: קיין שום פיליע בעזיצען מיר נישט.



## בעקאנטמאכונג.
זונטאג, דעם 20-טען ד. ח. מוצאי יום-טוב 10 א זייגער אווענד, ארדענט איין דער לאדזער יודישער חתונה=מוזיקער=פעראיין אין פרידוואלד'ס זאל, פאלודניאווא 10
# א גראנדיעזען ראוט
לטובת דער הילפס=קאסע פון פעראיין מיט א פערשידענארטיגען רײכען פראגראם. צו די טענץ וועלען צושפילען 2 ארקעסטערס. וועגען א צאהלרייכען בעזוך בעט
די פערוואלטונג. 11026

# טאנץ-אונטעריכט
שילער און שילערינס קענען זיך מעלדען אין דער טאנץ-שולע פון
# פרידוואלד
10 פאלודניאווא 10
איינשרייבונגען טעגליך פון 12—2 און פון 6—10 אוו.

# א ראפע=מאטאר
16 פערדיג פון דער פירמע „PERKUN"
געבויט אין 1912 י. יעצט אין בעטריב.
געלעגענהייטליך צו פערקויפען
אינפארמאציעס טעל. 34=60

# קינדער-גארטען
ביים גימנאזיום פון J. AB
Zielona 10, tel. 22-12.
ווייטערע איינשרייבונגען דורין.
Dyrektor (—) J. AB. 11039

## פאר
# קליין-פאבריקאנטען
עס איז וויכטיג אלס גרונדלאגע פון זייערע פאבריקאציעס צו האבען
## גענויע געוויכט
און פרייז-קאלקולאציעס פון זייערע סחורות.
די פראאינטערעסירטע קענען אזעלכע בעקומען ביליג און צופערלעסיג ביי
**PIOTR KOBER**
**PIOTRKOWSKA 104**

## בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאך איך בעקאנט מיין ג' קונדשאפט, אז מיין
# קירזשנער = ווערקשטעל
איז פון ווסכאדניא 25 איבערגעטראגן געווארן
# אויף אגראדאווא 1
ביים ה' בלאוואט
און נעהם אן אלערליי קירזשנער-ארבייטען
לויט די נייעסטע מאדעלען און צו צוגענגליכע פרייזען
בעקוועמסטע בעדינונגען. שנעלסטע אויספיהרונג
מיט אכטונג ס. זלאטמאװסקי.
בעמערקונג: מ'חערט נעזוכט פון זאפארט א לערניונגעל.

# אויפפאדערונג!
דערמיט פאדער איך אויף ה'
# מאיר העגדלער שקאלנא 5,
געוו. אינהאבער פון געשעפט פיעטריקאווער 28 אז ער זאל אין משך פון 3 טעג צוריקגעבען מיר די דעפא-וועקסלען, וואס זענען געווארען ביי איהם איינגעלעגט, אין געגענפאל וועל איך דעם ענין איבערגעבען דער פראקוראטור. מיט אכטונג
**יחיאל קאסטערשטיין, קילינסקיעגא 48**

# Dr. med. D.Rawicz
## צוריקגעקעהרט.
וואוינט איצט קילינסקיעגא 49, טעל. 54-36
שפרעכשטונדען פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.



## נויטיג פאר פעראיינען און געזעלשאפטען

נײעסטע ערפינדונג
ביליגער
# קאפיר=אפאראט
דעמאנסטרירט אויף יעדען פערלאנג
פירמע
# Józef Leżon
**Przejazd № 4**
telefon 2-23.

# בלעכער=צעך איז לאדז.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מאנטאג, דעם 21 אקטאבער ד. י. 6 א זייגער אווענד קומט פאר אינ'ם לאקאל פונ'ם שוסטער ־ ך, זאכאדניא 66
## א פארוואהל=פערזאמלונג
צו וועלכע אלע, מיטגלידער ווערען אויפגעפאדערט צו קומען.
גלייכצייטיג מעלדען מיר, אז מיטוואך, דעם 23 אקטאבער ד. י. 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין דעם זעלבען לאקאל
## די אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג-אָרדנונג: 1) וואהלען פון א פארזיצער; 2) בעריכט פון דער ביז.יעצטיגער טעטיגקייט און דיסקוסיע; 3) וואהלען פון צעך-עלטסטע און אינטערעלטסטע; 4) פרייע פארשלאגען.
די פערזאמלונג וועט געפיהרט ווערען פון א פארשטעהער פון דער אויפזיכטס-מאכט. די צייטווייליגע קאמיסיע.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען מעטאל-בעטען, שאזלאנגען, מאטראצען: געבעטע דריגטענע ווי אויך צו האלץ בעטען, „Patent" לויט מאס וואש-טישען און וויזיטאטש קעס אטפיליגבטען אין פאבריק-לאגער.
**DOBROPOL, Łódź**
Piotrkowska 73 w podw

# עלטערן!
# חדר=שולע
אין מען לאנג חערען עקזיסטירענדע אנגעזעהענע קינדער, וואס לערנען און פאזשעבנע שולען צו לערנען חומש, רש"י, תנ"ך, משניות, גמרא, הים-מאריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריוו זעלבסט צוזאמענשטעלען. מ'חערען אויך אנגע-נומען אנפענגער פון 5 יאהר אן, וואו מ'חערט אין פערלויף פון 5 הדשים אויסגעלערנט גרינדליך עברי, א שמענג-רעליגיעזע ערציהונג! צוגענגליכע פרייזען.
מנהל יחיאל דוד ראזענפעלד
פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6
קוער אפיצינע, רעכטס, 2. שט.

## צאהן-ארצט
# JAKÓB KARMAZYN
2 פאלודניאווא 2
## צוריקגעקעהרט
נעמט אן פערזענליך פון 9—1 מיטאג און 3—7 אוו.

# Dr. M. Eljasberg
66 פיעטריקאווער 66
## צוריקגעקעהרט.

# א לאקאל
א געוועלב מיט א צימער
מיט 2 איינגענג אין הויף אין פון
## זאפארט איבערצוגעבען
צו ערפאהרען פיעטריקאווער 31
ביי גרינבערג, אין היטען-געשעפט.

# Dr. med. STUPEL
12 Szkolna 12
ספעציאליסט פאר הויט-, האר און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, לישיי און ראק, רענטגען-שטראהלען און קווארץ-ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.
נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אווענד
## צוריקגעקעהרט

# Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.
אנדזשעיא 5, טעל. 59-40
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 5—9 אווענד
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.



א טיכטיגער
## געשעפטס=מענש
ער מוז אויך פיזיש קרעפ-טיג זיין ווערט פערלאנגט ביי פירמע בערגער און פלאטא קאלאשען געשעפט נאוואמיעסקא 3

# לעהרערין
גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר דער-וואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראך צו ביליגע פרייזען ל. סמאן, בושעזשינער 15

## שלמה המלך האט געזאגט
אין חרש תחת השמש און איך זאג אז 6 פאטאגראפיעס פאר 50 2 איז נאך קיינמאל נישט געווזען אין קיין מדינה און קיין שטאט און קיין ארט נאר אין די פאטאגראפיע „סטודיא" פולנאצנא 29 בעס. פאס און פערש. דאקומענטען פאטא-גראפיעס אויך באלד נאכ'ן פאטא ראפירע.

# ענצעלנע וואוינונגען
מיט שאפעס אויף פערד צו פערמיטען. צו ערפאהרען נאוואמיעסקא 34, ביי ש. מילגראם.

# א לערן-יונגעל
ווערט געזוכט ביים קירזשנער גרובשטיין צעגעלניאנא 50

# 8-וונג הויזירער!
ווער האט געלעזט שריי-בען א בריף נאך פויגער קאנט וועגען א פראטעסט אין ביורא פון רעכטסקאנ-סולענט בערגהאלץ ווסכאדניא 6 זאל זיך ווענ-דען אפצונעמען דאס געלד

# איך גיב אפ
אין צענטרום פון דער שלט-שטאט א צימער מיט א נייה-מאשין צו דער אר-בייט פאר א שניידערין אדער נייטארין אויף זעהר לייכטע בעדינגונגען. צו ערפאהרען אין דער צו-קיערניע זגערסקא 8 ביי י. גורא טעגל. פון 12—2

# וויכטיג פאר פרייליינס
כ'נעם אן צו רעפעזירען ווידענעם שטרימף און טריקאטאזש זגערזשער 32 פראנט 3 שטאק

# איבערצוגעבען
פון באלד א סגטערינג בוליג 2 שטיבעז
מיט וואסער און עלעקטרי; אויך אנ'ארט צו א ־ ביוטען פאר 1 אדער 2 פרטליינם בא גינגאלד פאמארסקא 5

# א קירזשנער געזעלען!
וואס זאל קאנען נייען און קלאפען ווערט פון זאפארט געברויכט ביי ד. ניימאן פאנסקא 9 3 טען שטאק אין הויף.

א קוואליפיצירטער און זעלבסטשטענדיגער
# שטריקער
ווערט געזוכט. אנצופרעגן ש. לופט פאמארסקא 5

# קוואליפיצירטע נייהערינס
צו טריקא-וועש ווי אויך וויקאנטשאלניעס קענען זיך מעלדען פון זאפארט ביי שעפס, פאנסקא 8

א לעצט מעבלירט
# צימער
מיט א בעזונדערען איינ-גאנג פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט.
פיעטרקאווער 88 וו. 44

# Dr. M. Wolfson
## צוריקגעקעהרט.



# אתרוגים מובחרים
## לולבים והדסים מהודרים
געבראכט דירעקט פון טריעסט איז אנגעקומען אין א גרויסען אויסוואהל אין הורט און ענצעל. ווי אויך א קליינע צאהל
## ארץ-ישראל (יפו) אתרוגים
צו בעקומען ביי יאבלאנסקי, ווכאדניא 18, ביי יאנאווסקי, ווסכאדניא 6, און אויף נאוואמיעסקא 8 אין פראנט-געוועלב.

# אתרוגים
## מובחרים לולבים והדסים
במקח השוה אין הורט און ענצעל
שוין צו בעקומען ביי
# עמנואל קאפעלוש
פלאץ וואלנאשטשי 10 (נייע שטאט).

# ביליג סוכות
אויף אפגויש און צו פערקויפען
ווי אויך סכך=ברעטלעך און ברעטער
אויפ'ן פוד ביליג צו בעקומען
פאלבאצבא 17, אין האליץ סקלאד
געדענקט די אדרעס!

# סוחרים
# און פאבריקאנטען
## פערלירט נישט אייער האפנונג
ווען איהר קריגט א פראטעסט ווערט נישט פער-צווייפעלט קומט גלייך צו, לויפען אין ביורא
# „VERITAS"
פיעטריקאווער 31, טעל. 1,27-53
דארטען ווערט גלייך פערטיידיגט אייערע אינטערע-סען ווי אויך אלע ארט סאנדראווא אפאדלאשצאוואנ-כס ווערט געשריבען ביטעס ציווילנא, האנדלאווא, אדוואלאניעס קארנא, קלאזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אינטערציזיעס, היפא-טעקען, שותפות-אקטען. מיר נעמען אן אדמיניסטרא-ציע פון הייזער. מיר שיקען ארויס אייגענע אינקא-סענטען אויף דער פראווינץ מיט אייגענע קאסטען. איבערזעצונג אין אלע שפראכען. יורידישע עצות אומזיסט פון 8—9 מיט אכטונג
„VERITAS" Piotrkowska 31, tel. 1,27-53 ביורא

# אכטונג, ה"ה פריזיערס!
צו די ימים=טובים עמפפעהל איך א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע
# קעלנישע וואסערן
ראזיר=זייף „PIXIN", „ORO",
ווי אויך א רייכער אויסוואהל פון שטאהל = זאכען און פלאטין.
אלעס צו גענויע פאבריקס - פרייזען.
**J. Drukier Zawadzka 11**
telefon 75-92

# געגנעז בעלויגונג
ביטע צוריקצוגעבען די קוויטונגען און אנדערע פאפירען, וואס האבען פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט, וואס זענען גע'גנבעט געווארען דעם 11, אקטאבער ד. י. פון מיין געשעפט.
**Wołkowyski, 11 נארוטאוויטש**

# פערלוירען געווארען
א וועקסעל ביים אבטראגען דעם אנצוג פון שניידער פון דער שקאלנא גאס אויף קאנסטאנטי-נער גאס. מ'בעט דעם עהרליכען פינדער אבצו-ברענגען געגען בעלוינונג אויף קאנסטאנטינער 51 וו. 7 פראנט 2 שטאק.

# Dr. med. J. SADOKIERSKI
## סטאמאטאלאג
פאר מונד און קיפער-כירורגיע און פלאסטיק, צאהן-רעגולירונג, רענטגען-דיאגנאסטיק
נעמט אן פון 3-7 א זייגער נ. מ. פיעטרקאווער 164 טעל. 27-83

# קומט!
וואָס פאַרע אימפּאָנירענדע סומעס האָט אויסגעצאָהלט
די קאָלעקטור פון
# A.D. Międzyrzecki
לאָדז, פּיעטריקאָווער 61, טעל. 68-23
P. K. O. 64766 קאָנטאָ

| | |
|---|---|
| 100.000 זל. אויף נ' 28583 | 10.000 זל. אויף נ' 14936 |
| 20.000 " " " 32270 | 10 000 " " " 28882 |
| 15.000 " " " 46683 | 10 000 " " " 46999 |

ווי אויך צעהנדליגער געווינסען צו 5.000, 3000
און א סך, א סך אנדערע
## און איצט
## וואָס פאַרע סומען איהר קענט געווינען
750.000 זל.
" 350.000
" 250.000
" 150.000 (2 מאל)
" 100.000 און אַזוי ווייטער און אַזוי ווייטער
## אייל נאָך גליק!
די ציהונג פון דער 1-טער קלאַס שוין דעם 14 און 15 נאָוועמבער
פּרייז 1/4 לאָס 10 זל., 1/2 לאָס 20 זל., 1/1 לאָס 40 זל.



# MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).

Od dn. 15.X do 21.X. 1929 r.
Dla dorosłych: Dla młodzieży:
# Burza nad Azją
## (Potomek Czingis Chana)

מיט דער קרוינען א פון גראף קעלע
העכער איך מיך צו אלך שלע
אז איהר זאָלט נישט אנגעזיפט פרייגלויפען
קען איהר ברויכט איך א הוט צו קויפען
מאַכען א מאָדערנעם גוטגען הוט און א שיינעם
מעט איהר קריגען נאָר ביי מיר און חיפער ביי קיינעם
תיפען קריגען ביי מיר צו קויפען פון דעמען און העירן
דאָך מען קויפען מוט אַבער דעם צוהטען נישט שטערען
און נאָך האָט געהאַטען גראף קאָלי איך די קאָמענדירען
אז איך גיב אן היטען צום איבער פאַטאָגירען
דעמנלייכן פער דאַמען און פאַר מענער
דאָס בעשטעלונגען די בעסטע פאַכמענער
און אז דער פאַבאַנירטער הוט קומט ערויס גוט
אויף דעם איז גאָר קיין פראַגע נישט
דער אדרעס מיינער איז, נישט אין לעמציג און נים אין דאנציג
נאָר טאַקע אין לאָדז זגערזשער 20
און קוים גיט איהר אייך איין דרע
איז דאָס שוין לוטאָמירסקע 2.
ביי פּערדער.



נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון דער אייזען-מעבעל-פאַבריק
I. B. WOŁKOWYSKI שענקיעוויטש 3/5
פאַבריק-לאַגער: נאַרוטאָוויטשאַ (דזשעלנאַ) 11, טעל. 37-70

איז: א מביליגסטען
מבעסטען
מבעקוועמסטען
און דער גרעסטער אויסוואַהל
בעפינדעט זיך אויף לאַגער א גרויסען אויסוואַהל
פון מעטאַל-ניקעל-בעטען, פעלד-בעטען,
מעטאַלאָווע פּאַטענט „פערפעקט" גאַראַנ-
טיע 5 יאָהר, קינדער-וועגעלעך די נייי-
עסטע פאַסאָנען, לעזשאַקעס, וואַש-טישען,
סערוויזען, ווישימאַטשקעס, אייז קיסטען

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אז פונ'ם 1-טען אָקטאָבער ד. י. איז
ערעפענט געוואָרען
## אין לאָדז, זגערזשער 20, טעל. 76-13 און 13-59
אַ פאַבריקס-לאַגער פון דער בעקאַנטער מיט זייער גוטסקייט
# מאַטראַצע
## Zakł. Przemysł. WINKELHAUSEN
Tow. Akc. STAROGARD, Pomorze
מיר עמפעהלען זיך דער געעהרטער קונדשאַפט. מיט אַכטונג
ZAKŁ. PRZEM. **Winkelhausen** TOW. AKC.
פערטרעטער אויף דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע ווערט געזוכט.
צו מעלדען זיך צו דער פירמע ב. הערצבערג, אַנדזשעיאַ 38
טעלעפאָן 13 59.
10036



## צוריקגעקומען פון עגיפטען
## דער בעריהמטער טועפער, ג. פיקוס
## כיראָמאַנט, טעלעפּאַט
דער אַנגעזעהענער קענער פון חכמות היד. לויט די סטני' פון די פיזי-
גאָמיע פון מענש זאָגט ער דיר אָהן שום פראַגען די פערגאַנגענ-
הייט, געגענוואַרט און צוקונפט פון פרנסה, פון שונאים, פון גנבות,
פון געשעפט ליבע אנגעלעגענהייטען, פון ליבע, ווי אויך פון פאַמי-
ליענס פון אינטערעסירטע פערזאָנען און אזוי ווייטער. טרעפט
די גערעכט קן פון יעדען מענש און גיט די בעסטע עצות און א קלאָ-
רע אינפאָרמאַציע. ביזומנ נעמסינג אַרער מאַטעריעליש דערשלאָגען,
געפינט זיך טרויעריג דורך ליבע צעבראָכען, פאַ פערזאָנען קיין צייט
קום שנעל צו דעם העלף עהסר ער העט דיר אלעס אויסגעפינען.
## לאַנגיעריגע פראַקטיק! פרייז פון 150 זל. דיסקרעציע גאַנץ בערט
נעמט אָן טעגליך פון 10 פריה ביז 9 אָהענד. — בעט
נישט צו פערגלייכען מיט אנדערע פערשידענע היירוזכימעס.
## לאָדז, פיעטריקאָווער 261,
1 איינגאַנג, רעכטס, פּאַרטער וו. 17 —



# א שיק-
# יונגעל
פון אָרענטליכע עלטערן
ווערט געברויכט ביי
וורובעל וואָלטשאַנסקא 56



## צו פערמיטען 7 צימער מיט קוך
ערשטער שטאָק, מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין
צענטרום פיעטריקאָווער-גאַס, ווי אויך 5 פראָנט-
צימער אויך ערשטער שטאָק. צו ערפאַהרען ביי
ד. פיקס, זשעלאַנאַ 17. פערמיטלער געווינשט.



# אויף 6 חדשים
## אויף ראַטען-אויסצאָהלונגען
# ראַדיאָ-אפּאַראַטען
פון 3 ביז 6 לאָמפען נאָר פוילישע אויסאַרבייטונג
פּרייז פון אַפּאַראַטען: 3-לאַמפיגע . . . . 175 זל
" 250 . . . . " 4 " " "
" 600 . . . . " 5 " " "
" 800 געפאַנצערט " 5 " " "
# Polskie Radjo
**Inż. J. KRZYŻANOWSKI i S-ka**
Andrzeja Nr. 4.



# פּריוואַטע טאַנץ-לעקציעס
## דער דיפּלאָמירטער טאַנץ-לעהרער י. דעמבינסקי
קילינסקיעגאָ 15, פראָנט, 1 טער שטאָק
נעמט אָן שילער גרינדליך אויסצולערנען טאַנצען
ווי אויך אין קאָמפּלעטען און איינצעלנע לעקציעס
טעגליך פון 11 פריה ביז 11 אָוונט.
די לעקציעס קימען פאָר אונטער דער פּערזענליכער
לייטונג פון י. דעמבינסקי.



**Dr. W. ŁAGUNOWSKI**
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
**przeprowadził się na ul. Piotrkowskiej 70**
róg Traugutta).
Przyjmuje od 8^30 do 10^30 rano, od 1-ej do 2^30 pp., od 6 do 8^30 wiecz. w niedziele i święta od 10 do 1-ej.



Dr. ADAM
# GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 51-78
הויט און וועגערישע קראַנקה
רענטגען און ליכטהיילאינסט.
נעמט אָן פון 4—7 אין אָוועגד



## אכטונג גאַלאַנטעריע-סוחרים פון פּראָווינץ און לאָדז!
צום ווינטער-סעזאָן עמפפעהל איך א גרויסען אויס-
וואַהל פון פערשידענע
# געטרעס
צו קאָנקורענץ-פרייזען! בעסטע קוואַליטעטען
רעיעלע בעהאַנדלונג! מיט אַכטונג
## מ. צוקער, דרעוונאָווסקא 2



# ווייַן און מעהד אויף יו"ט
בעסטע קוואַליטעט. ביליגסטע פרייזען.
עמפפעהלט די פאַבריק פון
## ש. ווישליצקי, פיעטריקאָווער 10
אין הויף לינקס.
## פאַדערט איבעראַל.



# D. JAKUBOWICZ, 66 ZACHODNIA 66 א. פ.
(Piotrk. 33)
# מעבעל=פאַבריק
עמפעהלט אויף לאַגער אין אַ גרויסן אויסוואַל קאָמפּלעט-איינריכטונגען זאָוי איינצעל
מעבעל און נעהמט אן בעשטעלונגען. ◀ צוגענגליכע פרייזען. ▶ די נייעסטע מאָדעלען. ■ גאַראַנטירטע ארבייט. ■ גינסטיגע בעדינגונגען.



# L. SUSMANEK Piotrkowska 19, tel. 24-66
# קירזשנער-שניידער ווערקשטעל
געפינט זיך אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון דיפּלאָמירטען פּאַריזער מייסטער ה' ה. זוסמאַנעק (זוהן) און נעהמט אָן
זעמטליכע שניידער-קירזשנער-אַרבייטען לויט די נייעסטע מאָדעלען פון איינגענע און אויסלענדישע שטאָפען
## צו קאָנקורענץ-פרייזען



# Grand-Kino
היינט צום לעצטען מאָל! **HARRY LIEDTKE** היינט צום לעצטען מאָל!
אין זיין לעצטער שענסטער קרעאַציע איז דער ראָלע פון אפיציר, אין דער שעהנער אַרצישאַמפּאַנער קאָמעדיע א. נ.
# פירשטין-צירק-אַרטיסטקע
:—: (KSIĘŻNICZKA OLGA) :—:
מאָרגען — גרויסע פּרעמיערע
## די ווייסע רויז
אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה' ר. קאַנטאָר.
אנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג פון 12 בייטאָג
פּאַספּאַרטו'ס און הנחה-בילעטען אונגילטיג.



קינאָ-טעאַטער
# „PALACE"
Piotrkowska 103.
היינט און פאָלג. טעג! א וואָך פון געלעכטער!
קעניג פון הומאָר **GEORGE SIDNEY** דער אונפערג. פון פילם „און-
זערע אין אויסלאַנד" אין דער גרויס-פיקאַנטער קאָמעדיע א. נ.:
# COHN i KELLY אין האַרעם
הוראַגאַנען פון געלעכטער! באַמבעס פון געלעכטער ביז צו טרעהרען!
אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לידוויער.
אנהויב 4 א זייגער נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 א זייגער בייטאָג. אויף 1-טען סעאַנס זענען אלע פּלעצער צו 1 זל.



# CZARY
היינט גרויסע פּרעמיערע! אונזער גרעסטע טויז פון סעזאָן 1929—30
# ווייטערע געשיכטע פון טאַרזשאַן
מעכטיגע פילם-עפּאָפּעע אויפ'ן גרונד פון מאַלפּע-מענש טאַרזשאַן אין די געפעהרליכסטע אַפריקאַנער דזשונגלים.
אין דער הויפּט-ראָלע FRANK MERRIL מאָדערנער הערקולעס.
אויסערן פּראָגראַם: אמעריקאַנער קאָמעדיע אין 2 אַקטען. אָנהויב פון די סעאַנסען טעגליך 4 זייגער נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג—12 א זייגער בייטאָג. אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען אלע פּלעצער צו 50 גר.



אבאָנעמענט-פּרייז
אין לאָדז — 5 זל.
5 זל.
4 " 60— " 40— "
8 " 10— " 12— "



Za Wydawnictwo „Najer Folksblat" Spółka z odpowiedz. udziałami Ch. J. Brzezinski i D. Silberberg.
Czcionkami i drukiem „Najer Folksblat" Piotrkowska 25
Redaktor odpowiedzialny Ch. Krakauer.